

JAAAR- VERSLAG 2015

leefmilieu
brussel
.brussels

INHOUD

Een woord van de leidende ambtenaren	4
Onze aanpak voor het jaarverslag van 2015	5
VOORSTELLING VAN LEEFMILIEU BRUSSEL	6
Structuur	7
Middelen	8
DE UITDAGINGEN VOOR 2015	17
Klimaat en leefmilieu centraal in 2015	18
Themajaar klimaat: uitvoering van een actieprogramma in de marge van de COP 21	19
Lucht-Klimaat-Energieplan: een geïntegreerd planningsinstrument voor een ambitieus beleid	22
Rapport over de staat van het leefmilieu 2011-2014: verzameling, analyse en verspreiding van de informatie in 2015	24
Het ExpAIR-project: blootstelling van de Brusselse bevolking aan de stedelijke luchtvervuiling	26
Beleidsmaatregelen genomen voor en met de gebruikers	30
Samen aan strategieën bouwen: het GPCE en de Good Food-strategie als voorbeelden	31
Begeleiding van gezinnen op het vlak van energie en duurzaam bouwen: het systeem vereenvoudigd	34
BEL: ontwikkeling en gebruik van de infrastructuur	36
Beter aangelegde groene ruimten en meer natuur in Brussel	38
Inrichting van het Zennepark: aanleg van een stadspromenade	39
Speelnetwerk: inrichtingen en een nieuwe visie voor het sport- en spelaanbod in Brussel	42
Infrastructuur in de parken: start van de restauratiewerken van vijf beschermde gebouwen	46
Natuurreservaat Zavelenberg: voltooiing van het beheerplan Natuur - Erfgoed	48
Natura 2000: de aanwijzingsbesluiten opstellen	50

Uiteenlopende thematische benaderingen voor een beter transversaal optreden	52
Dierenwelzijn: een eerste balans na de bevoegdheidsoverdracht	53
Waterbeheerplan: goedkeuring en implementering van het tweede Brusselse plan (2016-2021)	56
Voorbeeldfunctie van de overheid op het vlak van vervoer: eerste rapport over het wagenpark van de overheidsbedrijven	60
Een voortdurende verbetering van het bestaande beleid	64
Inventaris van de bodemtoestand: goedkeuring van de beschikbare gegevens om een definitieve inventaris op te maken	65
Doeltreffend communiceren over inspectieactiviteiten, verontreinigde bodems en dierenwelzijn: een troef voor de naleving van de milieuwetgeving	68
10.000ste milieuvergunning: terugblik op een beproefd instrument	72
EPB-werkzaamheden: een reglementering die door de sector positief wordt onthaald	76
Een doeltreffend, modern en duurzaam intern beheer	78
Dienst- en bedrijfsfietsen: een fietsenvloot voor een duurzamere mobiliteit	79
Beheer van de materiële middelen: projecten rond circulaire economie op het economaat	82
Youth Guarantee: aanwerving van jonge, laaggeschoolde Brusselaars om ze een vak te leren	84
Software SAP BO: ontwikkeling van een rapportagetool voor programma- en budgetmonitoring	86
DE ALGEMENE OPDRACHTEN VAN LEEFMILIEU BRUSSEL	89
Bescherming van het leefmilieu ten dienste van levenskwaliteit, sociale cohesie, economie en werkgelegenheid	90
Strategische en thematische plannen	94
Ontwikkeling, instandhouding en beheer van groene ruimten en biodiversiteit	97
Duurzaam beheer van energie en gebouwen	100
Informatie, bewustmaking en vertegenwoordiging	101
Onderzoek en gegevensanalyse	102
De interne administratie	104

EEN WOORD VAN DE LEIDENDE AMBTENAREN

Zowel op ecologisch als op maatschappelijk vlak was 2015 een heftig jaar! Uiteraard ont-houden we het succes van de 21ste internationale klimaatconferentie (COP 21), die uit-mondde in een historisch wereldwijd akkoord. Op nationaal vlak was er het akkoord tussen de ministers van de verschillende bevoegdheidsniveaus omtrent 'burden sharing', om de klimaatinspanningen de komende jaren te spreiden over de gefedereerde entiteiten. Een verwezenlijking van formaat! Beide gebeurtenissen hebben de bakens uitgezet voor Leef-milieu Brussel, dat nu beschikt over een duidelijk traject om de komende jaren vooruitgang te boeken.

2015 was ook het jaar van een reeks dodelijke aanslagen over de hele wereld, denken we in het bijzonder aan de aanslagen van Parijs, waarvan de schokgolf tot in Brussel uitdijde. Als Brussels werkgever en overheidsadministratie kunnen we niet ongevoelig blijven voor die gebeurtenissen. We willen immers ten dienste staan van onze democratie. We zijn het dan ook aan onszelf verplicht een voorbeeldrol te vervullen in onze activiteiten en bij al onze gebruikers en bij de Brusselaars in het algemeen onze waarden te verdedigen, meer bepaald respect voor elkaar, gelijkheid, neutraliteit en participatie.

In het licht van die verantwoordelijkheden streefde Leefmilieu Brussel er in 2015 naar, in zijn nieuwe inspirerende voorbeeldgebouw, om elke dag een positieve bijdrage te leveren aan de uitdagingen die ons te wachten staan. En in 2016 zullen we dat met nog meer vast-beradenheid doen.

ONZE AANPAK VOOR HET JAARVERSLAG 2015

Dit verslag is opgesplitst in drie grote delen. Eerst stellen we Leefmilieu Brussel, de organisatie en het personeel en de budgettaire middelen kort voor (p. 6-15). Het tweede deel, het belangrijkste deel van dit verslag, draait helemaal rond de specifieke uitdagingen waarmee we in 2015 geconfronteerd werden. Daarbij komen zowel toonaangevende en prioritaire dossiers aan bod als projecten die werden voltooid in 2015, stuk voor stuk kenmerkend voor het afgelopen jaar. De uitdagingen zijn opgesplitst in 6 grote activiteitendomeinen, die verduidelijkt worden op pagina 17. Tot slot beschrijven we ook nog beknopt de terugkerende opdrachten van Leefmilieu Brussel, met nadruk op bepaalde kwantitatieve gegevens die opvielen in 2015 (p. 89-107).

Veel leesplezier!

VOORSTELLING VAN LEEFMILIEU BRUSSEL

Het Brussels Instituut voor Milieubeheer (BIM) is de milieu- en energieadministratie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het BIM is een Autonome Bestuursinstelling (ABI) van eerste categorie, opgericht bij koninklijk besluit van 8 maart 1989.

6

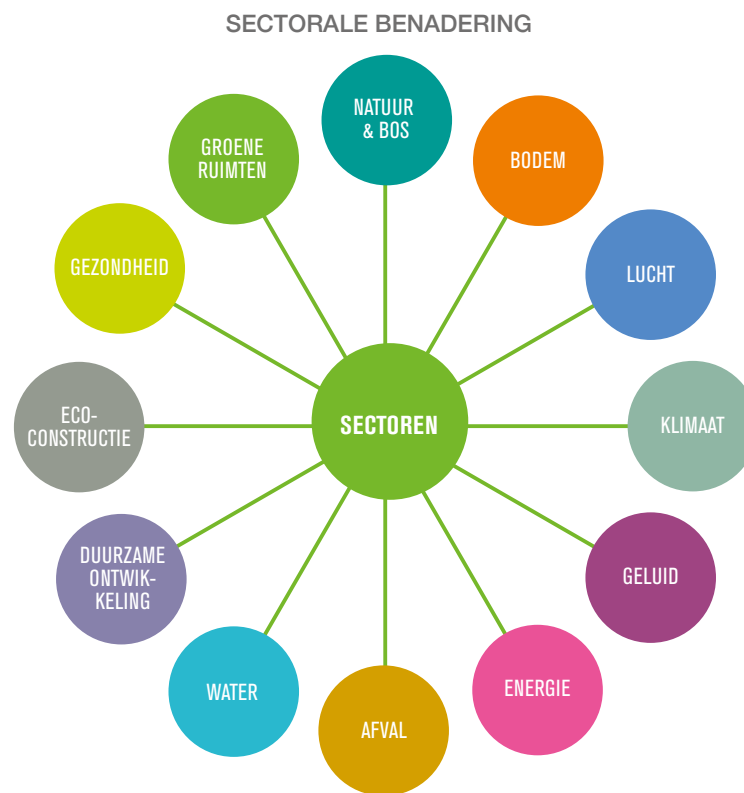
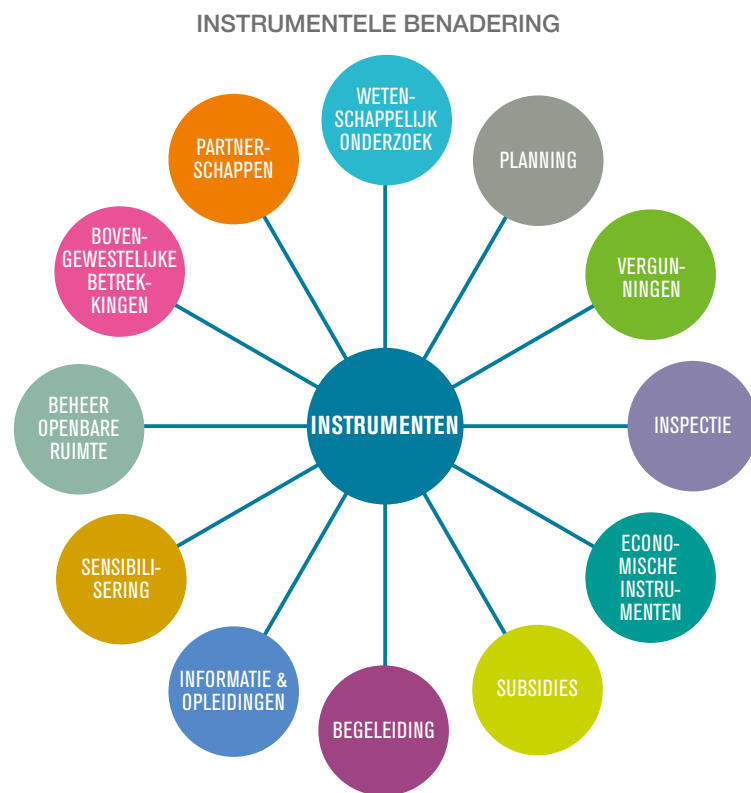
Om de herkenbaarheid van de administratie bij de burger te vergroten en om deel uit te maken van de gewestelijke Brusselse identiteit, werd de benaming 'Leefmilieu Brussel' ingevoerd. Sinds november 2014 is het hoofdkantoor van Leefmilieu Brussel gevestigd op het terrein van Thurn & Taxis, in een nieuw gebouw. Dat gebouw omvat ook een ruimte die toegankelijk is voor de burgers, het [BEL](#), dat zijn deuren opende in 2015.

STRUCTUUR

Om al zijn opdrachten tot een goed einde te brengen, heeft Leefmilieu Brussel een vrij soepele en dynamische interne organisatiestructuur ingevoerd. Deze komt in de eerste plaats overeen met de grote instrumenten van de administratieve werking, maar houdt ook rekening met bepaalde grote thema's en de nood aan een evenwichtige verdeling van de verantwoordelijkheden.

Deze benadering vertaalt zich in een organisatie in 8 afdelingen, 19 onderafdelingen en 58 departementen, plus de Algemene directie, de Sociale dienst, de IDPBW en het secretariaat van de Milieuraad. Raadpleeg [hier](#) het organigram van Leefmilieu Brussel.

MIDDELEN

PERSONEEL

Methodologische voorzorgsmaatregelen

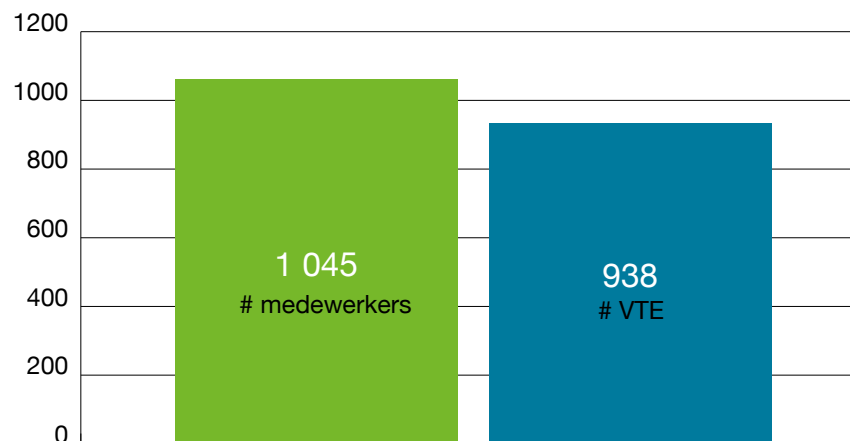
De verschillende statistieken die we hieronder voorstellen, geven de stand van zaken bij Leefmilieu Brussel op het vlak van personeel op 31 december 2015. De tijdelijke overplaatsingen, loopbaanonderbrekingen en langdurige ziekten zijn opgenomen in de berekeningen met het oog op een zo getrouw mogelijke voorstelling van de situatie.

Aantal medewerkers en VTE

Leefmilieu Brussel telt 1.045 medewerkers, waarvan 938 VTE. Dat cijfer is voornamelijk te verklaren door het aantal medewerkers dat deeltijds werkt (4/5, halftijds). Deze cijfers omvatten ook 29 medewerkers met een contract die niet bij Leefmilieu Brussel werken. Dit zijn de medewerkers die tijdelijk overgeplaatst, in loopbaanonderbreking of langdurig ziek zijn.

VERGELIJKING TUSSEN HET AANTAL MEDEWERKERS EN HET AANTAL VTE

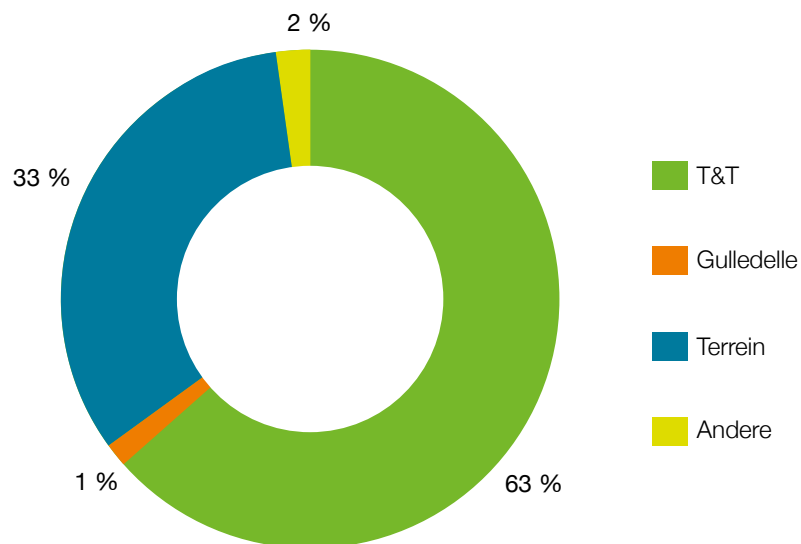
Verdeling van de medewerkers volgens arbeidsplaats

De meeste administratief medewerkers van Leefmilieu Brussel werken in de nieuwe hoofdzetel op Thurn & Taxis. Een groot deel (346 medewerkers) is echter elke dag op het terrein. Dit zijn de parkwachters, de tuiniers, de snoeiers, de boswachters of -opzichters en de arbeiders. In 2015 waren enkel nog de laboratoriummedewerkers aanwezig in Gulle-delle, in afwachting van hun verhuizing naar de Massart-tuin die gepland is voor 2018. De categorie 'Andere' omvat de tijdelijk overge-plaatste en langdurig zieke medewerkers.

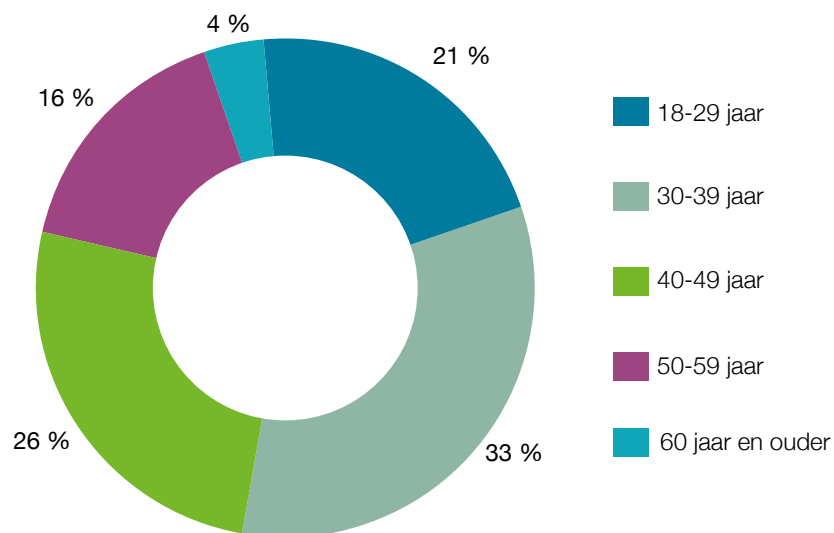
Kenmerken van de medewerkers van LB

De leeftijdspiramide van het personeel van Leefmilieu Brussel is vrij jong. Meer dan 50% van het personeel van het Instituut is jonger dan 40 jaar. 80% is zelfs jonger dan 50 jaar. De gemiddelde leeftijd is 39,5 jaar.

SPREIDING VAN DE MEDEWERKERS VOLGENS WERKPLEK

SPREIDING VTE VOLGENS LEEFTIJD

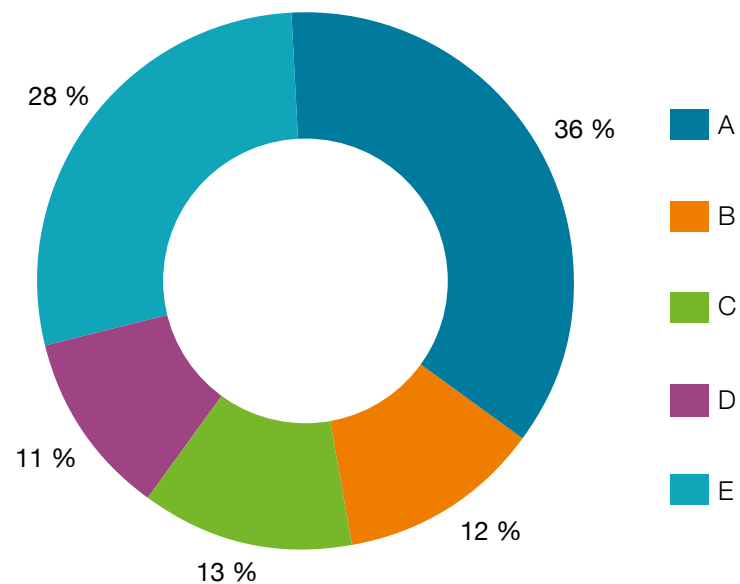

Wat het niveau van het personeel betreft, telt Leefmilieu Brussel een hoog percentage medewerkers van niveau A in zijn rangen. Dit zijn medewerkers die een universitaire opleiding hebben genoten. Dit aandeel kan worden verklaard door het feit dat het Instituut zich heeft ontwikkeld als een administratie van deskundigen in verschillende beroepen en thema's die verband houden met zijn bevoegdheden. Het personeel van niveau A oefent in veel gevallen ook kaderfuncties uit.

Leefmilieu Brussel telt ook een hoog aantal medewerkers van niveau E en een lager percentage medewerkers van niveaus B, C en D. Zoals wij hieronder kunnen vaststellen, komt een groot deel van de medewerkers van niveau D en E overeen met terreinmedewerkers (tuiniers, parkwachters, enz.). De afdelingen tellen gemiddeld 103 medewerkers, maar er zijn grote verschillen tussen de eenheden.

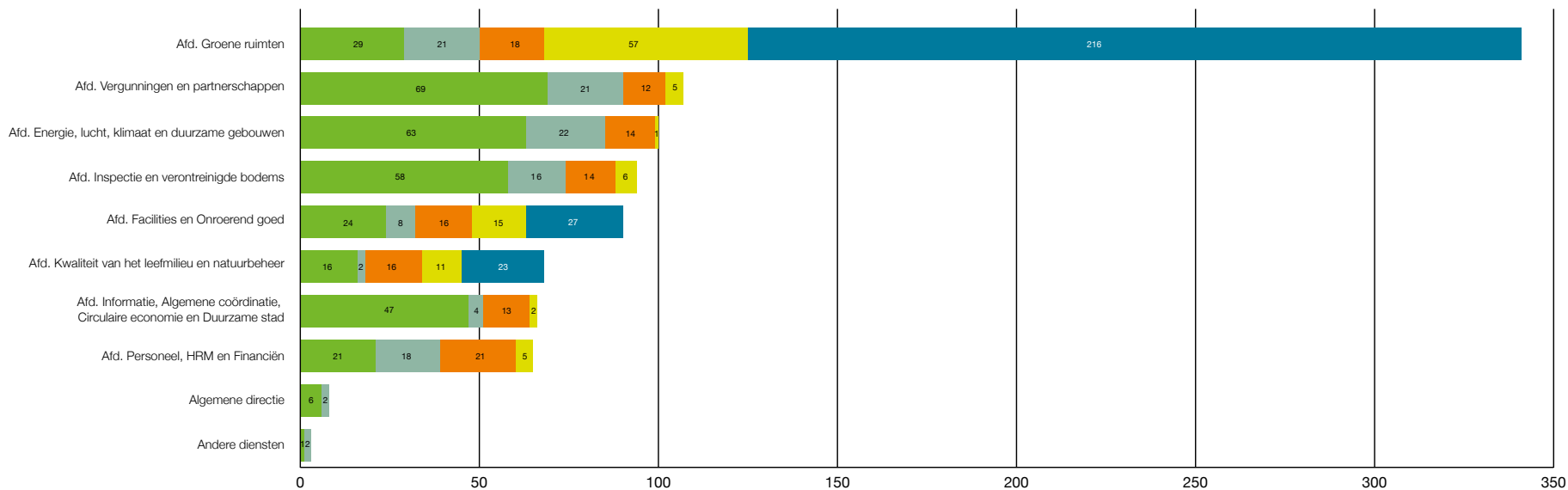
SPREIDING VTE VOLGENS NIVEAU

Uit de vergelijking van de personeelsleden per afdeling en per niveau kan worden vastgesteld dat de afdeling Groene ruimten de meeste medewerkers telt, maar ook het hoogste aandeel medewerkers van niveau D en E. Vervolgens komen de afdelingen Kwaliteit van het Leefmilieu en Natuurbeheer, en de afdeling Logistiek. Voor de eerste twee afdelingen komt dit in grote mate overeen met het personeel op het terrein (parkwachters, tuiniers, snoeiers, enz.). Voor de afdeling Logistiek zijn dit de arbeiders, mecaniciens en schrijnwerkers.

De andere expertisefdelingen hebben een vrij hoog aantal medewerkers van niveau A (bijna 65%), terwijl de ondersteunende afdelingen (Logistiek en HRM&Fin) in verhouding minder medewerkers van niveau A tellen. Dit kan verband houden met het type van afdelingen: de expertisefdelingen worden meer ingezet voor specifieke beroepen en thema's die specialisten vereisen. De categorie 'Andere diensten' omvat de sociale dienst en het secretariaat van de milieuraad.

SPREIDING VTE VOLGENS AFDELING EN VOLGENS NIVEAU

BUDGETTAIRE MIDDELEN

Inkomsten: verdeling in grote posten

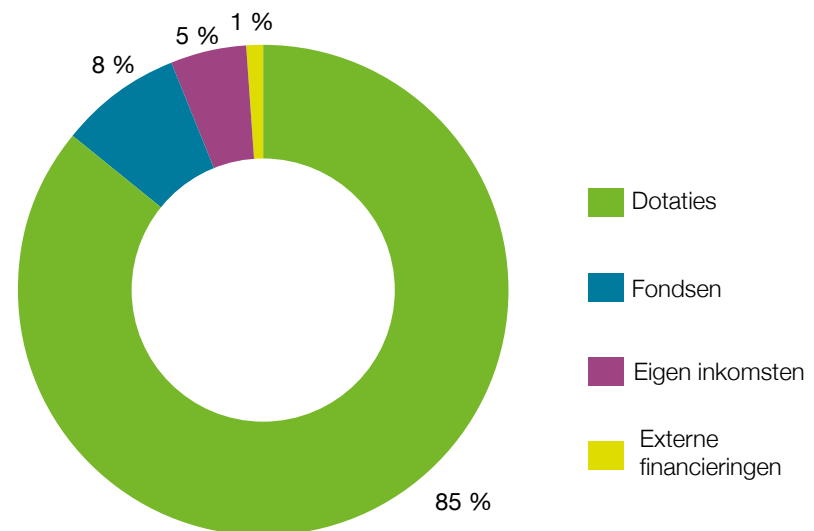
De inkomsten begin 2015 bedroegen € 132.195.000. Deze inkomsten dekken alle uitgaven van Leefmilieu Brussel, zowel de vaste kosten (lonen, huurkosten) als subsidies en investeringen. Deze inkomsten bestaan grotendeels uit de verschillende werkingstoelagen toegekend door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De tweede post betreft de organieke fondsen die de enveloppen vormen die Leefmilieu Brussel kan gebruiken om bepaalde specifieke beleidslijnen te financieren, zoals bijvoorbeeld de Energiepremies.

De eigen inkomsten van het Instituut zijn heel divers en komen bv. uit de verhuur van groene ruimten of erfgoed van Leefmilieu Brussel, maar ook uit verschillende steunmaatregelen ter bevordering van de werkgelegenheid en andere administratieve terugbetalingen (aandeel maaltijdcheques, afhoudingen vakantiegeld, enz.). Tot slot zijn er externe en in het bijzonder Europese financieringen zoals het EFRO of de Interreg-projecten die in 2015 1% van de totale inkomsten uitmaakten. Deze inkomsten komen overeen met de verffeningkredieten beschikbaar voor uitgaven voor 2015.

Bij deze bedragen moet nog opdracht 15 van de Gewestelijke Overheidsdienst Brussel (GOB) worden gevoegd. Die is gewijd aan energie en wordt beheerd door Leefmilieu Brussel.

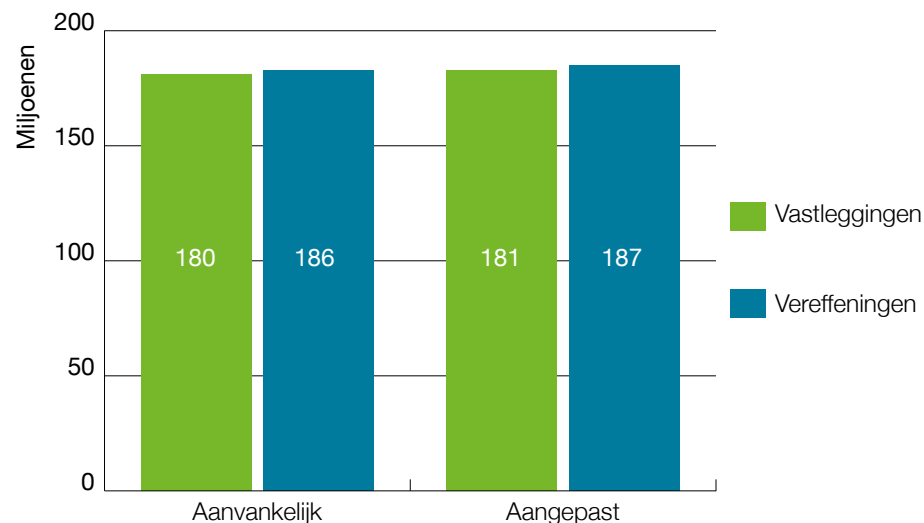
SPREIDING VAN DE INKOMSTEN VOLGENS GROTE POST

Uitgaven: vastleggingen en vereffeningen

Op het niveau van de uitgavenbegroting vinden we de vastleggingen en vereffeningen. Het vastleggingsbudget komt overeen met de raming van het geld bestemd voor het lopende jaar met het oog op een toekomstige betaling. De vereffeningen komen overeen met de voorspellingen van betalingen van het lopende jaar. Het evenwicht tussen de vastleggingen en de vereffeningen hangt af van verschillende factoren, bv. projecten waarvan de betaling is gespreid over verschillende jaren of uitgestelde betalingen van voorgaande jaren die nog niet zijn uitgevoerd. In 2015 bedroeg het initiële vastleggingsbudget € 180.404.000 en het initiële vereffeningbudget € 186.238.000. Net als bij de inkomsten het geval is, bestaan deze bedragen tegelijk uit het budget van Leefmilieu Brussel en van opdracht 15 van de GOB. In de loop van het jaar heeft een begrotingsaanpassing plaatsgevonden. Het vastleggingsbudget is gedaald tot € 180.902.000 en het vereffeningbudget tot € 186.735.000. Bepaalde organieke fondsen en andere nevenbudgetten, zoals degene die verband houden met het Beliris-protocol voor de inrichting van groene ruimten, zijn niet opgenomen in deze analyse.

UITGAVENBUDGET 2015: AANVANKELIJK EN DEFINITIEF

Uitgaven: verdeling over budgettaire opdrachten

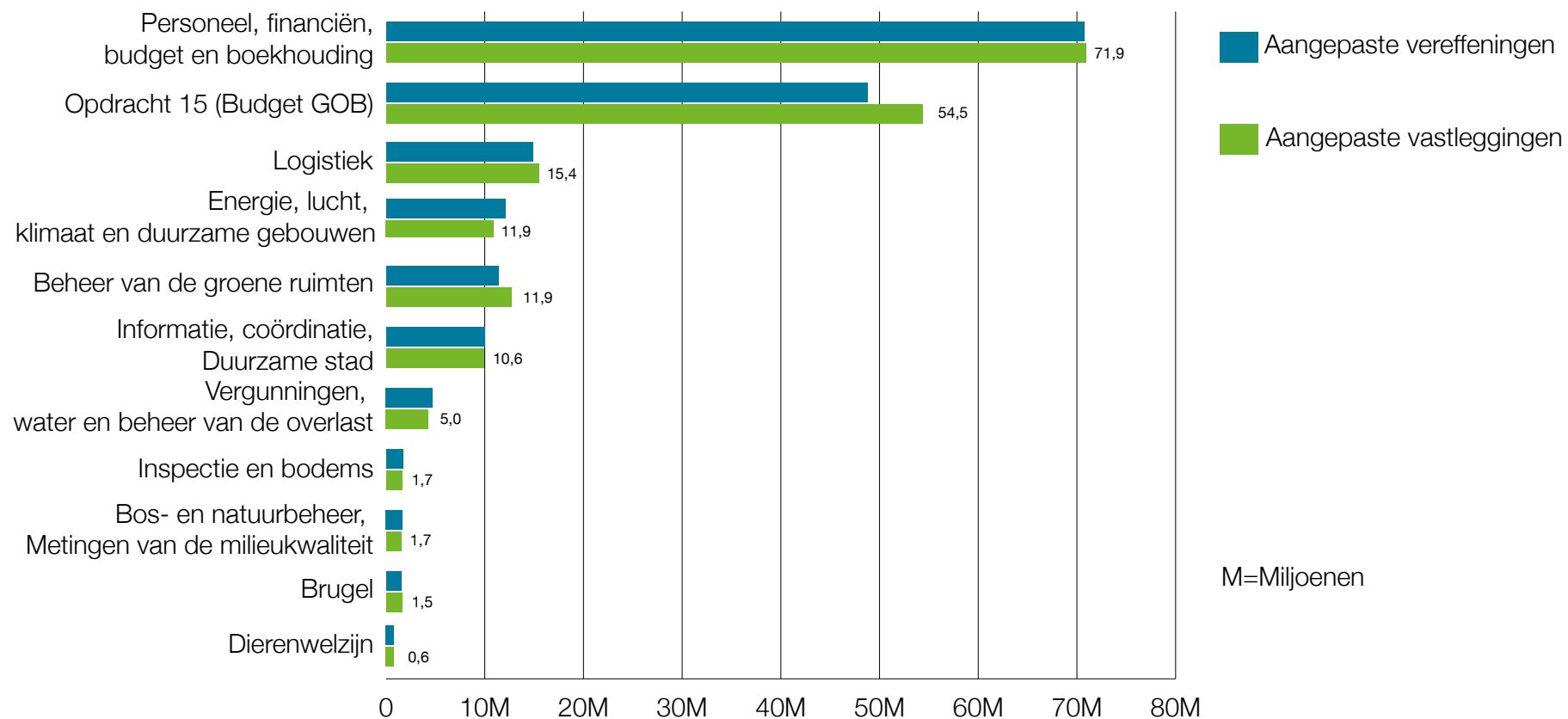
Onderstaande grafiek toont de verdeling van de uitgaven voor vastleggingen en vereffeningen over budgettaire opdrachten. De budgettaire opdrachten komen grotendeels overeen met de afdelingen van Leefmilieu Brussel waarbij opdracht 15 van de GOB moet worden gevoegd.

We stellen vast dat de opdracht 'Personeel, financiën, budget en boekhouding' een groot deel van het budget inneemt. Dit komt hoofdzakelijk overeen met de personeelskosten, goed voor bijna 35% van het totale budget. In het algemeen kan op basis van onderstaande tabel een analyse worden gemaakt van de budgettaire middelen toegekend aan

de voornaamste specialisaties en thema's die verband houden met de bevoegdheden van Leefmilieu Brussel. Voor een duidelijk zicht op de reële middelen ingezet voor de verschillende specialisaties en thema's, moet deze tabel echter ook geanalyseerd worden met betrekking tot het personeel ingezet per afdeling, zoals hierboven uiteengezet.

AANGEPAST BUDGET 2015 PER OPDRACHT

DE UITDAGINGEN VOOR 2015

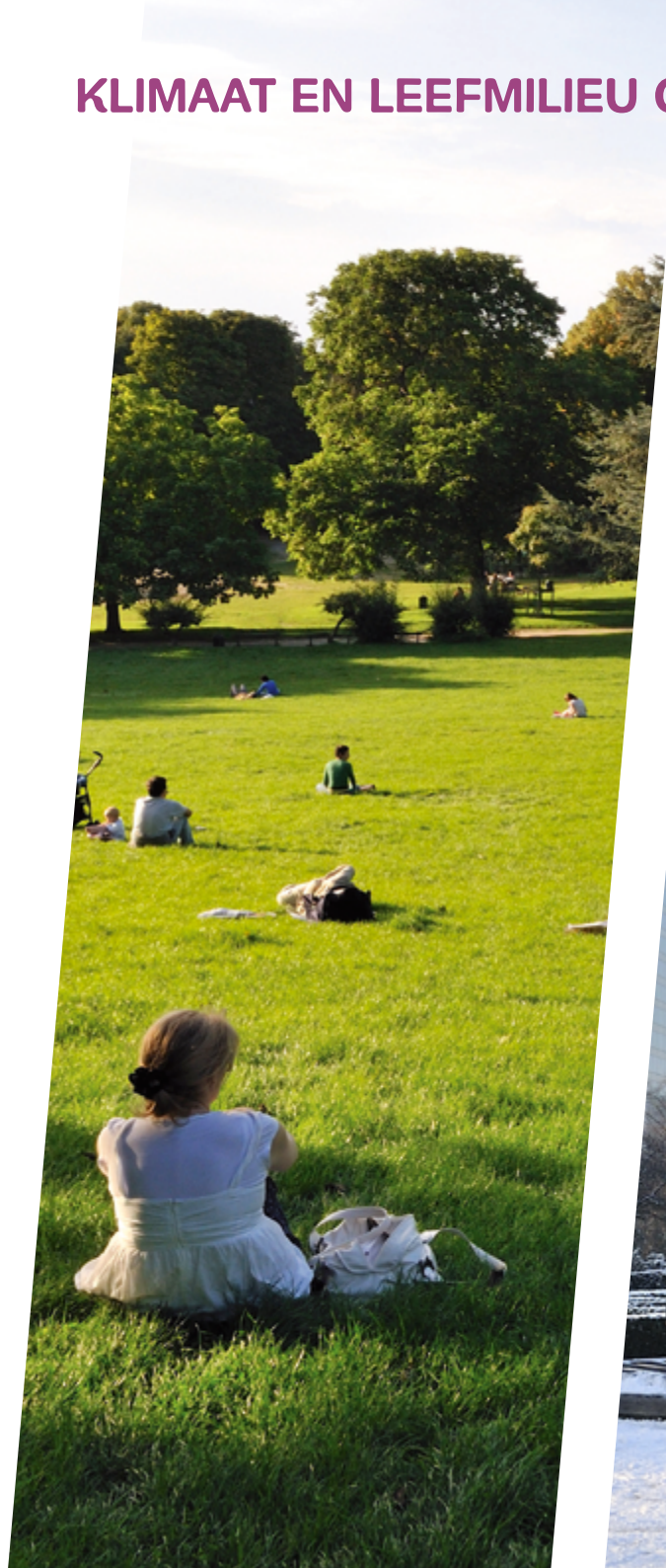
2015 werd gekenmerkt door verschillende projecten en specifieke uitdagingen. In dit verslag komen er daarvan 23 aan bod, gekoppeld aan de strategische doelstellingen van elke afdeling. Het gaat hetzij om prioritaire dossiers, hetzij om projecten voltooid in 2015, hetzij om activiteiten die bijzondere aandacht vereisten, maar die allemaal, stuk voor stuk, typerend zijn voor het afgelopen jaar. De presentatie gebeurt in fichevorm, waarbij allereerst de uitdaging en de bijhorende doelen worden beschreven, vervolgens de situatie voor 2015 en de ingezette middelen, en tot slot de resultaten en de vooruitzichten voor de toekomst. In die fiches wordt dieper ingegaan op de acties van Leefmilieu Brussel. Ze zijn opgedeeld in zes grote thema's:

- **Klimaat en leefmilieu centraal in 2015**
- **Beleidsmaatregelen genomen voor en met de gebruikers**
- **Beter aangelegde groene ruimten en meer natuur in Brussel**
- **Uiteenlopende thematische benaderingen voor een beter transversaal optreden**
- **Een voortdurende verbetering van het bestaande beleid**
- **Een doeltreffend, modern en duurzaam intern beheer**

KLIMAAT EN LEEFMILIEU CENTRAAL IN 2015

18

THEMAJAAR KLIMAAT: UITVOERING VAN EEN ACTIE- PROGRAMMA IN DE MARGE VAN DE COP 21

BESCHRIJVING VAN DE UITDAGING EN DOELEN

Van 30 november tot 11 december 2015 vond in Parijs de 21ste VN-conferentie over de klimaatverandering plaats. De conferentie werd door iedereen als cruciaal beschouwd, omdat ze moest uitmonden in een nieuw en ambitieus internationaal klimaatakkoord met wereldwijde draagkracht. Om de Brusselaars optimaal voor te bereiden op die belangrijke afspraak, koos Leefmilieu Brussel 'Het klimaat' als thema voor 2015. Dat leidde tot verschillende informatie- en bewustmakingscampagnes met drie grote hoofddoelen:

- De Brusselse burgers informeren, niet enkel over hun rechten en plichten op milieuvlak, maar ook over alle bestaande middelen en beschikbare instrumenten om zich milieubewuster te gedragen.
- De Brusselaars bewustmaken van de kwestie, om ze aan te moedigen hun gedrag en gewoonten aan te passen ten gunste van een beter leefmilieu en een hogere levenskwaliteit.
- Ondersteuning van burgerinitiatieven door

begeleiding en opwaardering van hun plannen, de uitbouw van netwerken om *best practices* uit te wisselen, ondersteuning van burgerprojecten.

STAND VAN ZAKEN VÓÓR 2015 EN INGEZETTE MIDDELEN

Het was al meer dan 5 jaar geleden dat het Brussels Hoofdstedelijk Gewest nog eens specifiek actie ondernam voor en informeerde over het milieu. De COP 21 was dan ook het uitgelezen moment om het thema weer op het voorplan te brengen en de Brusselaars bewust te maken voor de gevolgen die de klimaatverandering heeft op hun leven van elke dag.

Concreet hebben we in 2015 de volgende acties opgezet:

- Verschillende evenementen, waaronder het 'Groot Milieufest' met tal van verenigingen die zich inzetten voor het klimaat, een interactieve expo in samenwerking met de Poolstichting, het raadplegen van 70 jonge 'klimactoren' uit de Brusselse jeugd via een participatief debat, en de 'Klimatrun' op 11 november, waar meer dan 300 joggers aan deelnamen.
- De ontvangst in het BEL (congrescentrum van Leefmilieu Brussel) van 10 instellingen die conferenties rond het klimaat hielden

(bv. DG Energie, Stichting voor Toekomstige Generaties, enz.), waarmee Leefmilieu

Brussel zich opwerpt als een verenigende kracht op het vlak van klimaat in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

- De publicatie van verschillende artikels op de website en in de publicaties van Leefmilieu Brussel voor professionals en voor het grote publiek. Een speciale editie van *Mijn stad onze planeet* (het magazine van Leefmilieu Brussel) werd bedeed op een oplage van 65.000 exemplaren via een actie in samenwerking met Le Soir.
- De ontwikkeling van een module om virtueel deel te nemen aan de klimaatmars georganiseerd door Climate Express (nog een organisatie die steun krijgt van Leefmilieu Brussel).

- Andere uiteenlopende acties zoals animatieactiviteiten in de scholen, een multi-mediacampagne (Ik zet me in voor het klimaat) en een algemeen logo, te zien op alle communicatiemiddelen van Leefmilieu Brussel.

// **BUDGET EN PERSONEEL**

- Budget: € 515.000 voor de uitvoering van alle hierboven beschreven acties
- Personeel: 1,2 VTE voor de organisatie en coördinatie van de acties in 2015

RESULTATEN

Dankzij deze verschillende acties zijn we erin geslaagd zo'n 300.000 Brusselaars rechtstreeks te bereiken, dat is maar liefst 30% van de totale Brusselse bevolking. Dat cijfer omvat iedereen die zich heeft ingezet voor het klimaat of actief heeft deelgenomen aan een van onze acties. En dan zijn er nog de vele mensen die we onrechtstreeks hebben bereikt. Hun aantal is moeilijker in te schatten. De impact van onze acties nam bovendien nog toe omdat het gekozen thema aansloot bij de actualiteit, waardoor ze ook werden opgepikt door de media en er dus uitgebreid over werd bericht. Van de Brusselaars die we bereikt hebben, gaf het gros aan zijn gedrag te willen veranderen ten gunste van het klimaat.

VOORUITZICHTEN

Het akkoord dat men heeft bereikt tijdens de COP21 moet nu naar de praktijk worden vertaald door de landen die het bekrachtigen, waaronder dus ook België. Kortom, het klimaatbeleid van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt doorgezet en versterkt in de toekomst. Het blijft noodzakelijk om de Brusselselaars te informeren over dit probleem, over de mogelijke oplossingen en over hoe iedereen zijn steentje kan bijdragen aan de wereldwijde inspanningen. Die initiatieven op het vlak van communicatie rond de klimaatverandering moeten dan ook worden voortgezet, door bepaalde beleidsmaatregelen te belichten, of transversaal, door te focussen op het thema in zijn geheel.

LUCHT-KLIMAAT-ENERGIE-PLAN: EEN GEÏNTEGREERD PLANNINGSINSTRUMENT VOOR EEN AMBITIEUS BELEID

BESCHRIJVING VAN DE UITDAGING EN DOELEN

Het geïntegreerde Lucht-Klimaat-Energieplan is het voornaamste instrument van het Brussels Gewest om zijn doelstellingen op die drie vlakken te halen. Wat het klimaat betreft, is het Plan vooral gericht op het terugdringen van de broeikasgasemissies in het Gewest en op de aanpassing aan de onafwendbare klimaatverandering. Op het vlak van 'lucht' wil het de luchtkwaliteit verbeteren en verzekeren dat de Europese normen worden gehaald. Op energievak gaat het erom het energieverbruik en de energiefactuur van de Brusselse actoren terug te schroeven.

Het plan wil met andere woorden de maatregelen (ongeveer 60) en de acties (ongeveer 130) verduidelijken die de komende 5 jaar op poten zullen worden gezet om te verzekeren dat het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn doelstellingen benadert of haalt. De verwachte effecten zijn:

- Een gevoelige daling van de gewestelijke directe en indirecte uitstoot van luchtverontreinigende stoffen, broeikasgassen en van

het energieverbruik.

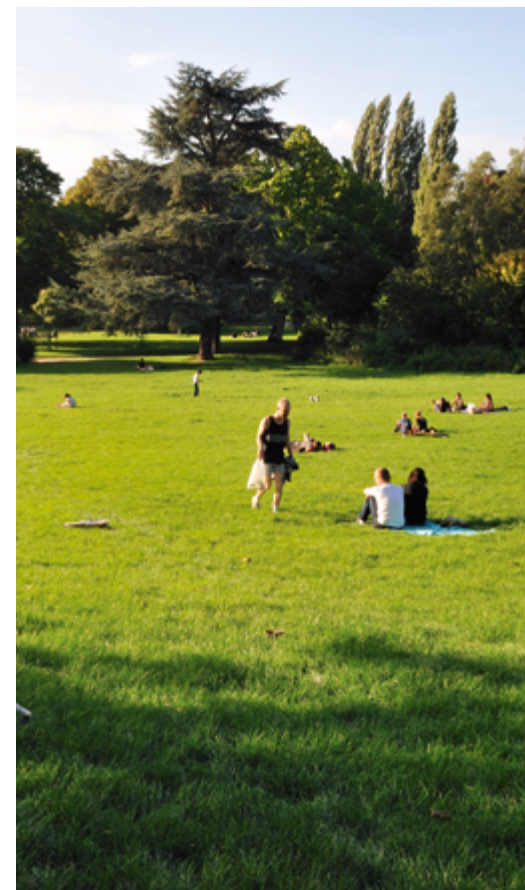
- Een sterker optreden van het Gewest om de impact van de klimaatopwarming het hoofd te bieden, en naleving van de luchtkwaliteitsnormen en de gewestelijke doelstellingen op het vlak van lucht, klimaat en energiebeheersing.

// WETTELIJKE EN GELIJKGESTELDE GEGEVENS

Het Brussels Wetboek van Lucht, Klimaat en Energiebeheersing (BWLKE) stelt in artikel 1.4.1 dat het Gewest een gewestelijk Lucht-Klimaat-Energieplan moet invoeren, dat de richtlijnen en maatregelen vastlegt om minstens de doelstellingen van het BWLKE te halen, in overeenstemming met het beleid van de Europese Unie en met het internationaal recht inzake lucht, klimaat en energie. Om de vijf jaar moet er een nieuwe versie van dat plan komen.

STAND VAN ZAKEN VÓÓR 2015 EN INGEZETTE MIDDELEN

Het plan werd op 26 september 2013 in eerste lezing goedgekeurd en vervolgens onderworpen aan een milieueffectenrapport (MER), opgesteld door Leefmilieu Brussel in 2014 en voltooid begin 2015. Eind 2014 moest het plan nog in tweede lezing, met bijhorend MER, worden goedgekeurd en vervolgens worden

onderworpen aan een openbaar onderzoek, alvorens definitief te worden goedgekeurd en gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad. In 2015 werden dus de nodige voorbereidingen getroffen voor die tweede lezing door de Regering en was er ook de uitvoering en bijhorende monitoring van het openbaar onderzoek. Dat

ging gepaard met een groots opgezette communicatiecampagne (brochures, affiches, verspreiding in de gemeentes, tv- en radiospots) en leidde tot een bijgewerkte versie van het plan en tot de opmaak van de documenten voor de derde lezing door de Regering.

// BUDGET EN PERSONEEL

- Budget: /
- Personeel: 120 mandagen voor de follow-up en uitvoering van het plan.

RESULTATEN

Dankzij de inspanningen van Leefmilieu Brussel werden het plan en het bijhorende MER in tweede lezing goedgekeurd door de Regering. Het openbaar onderzoek leverde 76 adviezen op van particulieren en een petitie met 3000 handtekeningen; 27 adviezen van verenigingen of organisaties; 12 van gemeenten; 5 van gewestelijke adviesraden en 4 van overheden. Het ontwerpplan is bijna klaar, maar nog niet definitief goedgekeurd in derde lezing. Het hele proces staat evenwel de uitvoering van de acties die erin beschreven staan of van acties en campagnes rond de kernthema's uit het plan, geenszins in de weg.

VOORUITZICHTEN

Om de procedure tot goedkeuring van het gewestelijk Lucht-Klimaat-Energieplan succes-

vol af te ronden, moet het in 2016 in derde en laatste lezing goedgekeurd worden en vervolgens in het Belgisch Staatsblad worden gepubliceerd.

RAPPORT OVER DE STAAT VAN HET LEEFMILIEU 2011-2014: VERZAMELING, ANALYSE EN VERSPREIDING VAN DE INFORMATIE IN 2015

BESCHRIJVING VAN DE UITDAGING EN DOELEN

In overeenstemming met de ordonnantie van 18 maart 2004 inzake toegang tot milieu-informatie, moet Leefmilieu Brussel om de 4 jaar een gedetailleerd verslag opmaken over de staat van het Brussels leefmilieu (VSL) en om de 2 jaar een samenvattende nota over de voornaamste milieu-indicatoren. Het verslag en de samenvattende nota moeten de situatie beschrijven van de verschillende milieuelementen, de druk die erop wordt uitgeoefend en de ontwikkelingsvooruitzichten. In 2015 werden de gegevens verzameld, verwerkt en verspreid voor de periode 2011-2014.

Het verslag is op gewestelijk niveau een van de voornaamste kanalen voor de verspreiding van gegevens en kennis omtrent de toestand en de trends inzake leefmilieukwaliteit en beheer van de milieurijkdommen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Op die manier verstrekt het betrouwbare en omvattende informatie om gemakkelijker het beleid uit te stipelen dat moet leiden tot een noodzakelijke

verandering in de werking (productie/consumptie) van onze maatschappij. Doel van het verslag is om burgers en andere socio-economische actoren (verenigingsleven, besluitvormers, enz.) de middelen aan te reiken om hun betrokkenheid in milieuzaken te versterken, door duidelijk te informeren over de toestand van het leefmilieu. Een onmisbare vereiste is wel dat de informatie regelmatig wordt bijgewerkt, zodat iedereen over actuele gegevens beschikt.

// WETTELIJKE EN GELIJKGESTELDE GEGEVENS

- Ordonnantie van 18 maart 2004 inzake toegang tot milieu-informatie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (die de omzetting is van richtlijn 2003/4/EG). Art. 17

STAND VAN ZAKEN VÓÓR 2015 EN INGEZETTE MIDDELEN

De verslagen over de toestand van het leefmilieu worden gepubliceerd op de verschillende bevoegdheidsniveaus (Europees, federaal, gewestelijk). Op Brussels niveau werden tussen 1990 en 2014 intussen 10 versies van het verslag gepubliceerd, in uiteenlopende vormen. In zijn huidige vorm besloeg de meest recente versie van het volledige verslag de periode 2007-2010. In 2015 werd het verslag voor de periode 2011-2014 opgemaakt.

De verslagen en samenvattende nota's bestaan uit een reeks analysefiches. Elke fiche behandelt een bepaalde milieuproblematiek; vervolgens worden ze gegroepeerd volgens milieudomein (Brusselse context, lucht, energie, klimaat, geluid, groene ruimten en biodiversiteit, water en watermilieu, leefmilieu en gezondheid, afval - grondstoffen, bodem, leefmilieu voor een 'duurzame stad'). De inhoud van de fiches is ofwel gebaseerd op de voorstelling en analyse van indicatoren (kwantitatieve, regelmatig bijgewerkte en representatieve gegevens over essentiële milieuproblemen), ofwel op samenvattende nota's van studies ('focus'-teksten, opgemaakt wanneer het om 'one-shot'-studies gaat of wanneer de actualisering van de gegevens niet gegarandeerd is). De indicatoren worden gekoppeld aan methodologische fiches.

Het werk rond het VSL 2011-2014 bestreek verschillende aspecten:

- bijwerken van de indicatoren met de gegevens voor de periode in kwestie (als die beschikbaar waren);
- actualisering van de bijhorende aanvullende documenten (methodologische fiches, documentatiefiches over de thema's waar de indicatoren betrekking op hebben...);
- uitwerking van 7 nieuwe indicatoren om de bestaande reeks aan te vullen;

- samenvatting of analyse van studieresultaten. Elk document werd goedgekeurd door experts ter zake.

// BUDGET EN PERSONEEL

- Budget: werk intern gedaan
- Personeel: 3,6 VTE. Dat aantal omvat enkel de mensen van het departement Reporting en Milieueffecten. De reële personeelsinvestering is ruimer, maar is moeilijk te beoordelen. Ze omvat meer bepaald ook de thematisch experts en de bijdragen van andere departementen.

RESULTATEN

De opmaak of update van de analyse is uitgemond in:

- 35 indicatoren (waarvan 7 nieuwe) waarin de beschikbare kwantitatieve gegevens over uiteenlopende thema's herhaaldelijk aan bod kwamen;
- 27 focusteksten (onder andere over de resultaten van 'one shot'-studies die interessant bleken voor de staat van het leefmilieu);
- verschillende methodologische en documentatiefiches over de thema's in kwestie, om de verstrekte informatie te vervolledigen. Ze zullen aangevuld worden met links naar andere nuttige documenten (studies...).

Deze documenten zijn bestemd voor een ervaren publiek, en opgemaakt om ze online te publiceren via de website van Leefmilieu Brussel in de vorm van webpagina's (één pagina per focustekst of indicator), vervolledigd met links naar aanvullende documenten (methodologische fiches, documentatiefiches met een grondige analyse van de gegevens over een welbepaalde problematiek, studies...). Ze dienen ook om de informatie voor het grote publiek bij te werken en een brochure op te maken.

VOORUITZICHTEN

In 2016 zal het kabinet alles herlezen en goedkeuren en wordt de bijgewerkte informatie vertaald en gepubliceerd op de website. Wat de officiële kant betreft, wordt het verslag na goedkeuring onderworpen aan een raadpleging door de officiële instanties (indiening bij de Regering, voorlegging ter advies aan de Milieuraad, indiening bij het Parlement) alvorens het gepubliceerd wordt op de website van Leefmilieu Brussel tijdens de indiening bij het Parlement (zie rubriek [Staat van het leefmilieu](#)).

HET EXPAIR-PROJECT: BLOOTSTELLING VAN DE BRUSSELSE BEVOLKING AAN DE STEDELIJKE LUCHTVERVUILING

BESCHRIJVING VAN DE UITDAGING EN DOELEN

Tot op heden maken de meeste milieu-gezondheidsstudies gebruik van niet-realistische blootstellingsdata zoals vaste meetstations, enkel gegevens over de buitenlucht... Er is dringend nood aan een betere bestude-

ring van de persoonlijke blootstelling (binnen- en buitenlucht) van de Brusselse bevolking.

De evaluatie van de persoonlijke blootstellingsdata zal leiden tot een beter inzicht in de blootstelling van de Brusselse bevolking aan de stedelijke luchtvervuiling en zal tot specifieke adviezen leiden, bijvoorbeeld: het aanpassen van de leefgewoonten, kiezen voor een alternatieve reisweg/vervoersmiddel... om de gezondheid te beschermen. De verkregen blootstellingsdata worden verder aangewend ter ondersteuning van ge-

zondheidsstudies voor zowel het binnen- als buitenmilieu.

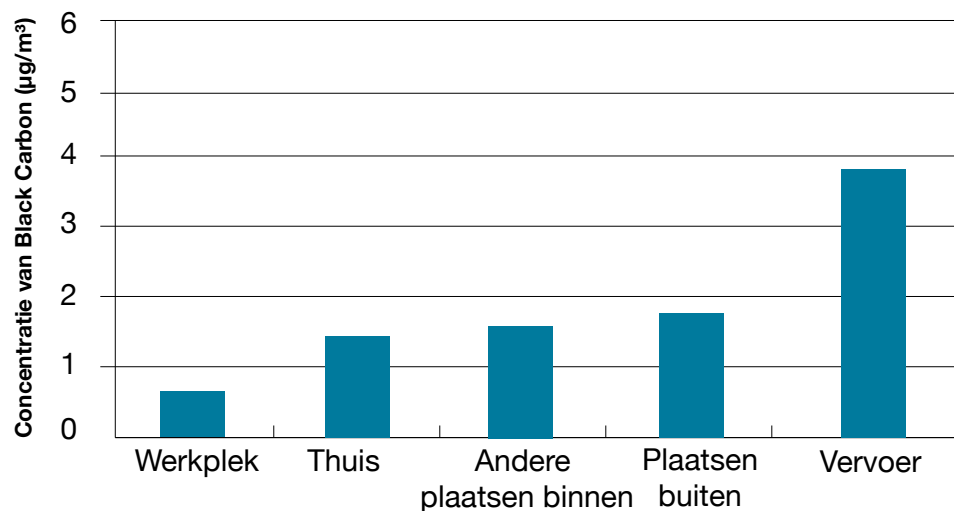
// WETTELIJKE EN GELIJKGESTELDE GEGEVENS

- Contract van de Administratie: uitvoeren van studies over luchtkwaliteit-gezondheid: het ExpAIR-project.
- De ordonnantie van 2 mei 2013 inzake het BWLKE: definiëring van de opdrachten van het Instituut betreffende de buitenlucht- en de binnenmilieuvuiling (Titel 2 "Specifieke voorschriften van de luchtkwaliteit en de uitstoot van atmosferische vervuilende stoffen", Hoofdstuk 1 "Missies van het Instituut").
- Het Gewestelijk Lucht-Klimaat-Energieplan: maatregel n°49.

STAND VAN ZAKEN VÓÓR 2015 EN INGEZETTE MIDDELEN

We brengen gemiddeld 80% van onze tijd door in gesloten ruimtes, waarbij onderzoek aantoonde dat de concentratie van vervuilende deeltjes binnen hoger ligt dan buiten. Wat betreft de buitenlucht wordt de WGO-norm voor PM10 overal in het Brussels Gewest overschreden. Voor NO₂ wordt de WGO-norm voornamelijk overschreden op drukke verkeersassen. Voor zowel het binnen- als buitenmilieu ontbreekt het aan persoonlijke blootstellingsgegevens.

BLOOTSTELLING AAN BLACK CARBON PER TYPE VAN OMGEVING

We merken dat de blootstelling aan Black Carbon het hoogst is tijdens het vervoer.
Bron: Leefmilieu Brussel

Het project bestaat uit twee grote fases:

1) Het uitvoeren van mobiele meetcampagnes

De meetcampagnes werden uitgevoerd met 125 gerekruteerde vrijwilligers die bereid waren om gedurende vijf opeenvolgende dagen via draagbare meetapparatuur hun persoonlijke blootstelling aan Black Carbon (BC, indicatorpolluent verkeersblootstelling) en Vluchtige Organische Stoffen (VOS, indicatorpolluent binnenmilieu) te monitoren. Voor BC werden aethalometers aangewend, terwijl voor VOS radiello's werden gebruikt.

Gedurende de meetperiode werd aan elke vrijwilliger gevraagd een vragenlijst betreffende zijn leefgewoontes in te vullen en een dagboek, waarin hij zijn activiteiten noteerde, bij te houden. Deze bijkomende gegevens werden aangewend bij de interpretatie van de BC- en VOS-concentraties.

2) De aanmaak van een BC-concentratiekaart

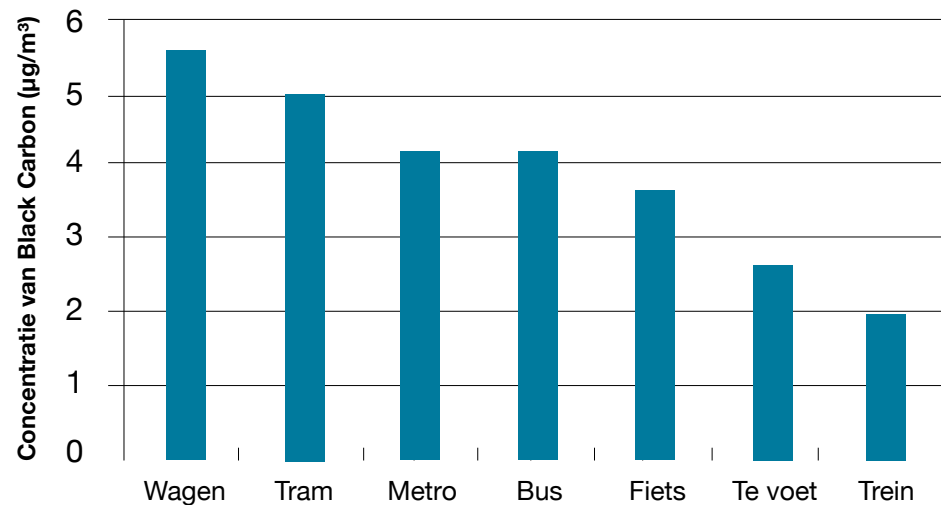
De concentratiekaart in hoge resolutie werd aangemaakt op basis van de meetgegevens van de vaste meetposten, alsook die van de meetcampagnes en gemodelleerde

BC-concentraties. Om de gemodelleerde concentraties te verkrijgen werden twee modellen ontwikkeld, namelijk één op gewestelijk niveau en één op straatniveau. De BC-concentratiekaart zal vervolgens gebruikt worden voor de berekening van onder andere alternatieve, minder vervuilde reisroutes.

// BUDGET EN PERSONEEL

- Budget: € 255.000
- Personeel: 150 mandagen
- Opmerking: Projectperiode: 2013-2015 (3 jaar). Het bedrag van € 255.000 werd aangewend voor de aanwerving van een wetenschappelijk medewerker.

BLOOTSTELLING AAN BLACK CARBON PER VERVOERMIDDEL

Van de verschillende vervoersmiddelen ben je in de auto het sterkst blootgesteld aan BC.
Bron: Leefmilieu Brussel

RESULTATEN

Uit de resultaten van de BC-metingen komt naar voor dat de persoonlijke blootstelling aan deze indicatorpolluent het grootst is voor de categorie 'vervoer' (auto, tram, metro, bus, fiets, te voet en met de trein). De tijd die we doorbrengen om ons te verplaatsen en het vervoermiddel zijn de factoren die de grootste invloed hebben op de BC-blootstelling.

De gemiddelde BC-concentratie voor 'vervoer' bedraagt 3,9 µg/m³ (stedelijke achtergrond inbegrepen). Voetgangers zijn minder blootgesteld aan BC vergeleken met fietsers en automobilisten (de gemiddelde BC-concentraties zijn respectievelijk: 2,7 µg/m³, 3,7 µg/m³ en 5,6 µg/m³).

Ter vergelijking, de gemiddelde BC-concentratie voor het binnenmilieu bedraagt $1,2 \mu\text{g}/\text{m}^3$ en die voor het buitenmilieu, waaronder de parken, bedraagt $1,7 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Niettegenstaande de invloed van andere factoren zoals het omgevingstype of de weersomstandigheden, blijven de verkeersintensiteit en de verkeersnabijheid de beste indicatoren voor BC-niveaus in het Brussels Gewest.

Tot slot liggen de gemiddelde toluëenconcentraties significant hoger in woningen met een garage. Er is een bijkomende significante invloed wanneer de garage rechtstreeks verbonden is met het woongedeelte.

thesen opleveren over factoren geassocieerd met een hoge mate van blootstelling of met sommige gezondheidsproblemen. Ten slotte zal de studie de bevolking opnieuw meer bewustmaken van luchtverontreiniging.

VOORUITZICHTEN

Voor 2016 werd het volgende pilootproject uitgeschreven: "Impactschatting van verkeersblootstelling op de gezondheid van de Brusselse bevolking: pilootproject voor personen met een hoge en lage blootstellingsgraad".

Dit pilootproject vormt het eerste project binnen Brussel waar de link wordt gelegd tussen de persoonlijke blootstelling aan verkeer en persoonlijke gezondheidsdata. De studieresultaten zullen op verschillende manieren bijdragen tot de bestaande kennis over de blootstelling aan luchtverontreiniging. In eerste instantie zal er een vergelijking worden gemaakt tussen Brusselse werknemers met een hoge en lage blootstellingsgraad. De studie zal eveneens hypo-

BELEIDSMATREGELEN GENOMEN VOOR EN MET DE GEBRUIKERS

30

SAMEN AAN STRATEGIEËN BOUWEN: HET GPCE EN DE GOOD FOOD-STRATEGIE ALS VOORBEELDEN

BESCHRIJVING VAN DE UITDAGING EN DOELEN

De transitie naar duurzamere leefgewoontes is enkel mogelijk met de sterke betrokkenheid van de Brusselse sociaaleconomische actoren, die die transitie op het terrein kunnen bevorderen en het overheidsbeleid gericht op de uitvoering ervan kunnen integreren in hun werking. Leefmilieu Brussel is zich helemaal bewust van die realiteit en doet er dan ook alles aan om de actoren uit het middenveld ten volle te betrekken bij het bepalen en uitstippelen van het overheidsbeleid. Vanuit een filosofie van 'samen opbouwen' verenigt het alle betrokkenen op het moment dat beleidsmaatregelen tot stand komen, om ze zo te betrekken bij de uitwerking van de grondbeginselen en mee de bakens te laten uitzetten. Die participatieve aanpak maakt het in eerste instantie mogelijk om strategieën uit te werken die aansluiten bij de lokale realiteit op het terrein, en zorgt er in tweede instantie voor dat de strategieën sneller aanvaard en uitgevoerd worden.

Het Gewestelijk Programma voor Circulaire Economie (GPCE) en de Good Food-strategie

zijn daar mooie voorbeelden van. Beide ontstonden uit een samenwerking van verschillende spelers, met als doel om een gezamenlijke visie te formuleren en daar samen een pakket maatregelen voor uit te werken. Het GPCE stimuleert de overgang van een lineaire naar een circulaire economie. De Good Food-strategie moet leiden tot een actieprogramma voor het Gewest dat een ommezwaai van ons voedingssysteem in gang zet, van riek tot vork:

productie, verwerking, verdeling, consumptie, strijd tegen voedselverspilling.

// WETTELIJKE EN GELIJKGESTELDE GEGEVENS

- De Strategie 2025, goedgekeurd door de Brusselse Regering in juni 2015 en bedoeld om de Brusselse economie nieuw leven in te blazen, omvat 20 doelstellingen. Een daarvan is het 'Gewestelijk Programma voor Circulaire Economie'. In de gewestelijke beleidsverklaring (2014-2019) benadrukt de Regering dat de overheidsbesturen voorop moeten gaan op het vlak van duurzame consumptie en duurzaam gedrag. Anders gezegd, voedselhulp ondersteunen en de stedelijke landbouw stimuleren.

STAND VAN ZAKEN VÓÓR 2015 EN INGEZETTE MIDDELEN

Het GPCE, in ontwikkeling sinds 2015, bouwt voort op de resultaten van de Alliantie Werkgelegenheid-Leefmilieu (AWL). Tussen 2010 en 2015 heeft de Alliantie geleid tot de gezamenlijke uitbouw van 200 concrete acties, uitgevoerd in samenwerking met de actoren uit de betrokken sectoren. Het GPCE is de vrucht van een hechte samenwerking tussen Impulse en Leefmilieu Brussel, onder voogdij van de ministers van Leefmilieu en Economie. Het programma kwam tot stand

na de raadpleging van een hele rist van actoren, meer bepaald via: het seminarie 'Be Circular, Be Brussels' van 1 december 2014, gevolgd door een aantal participatieve workshops; de evaluatiewerkshops van de Alliantie Werkgelegenheid-Leefmilieu van 4 en 5 maart 2014; het symposium 'De circulaire economie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest' van 29 mei 2015; de participatieve workshops van 10 juni 2015 en tal van themavergaderingen en speciale meetings in september en oktober 2015, met zowel private als publieke sleutelspelers, om de relevantie van bepaalde maatregelen te bevestigen of te ontkrachten.

De Good Food-strategie op haar beurt gaat uit van de lessen die getrokken werden tijdens het Europese project 'URBACT II - Sustainable Food in Urban Communities' (2012-2015), waarbij een netwerk van 10 steden (waaronder Brussel) gevraagd werd een lokaal en gezamenlijk uitgewerkt plan van aanpak uit te stippelen. Het project mondde uit in een handboek met 130 acties. Op procesniveau werd de Good Food-strategie gezamenlijk uitgewerkt door een honderdtal belangrijke spelers uit de Brusselse en Belgische voedingswaardeketen. Die samenwerking kwam concreet tot uiting in een participatief proces naar aanleiding van: de Conferentie van 31 maart 2015

'Naar een duurzamer voedingssysteem in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest', om de stand van zaken voor Brussel op te maken en tot een gezamenlijke visie te komen van het Brusselse voedingssysteem in 2035; de identificatie van acties (wegnemen van hinderpalen, prioriteiten stellen...) via 5 participatieve workshops; en daarnaast tal van vergaderingen met belangrijke spelers, om de relevantie van de maatregelen en hun operationele uitvoering te bevestigen of te ontkrachten.

// **BUDGET EN PERSONEEL**

- Budget: € 210.000, waarvan € 180.000 voor het GPCE en € 30.000 voor Good Food
- Personeel: 4,5 VTE, waarvan 2,5 voor het GPCE en 2 voor Good Food

RESULTATEN

Voor het GPCE mondde het participatieve proces met een honderdtal actoren uit in een plan met een honderdtal maatregelen, dat begin 2016 zal worden goedgekeurd. De maatregelen zijn erop gericht de omvorming van de lineaire economie tot circulaire economie aan te moedigen door het uitwerken van een strategische en operationele visie op het leefmilieu als bron van plaatselijke werkgelegenheid. Dat gebeurt meer bepaald door de economische activiteit via korte ketens te verleggen om een zo volledig mogelijke waardeketen te verkrijgen op het grondgebied van ons Gewest.

Voor Good Food leidde het participatieve proces en de nauwe samenwerking tussen een honderdtal actoren tot een strategie met 7 pijlers, 15 acties en 110 instructies, met als doel om tegen 2035 30% van ons fruit en onze groenten in de stad en in de buurt (10 km) te telen en tegen 2020 de voedselverpilling met 30% terug te dringen. De strategie, door de Regering goedgekeurd op 17/12/2015, zal worden uitgevoerd over een

tijdspanne van 5 jaar. Door 'samen op te bouwen' is er een ambitieuze strategie, die ook als dusdanig wordt beschouwd door de betrokken actoren. Die voelen zich betrokken, maar wachten nu op de concrete uitvoering ervan. Een mooi bewijs daarvan is het startseminarie op 3 februari 2016, dat meer dan 300 Good Food-actoren zal samenbrengen.

VOORUITZICHTEN

Het GPCE wordt begin 2016 goedgekeurd. In 2016 wordt het 100-tal maatregelen waarin het GPCE voorziet dus ook officieel gelanceerd. Naast de implementering van het GPCE wordt er om de 18 maanden ook een proces gepland om nieuwe acties te bedenken, zodat het programma evolueert.

De Good Food-strategie wordt uitgevoerd sinds januari 2016. Bedoeling is dat het hele proces van 'samen opbouwen' wordt voort-

gezet, via een aantal denk- en overleginstaties. Zo is er sprake van een 'adviserende raad voor duurzame voeding en landbouw', aangestuurd door Leefmilieu Brussel en de GOB, en samengesteld uit vertegenwoordigers van

de hele waardeketen (van productie tot afvalverwerking), met inbegrip van federaties, overheden en netwerken die actief zijn op het vlak van voeding.

BEGELEIDING VAN GEZINNEN OP HET VLAK VAN ENERGIE EN DUURZAAM BOUWEN: HET SYSTEEM VEREENVOUDIGD

BESCHRIJVING VAN DE UITDAGING EN DOELEN

Het Energiehuis is een initiatief van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en wordt gecoördineerd en gefinancierd door Leefmilieu Brussel. Het geeft gratis begeleiding aan de Brusselse gezinnen, om ze te helpen hun energiefactuur te verlagen. Het doet dat aan de hand van huisbezoeken, om ter plaatse te bepalen welke gedragswijzigingen en investeringen voorrang moeten krijgen. Deze vorm van begeleiding werd vroeger verzekerd door 6 autonome vzw's, gesubsidieerd door Leefmilieu Brussel.

In haar gewestelijke beleidsverklaring had de Regering al aangegeven het project van de Energiehuizen (EH) te willen stroomlijnen, door de zes gedecentraliseerde structuren onder te brengen in één enkele gewestelijke vzw, die nauw samenwerkt met de Stadswinkel. Doel van de hervorming was om de taken en opdrachten van elke speler te verduidelijken en beter af te stemmen, en tegelijk de keuzes van de Regering en het kabinet, meer bepaald op begrotingsvlak, te integreren. De centralisering is een eerste stap in de stroomlijning van de middelen die het Gewest toekent aan

Het Energiehuis van Montgomery, dat deel uitmaakt van de herstructurering.

verschillende spelers (EH, Stadswinkel en Netwerk Wonen), om een sterkere en transversale samenwerking te waarborgen, en de Brusselse gezinnen te helpen met alle vragen die ze over hun woning hebben.

// WETTELIJKE EN GELIJKGESTELDE GEGEVENS

- In het Brussels Wetboek van Lucht, Klimaat en Energiebeheersing (BWLKE), verschenen in het Belgisch Staatsblad op 21 mei 2013 (blz. 28357), meer bepaald in Boek 2, Titel 2, Hoofdstuk 5 'Begeleiding van de gezinnen op het vlak van energie en ecoconstructie', artikel 2.2.26 wordt gepreciseerd dat de Brusselse Regering een begeleidingsdienst organiseert om de gezinnen te helpen op het vlak van energie.

STAND VAN ZAKEN VÓÓR 2015 EN INGEZETTE MIDDELEN

Voor 2015 leverden 6 autonome vzw's de verschillende diensten aan de Brusselse gezinnen. In 2015 werd de hervorming dan ingezet. Die verliep in de volgende fases:

- Definitieve sluiting van de 6 bestaande Energiehuizen (EH) in oktober, zonder de continuïteit van de dienstverlening in het gedrang te brengen (backoffice, beheer van instrumenten...)
- Een nieuw project, uitgewerkt in samenwerking met de 6 bestaande EH en het

kabinet, aan de hand van werkgroepen in het eerste semester

- Coördinatie van alle acties in verband met de transitie en creatie van de nieuwe structuur
- Opstelling van de statuten en oprichting van de nieuwe vzw (indiening van de statuten, openen van een bankrekening, eerste algemene vergadering, enz.)
- Opmaak van het nieuwe beheercontract en goedkeuring door de Regering
- Ondersteuning van de nieuw opgerichte vzw bij de aanwerving van de nieuwe coördinatrice, de overdracht van het personeel en de verhuizing van de 6 structuren naar de nieuwe, centrale zetel in het centrum van de stad

// BUDGET EN PERSONEEL

- Budget: € 1.960.000, waarvan 1,9 miljoen voor subsidies en de overige € 60.000 voor de ondersteuning van de EH door Leefmilieu Brussel (backoffice, tools...)
- Personeel: 5 VTE

RESULTATEN

Van de 35 mensen die vóór 2015 werden aangeworven door de 6 vroegere EH, recupereerde de nieuwe vzw 23 VTE. De kantoren bevinden zich in het centrum van de stad, in hetzelfde gebouw als de Stadswinkel. Dat bevordert de samenwerking, te beginnen bij een

gemeenschappelijke permanentie voor het publiek in het loket in de Sint-Gorikshallen. Tijdens de verhuizing kon er toch een minimale permanentie worden verzekerd, om een wachtlijst op te maken voor de diensten van het EH, die eind december werd weggewerkt. Vandaag wordt de vzw beheerd door één enkele coördinatrice, daarbij bijgestaan door een adjunct-coördinator die helpt bij de algemene coördinatie en het personeelsbeheer. Alle andere werknemers worden ingezet voor een goede dienstverlening aan de Brusselse gezinnen.

VOORUITZICHTEN

Naast de goede follow-up van de opstart van de nieuwe dienst, is het noodzakelijk om allereerst de banden aan te halen met de lokale partners (gemeenten, Netwerk Wonen, OCMW's...) om een goede lokale dienstverlening te verzekeren.

Het ontwikkelen van synergieën met de Stadswinkel en met andere gewestelijke partners, zoals de Federatie van de Bicommunautaire Maatschappelijke Diensten (FBMD), wordt de eerste prioriteit. In 2016 zijn dit de voornaamste projecten:

- Herziening van de communicatie- en informatiemiddelen
- Herlancering van de opleidingen en werkgroepen met de EH-adviseurs
- Bijdrage aan de opmaak van de samen-

werkingsovereenkomst met de Stadswinkel

- Deelname aan de Raad van Bestuur van de vzw EH en ondersteuning van de coördinatrice
- Aanpassingen aan de CRM-tool
- Follow-up en herlancering van de opdracht 'kleine werken'

BEL: ONTWIKKELING EN GEBRUIK VAN DE INFRASTRUCTUUR

BESCHRIJVING VAN DE UITDAGING EN DOELEN

De nieuwe zetel van Leefmilieu Brussel op Thurn & Taxis heeft ook een ruimte die publiek toegankelijk is, het **BEL**. Dit informatie-, congres- en expocentrum in het teken van ecologie werd in het leven geroepen in 2015, met als doel tegelijk een vernieuwende aantrekkingspool op milieugebied te zijn en het uitstraalraam van een open overheid ten dienste van de levenskwaliteit van de Brusselaars. Het centrum wil een plaats zijn van overleg, ontmoetingen en reflectie; een plek om te ontdekken en zich te informeren, maar ook om actie te ondernemen en zaken op te bouwen.

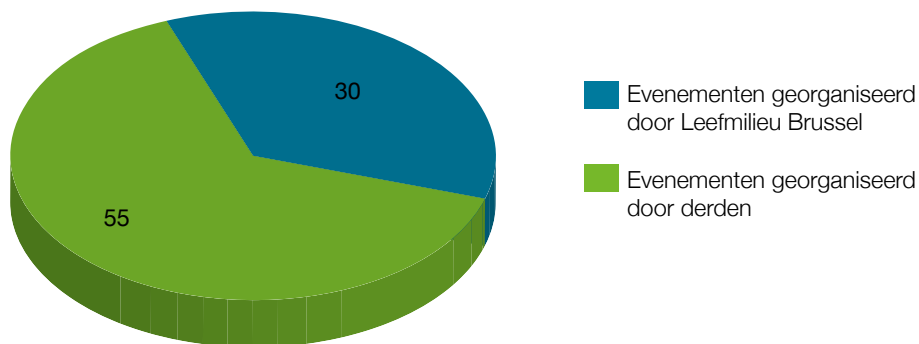
Leefmilieu Brussel beseft immers als geen ander hoe belangrijk het is om zijn acties te richten op zijn doelpubliek en zich open te stellen naar de buitenwereld. Het BEL speelt daar mooi op in, door organisaties infrastructuur ter beschikking te stellen, in het bijzonder het eigen conferentie- en informatiecentrum. Een bijkomende ambitie is om aan de hand van een tentoonstellingsproject een vernieuwend informatiesysteem uit te bouwen rond de milieu-uitdagingen in de stad. Dat project is in wezen bestemd voor het grote publiek, maar richt zich vooral tot jongeren en is bedoeld om ze te sensibiliseren, te beroeren en ze te doen nadenken over de grote milieuthema's. Dan is er ook nog het restaurant, dat een voorbeeldfunctie vervult door de maaltijden aan te passen aan de principes van Leefmilieu Brussel op het vlak van duurzame voeding.

STAND VAN ZAKEN VÓÓR 2015 EN INGEZETTE MIDDELEN

Leefmilieu Brussel was vroeger gevestigd in Sint-Lambrechts-Woluwe, in 3 aparte gebouwen die vrij slecht bereikbaar waren voor bezoekers en personeel, door de ligging ver van het centrum. De oude hoofdzetel beschikte bovendien niet over volwaardige infrastructuur om tentoonstellingen te organiseren en had dan wel een kantine, maar die voldeed niet echt aan de principes van duurzame voeding die het Instituut zo hoog in het vaandel draagt. Bovendien moesten voor evenementen van Leefmilieu Brussel of van gesubsidieerde instanties externe congreszalen afgehuurd worden. En de Informatiedienst was enkel bereikbaar per telefoon of via e-mail, wat de uitbouw van een volwaardig loket voor eerstelijns dienstverlening in de weg stond. Het BEL vult die leemten op en biedt vandaag een dienstverlening die op vier pijlers is geënt:

- **Informatie inwinnen:** op de eerste verdieping van het BEL vindt u een heus informatiecentrum, inclusief eerstelijns dienstloket dat ondersteuning biedt die rechtstreeks verband houdt met de opdrachten van Leefmilieu Brussel.
- **Tentoonstellingen bezoeken:** er worden tijdelijke tentoonstellingen ingericht en daarnaast wordt ook gewerkt aan een permanente tentoonstellingsruimte voor het grote

AANTAL EVENEMENTEN GEORGANISEERD IN HET CONGRESCENTRUM

Bron: Leefmilieu Brussel

publiek, in de eerste plaats voor jongeren van 10 tot 14 jaar. Zo wil men de bezoekers sensibiliseren voor de toekomstige stadsontwikkeling, niet enkel in Brussel, maar ook in steden wereldwijd.

- **Een evenement organiseren:** in het congrescentrum van het BEL worden niet enkel evenementen van Leefmilieu Brussel georganiseerd, het wordt ook verhuurd voor externe evenementen. Het omvat een aula met een capaciteit van 415 plaatsen en 3 modulaire ruimten met een capaciteit van 20 tot 50 plaatsen. De prijsstelling werd aangepast aan de verschillende categorieën van potentiële huurders, met goedkope tarieven voor de Brusselse instellingen, de Belgische en Europese instellingen en voor verenigingen met een milieugerelateerd, maatschappelijk of educatief doel.
- **Eten en drinken:** de uitbating van het restaurant en de catering-/traiteurdiensten die gevraagd worden tijdens activiteiten en evenementen in het BEL, worden geregeld in een dienstenconcessie. Leefmilieu Brussel verwacht dat het restaurant en de aangeboden cateringdiensten tijdens evenementen aansluiten bij de filosofie van het Instituut, door de milieu-impact van het aangeboden eten tot het minimum te beperken.

// BUDGET

- Budget: € 558.500 in 2015 voor de werkingskosten (beheer van evenementen georganiseerd door externen, kosten voor marketing en promotie van het BEL...) en voor de financiering van de ontwerpstudies voor de permanente tentoonstellingsruimte.

RESULTATEN

In 2015 kon de nieuwe infrastructuur van het BEL worden opengesteld. Zo vinden bezoekers nu op de eerste verdieping een centrum met algemene informatie over het milieu, met bijhorende balie voor eerstelijns dienstverlening. Verder werd na een projectoproep een uitbater aangesteld voor het restaurant, dat de deuren opende op 5 januari 2015.

Wat de tentoonstellingen betreft, was er tussen september en december 2015 de tijdelijke klimaatexpo in het BEL. Daarnaast werd ook de eerste aanzet gegeven voor het ontwerp van de toekomstige permanente tentoonstelling. Het schetsontwerp beschrijft de doelstellingen van de tentoonstelling, het doelpubliek en het partnership, om op basis daarvan het concept van de tentoonstelling uit te werken, de ruimte te organiseren en de inplanting, de doorstroming en de themastructuur te bepalen (zie fiche themajaar klimaat).

Dan waren er nog de evenementen. Leefmilieu Brussel organiseerde in 2015 30 evenementen voor uiteenlopende doelgroepen, en

daarnaast waren er ook nog eens 55 externe evenementen.

VOORUITZICHTEN

De activiteiten die georganiseerd worden in het congrescentrum van het BEL gaan gewoon voort: in januari 2016 was de jaaragenda al goed gevuld (20 evenementen bevestigd en nog eens een vijftiental in optie). Het BEL wordt dus erkend als aantrekkelijk congrescentrum in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

2016 wordt een belangrijk jaar voor het permanente tentoonstellingscentrum: een voorontwerp, dat rekening houdt met de opmerkingen die in de eerste fase werden geformuleerd, moet leiden tot een doorgedreven denkoefening rond verschillende aspecten (inplanting en doorstroming, voorlopig ontwerp, kleuren en materialen voor het meubilair, technische prestaties van de interventies, verlichtingsprincipes, voorbereidende scenario's voor de gebruikte media, buitenwanden van de eilandjes, andere interventies, digitale strategie...). Deze laatste stap van de ontwerp-fase wordt in 2016 voltooid. Vervolgens begint de uitvoeringsfase van de tentoonstelling en de integratie ervan in het pakket van bestaande acties rond milieueducatie.

BETER AANGELEGDE GROENE RUIMTEN EN MEER NATUUR IN BRUSSEL

38

INRICHTING VAN HET ZENNEPARK: AANLEG VAN EEN STADSPROMENADE

BESCHRIJVING VAN DE UITDAGING EN DOELEN

De aanleg van een stadspromenade in het Zennepark heeft niet enkel geleid tot de sanering van het terrein, maar ook tot het ontstaan van een groene ruimte en een ontmoetingsplaats in een dichtbevolkte en ingesloten wijk, met een kansarme en multiculturele bevolking. Die nieuwe, structurerende ader verbindt bovendien de infrastructuur van de hele zone, om zo een duurzame mobiliteitsoplossing te bieden. Dankzij deze groene ruimte beschikken de wijkbewoners nu over een ontspannings- en recreatieruimte vlakbij, die bijdraagt tot de vergroening van hun buurt en tot een toename van de biodiversiteit en die tegelijk inspeelt op de behoeften van de omwonenden. Het project wil ook het sociale weefsel in de wijk versterken, door collectieve moestuinen aan te leggen en de inwoners warm te maken voor tuinieren. Geleidelijk aan zullen er ook nieuwe voorzieningen komen langs dit nieuwe groene gebied, om zo de sociale controle te bevorderen.

// WETTELIJKE EN GELIJKGESTELDE GEGEVENS

De aanleg van het Zennepark is een geïntegreerde actie van het Duurzaamewijkcontract 'Masui'. In het Gewestelijk Ontwikkelingsplan (GeWOP) is het project grotendeels ingebed in een Ruimte voor Versterkte Ontwikkeling van Huisvesting en Renovatie en deels in het 'Doelstelling II'-gebied, aangeduid als een stedelijke zone in moeilijkheden. In het Gewestelijk Bodembestemmingsplan (GBP) bevindt de site zich grotendeels in een groengebied, en in het noorden in een sterk gemengd en

spoorweggebied. Ze wordt ook doorregen door structurerende ruimtes.

STAND VAN ZAKEN VÓÓR 2015 EN INGEZETTE MIDDELEN

Het terrein bevindt zich op het grondgebied van Brussel-Stad en Schaarbeek. Het loopt door de Masuiwijk, ten noorden van de Noordwijk. Deze wijk wordt gekenmerkt door een hoge bevolkingsdichtheid, een gebrek aan groen en een kansarme bevolking. Het parkterrein strekt zich uit over de oude bedding van de Zennearm, langs drie huizenblok-

ken, van de Masuistraat tot de Paleizenstraat. Vroeger was dit een niet onderhouden en verontreinigd stuk braakland, afgesloten voor het publiek. Vervolgens loopt de promenade verder langs de Paleizenstraat, het Masuiplein en het verlengde van de Masuistraat om via de spoorwegbermen langs de sites van Sibelga en het Koninklijk Domein het kanaal over te steken.

In 2015 werd het gedeelte van het park aangelegd tussen de Helihavenlaan en de Masuistraat, met een rustruimte en moestuinen. Een loopbrug maakt dit gedeelte perfect toegankelijk voor personen met beperkte mobiliteit. Er werd ook dichte begroeiing aangeplant.

// BUDGET EN PERSONEEL

- Budget: € 1.675.074 voor de aanleg van de ruimte
- Personeel: 360 mandagen

RESULTATEN

Dankzij de nieuwe inrichtingen beschikken de buurtbewoners nu over een nieuwe groene zone van 29 are. De aanleg van het eerste gedeelte van het park, tussen de Helihavenlaan en de Masuistraat, heeft het uitzicht van de wijk al enorm veranderd en biedt de buurtbewoners toegang tot een ruimte die vroeger niet bereikbaar was. Door een deel

van de privémuren die aan het park grenzen op te knappen, krijgt de ruimte nog wat extra cachet en komt het industriële verleden van de wijk mooi tot zijn recht. Dit nieuwe terrein moet het sociale weefsel in de wijk versterken en bruggen slaan tussen de verschillende generaties en bevolkingsgroepen in de wijk, en ze uit haar isolement halen door bezoekers van buiten de buurt aan te trekken. Door de buurtbewoners nauw te betrekken bij het project, zullen ze respect tonen voor deze plek. Dat respect wordt extra gestimuleerd door de

aanwezigheid van parkwachters-animatoren ter plaatse. Daarnaast wil men ook een sterke wisselwerking creëren tussen activiteiten in het park en de infrastructuur rond het park, zoals scholen en activiteitencentra voor kinderen, om het potentieel van de nieuwe ruimte zo ten volle te benutten.

VOORUITZICHTEN

Op het vlak van inrichting voorzien de plannen in de verdere aanleg vanaf de Paleizenstraat tot aan het kanaal, om zo aan te sluiten op het

21 juli-park en het Masuiplein een nieuwe bestemming te geven, als kruispunt tussen het park en de promenade op de spoorwegbermen. De planning ziet er zo uit:

- 2016: aanleg van het gedeelte van het park tussen de Koninginnelaan en de Paleizenstraat, met een speelterrein voor jongeren. Aanplanting van dichte begroeiing.
- 2017: aanleg van het gedeelte van het park tussen de Masuistraat en de Koninginnelaan, met een speeltuin voor kleine kinderen, een picknickplaats en een plein met fontein. Aanplanting van dichte begroeiing. De oversteek van de Masuistraat wordt beveiligd.
- 2018: bouw van een huis voor de parkwachters in het deel tussen de Masuistraat en de Koninginnelaan.
- 2017-2018: heraanleg van het Masuiplein.

Daarnaast dragen de aanleg van de promenade op de spoorwegbermen en de bouw van een loopbrug over het kanaal bij tot het oplossen van het gebrek aan ruimte.

SPEELNETWERK: INRICHTINGEN EN EEN NIEU- WE VISIE VOOR HET SPORT- EN SPELAANBOD IN BRUSSEL

BESCHRIJVING VAN DE UITDAGING EN DOELEN

Op dit moment telt het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zo'n 300 speel- en sportterreinen voor 200.000 jongeren (jonger dan 15 jaar). Dat komt neer op gemiddeld één inrichting per 600 jongeren. Door de verwachte bevolkingsgroei zullen er tegen 2020 nog eens 100.000 kinderen bijkomen. Het investeringsbeleid moet dan ook absoluut worden bijgestuurd, door het aantal speel- en sportterreinen en hun capaciteit op te trekken.

In dat opzicht is het speelnetwerk een nuttige strategie. Het is erop gericht voldoende en kwaliteitsvolle open speelterreinen aan te bieden, gespreid over het hele Brusselse grondgebied. Het sluit aan bij het Groene netwerk, dat gelijkaardige doelstellingen nastreeft, maar dan op het vlak van parken en groene ruimten. Het doel van deze strategie is tweeledig:

- Een referentie-instrument ontwikkelen voor de aanleg van speelterreinen voor de gemeenten, wijkcontracten, overheden en professionals uit de sector. Dat instrument werd al wijdverspreid, meer bepaald tijdens

een colloquium rond 'Het spel in de stad', en heeft als doel om de aanbevelingen van het speelnetwerk te promoten.

- Focussen op het Koning Boudewijnpark als prioritaire interventiezone om het spel- en sportaanbod te vernieuwen, te diversifiëren en uit te breiden, zowel wat de leeftijds-

groepen betreft als de onthaalcapaciteit voor gezinnen en de oppervlakte van de speelveldjes. Het park ligt in een afgebakende geografische ruimte, op een plek met een hoge bevolkingsdichtheid. Het aanbod is tegelijk divers en complementair, om een zo groot mogelijk publiek te berei-

ken en de site een gemeenteoverschrijdende aantrekkingskracht te geven.

Deze strategie werd uiteengezet en verspreid via twee publicaties, die als referentie-instrument moeten dienen voor de aanleg van speelterreinen.

// WETTELIJKE EN GELIJKGESTELDE GEGEVENS

Vandaag is de globale strategie voor de herontplooiing van speelterreinen een van de prioriteiten van de Regering, die daarbij geconfronteerd wordt met de aanzienlijke demografische uitdaging in het Brussels Gewest.

Het speelnetwerk komt uitdrukkelijk aan bod in het ontwerp van Gewestelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling (GPDO), samen met de sociaal-recreatieve, blauwe en ecologische netten, als strategische onderdelen van het Groene netwerk.

STAND VAN ZAKEN VÓÓR 2015 EN INGEZETTE MIDDELEN

Er werden ook een colloquium 'Het spel in de stad' en een conferentie in het Brussels Parlement georganiseerd rond de strategie, om het denkwerk te stimuleren en de strategie voor de ontwikkeling van spel- en sportinfrastructuur uit stippelen, zodat het Gewest over een referentie-instrument ter zake beschikt. Er werd ook een brochure over skaten in de stad uitgegeven, met de sprekende titel SK8BXL.

Wat de infrastructuur betreft, werden er in het Koning Boudewijnpark in de loop van 2015 heel wat inrichtingen afgewerkt, gespreid over de drie fases van het park. Zo werd er in fase 1 een natuurlijke speel- en avonturenzone aangelegd voor 8- tot 12-jarigen. In fase 1 en 2 kwamen er ook een aantal inrichtingen om de overgang/verbinding tussen fase 1 en 2 van het Koning Boudewijnpark te verzekeren, onder andere een uitgestrekt speelterrein voor jonge kinderen en gezinnen in fase 2, en een generatieoverschrijdende ruimte met

speelfontein, stoelen en bankjes en grote schommels. In fase 3 van het park werd gewerkt aan de inrichting en renovatie van het speelpleintje van de Laarbeekchalet. Daarnaast was er ook de volledige heraanleg van het grote speelterrein, om het aanbod aantrekkelijker te maken en te diversifiëren (grote torens, een klimrots, grote glijbaan, twee kabelbanen, schommels en hangmatten), en het gebruik van geveld bomen om er stoelen en bankjes in uit te kappen.

// BUDGET EN PERSONEEL

- Budget: € 2.355.051 in 2015, gespreid over de verschillende inrichtingen
- Personeel: 4 VTE, waarvan 3,5 VTE voor de hele zone KBP1-2-3 en 1/2 VTE voor communicatie / publicaties / colloquium

RESULTATEN

Wat de infrastructuur betreft, werd het spelen sportaanbod uitgebreid in de drie fases van het Koning Boudewijnpark, om zo in te spelen op de noden van de jongeren en gezinnen uit deze dichtbevolkte buurt. De extra speelterreinen, hun diversiteit, hun originele toets en hun betere integratie in de omgeving, dragen sterk bij tot de hogere aantrekkingskracht en het grotere bereik van het Koning Boudewijnpark. Dankzij die verschillende realisaties heeft een breder, familiaal en gevarieerd publiek nu

toegang tot tal van sportieve en leuke buitenactiviteiten. En daar was vraag naar. Daarnaast vormen de nieuwe speel- en sportterreinen een heus netwerk in de drie fases van het Koning Boudewijnpark. Die doelstellingen sluiten aan bij de strategische aanbevelingen van het speelnetwerk, vastgelegd in het GPDO.

Wat de strategie vanuit kwantitatieve invalshoek betreft, werden de brochures 'Het spel in de stad' en 'SK8BXL' verspreid bij de doelgroep, beide op een oplage van 1.000 exemplaren. Het colloquium 'Het spel in de stad', een initiatief van Leefmilieu Brussel, kon rekenen op een honderdtal deelnemers, de conferentie in het Brussels Parlement mocht 70 mensen verwelkomen. De brede verspreiding van een strategisch instrument onder de verschillende actoren van de publieke ruimte, op een dynamische (via een colloquium), praktische en theoretische manier, draagt bij tot de promotie van een nieuwe visie op spelen in de stad en heeft geleid tot een doeltreffend hulpmiddel om bouwheren bij te staan in hun werk.

VOORUITZICHTEN

Algemeen gesproken zet het speelnetwerk zijn inspanningen voort om de Brusselse speelterreinen tegen 2020 verder te heront-

plooien en zo het aanbod beter af te stemmen op de behoeften. De aanleg van nieuwe speelterreinen gebeurt aan de hand van een vijfjarenplanning, vooral gericht op zones waar een duidelijk tekort is en waar de nood het hoogst is: Zone Centrum, Materialenkaai, Kruidtuin, Sint-Joost: Liedekerke, Fricksquare, Molenbeek: Scheutbos.

Op het vlak van communicatie plant de speelcel de druk van 1.000 extra exemplaren van de twee brochures 'Het spel in de stad' en 'SK8BXL', om te voldoen aan de vraag en tegelijk haar promotiewerk rond een 'meer speelbare' stad voort te zetten, door de Brusselse gezinnen terreinen te bieden die tegelijk gezellig, origineel en divers zijn en die bijdragen tot het welzijn van de Brusselaars.

INFRASTRUCTUUR IN DE PARKEN: START VAN DE RESTAURATIEWERKEN VAN VIJF BESCHERMDE GEBOUWEN

BESCHRIJVING VAN DE UITDAGING EN DOELEN

Leefmilieu Brussel staat in voor het beheer en het onderhoud van een aanzienlijk vastgoedpark, vooral op het vlak van beheer van groene ruimten en bossen. Het gaat in totaal om meer dan 150 huizen, kiosken, hoeses en schuren, serres en monumenten en andere, uiteenlopende bouwwerken zoals het monument ter ere van Koningin Astrid op de 21 juli-Square in Laken of de bruggen en loopbruggen die de Groene wandeling verbinden. Als beheerder van dat erfgoed wordt Leefmilieu Brussel geacht:

- de veiligheid en het comfort van de parkwachters, tuiniers, animatoren en boswachters te verzekeren;
- bij te dragen tot de verfraaiing van de parken en tuinen, door het architecturale erfgoed extra in de verf te zetten.

Wat die tweede doelstelling betreft, startte Leefmilieu Brussel in 2015 met de restauratie van maar liefst 5 beschermde gebouwen in de parken, om wandelaars wat extra moois te bieden op hun tochten. Het gaat in het bij-

zonder om de paardenstallen, de conciërgewoning en de smederij van het Dudenpark (Vorst), de conciërgewoning van de Koloniale Tuin (Laken) en het paviljoen van het Sobieskipark (Laken). Tijdens de werken worden de gevels en daken schoongemaakt, het hout- en siersmeedwerk gerenoveerd en de buitenomgeving heraangelegd.

STAND VAN ZAKEN VÓÓR 2015 EN INGEZETTE MIDDELEN

De gebouwen in kwestie zijn vaak eigendom van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest waarvan het beheer is toevertrouwd aan Leefmilieu Brussel met het Regeringsbesluit van 19/02/1998. Andere bouwwerken zijn eigendom van de Koninklijke Schenking, in de parken die Leefmilieu Brussel beheert. Heel wat van die constructies zijn beschermde monumenten omwille van hun hoge erfgoedwaarde, wat gevolgen heeft voor de architecturale keuzes.

De restauratiemethode voor dergelijke bouwwerken omvat een studiefase van de bestaande toestand (opmetingen door een landmeter, analyse van de zwakke punten van het gebouw, identificatie van niet-oorspronkelijke delen, restaureren van sierlijsten...) en een fase om de behoudsmaatregelen en uitvoeringsmiddelen te bepalen. De gebouwen be-

vinden zich op beschermde sites, waardoor de projecten de geldende regelgeving moeten naleven en bestudeerd worden in overleg met de Directie Monumenten en Landschappen. De projecten worden opgezet in samenwerking met de landschapsarchitecten van de afdeling Groene ruimten en de externe teams die de gebouwen gebruiken, met name de parkwachters en tuiniers.

// BUDGET

- Budget: € 98.371 (vastgelegd in 2015) voor de architectuurstudies. Het budget voor de werkzaamheden (vast te leggen in 2017 en 2018) bedraagt € 502.958.

RESULTATEN

In 2015 werd met de studies begonnen voor de gevels en daken van 5 beschermde gebouwen. Het gaat in het bijzonder om historische onderzoeken en in samenwerking met de Directie Monumenten en Landschappen zullen er ook stratigrafische en chromatische onderzoeken worden gedaan (steen- en kleurlagen). Het is belangrijk dat de schade en de structuur van het gebouw correct worden beoordeeld, om zo te bepalen welke restauratietechnieken gebruikt moeten worden om de levensduur van dit erfgoed te optimaliseren. Alle gebreken, vochtproblemen, houtwerk (daklijsten, vensters, deuren...) en

siersmeedwerk, daken en zinkwerk... zitten vervat in het renovatieprogramma. Vertoont het gebouw stabiliteitsproblemen, dan zullen die ook worden opgelost.

Werken aan beschermde gebouwen wil niet zeggen dat er geen aandacht uitgaat naar energiekwesties. Waar dat mogelijk is, zullen doeltreffende isolatie- en ecoconstructietechnieken worden gebruikt. Wat dat betreft moet het project de drempel halen die is vastgelegd in de geldende Brusselse regelgeving en zelfs beter doen als de projectbegroting dat toelaat.

VOORUITZICHTEN

De 5 projecten worden tegelijkertijd uitgevoerd, in samenwerking met een gespecialiseerd architectenbureau. De voorlopige planning ziet er als volgt uit:

- Januari tot juni 2016: historische en technische studies; opmetingen; uittekenen van de architecturale ontwerpen en voorbereiding van de aanvraagdossiers voor de stedenbouwkundige vergunningen
- Juli 2016 tot januari 2017: aanvraagprocedures voor de stedenbouwkundige vergunningen
- Februari tot september 2017: voorbereiding van de technische details en van het aanbestedingsdossier voor de werken
- Oktober 2017: lanceren van de overheidsopdrachten voor de uitvoering van de werken

- November 2018: start van de verschillende werken

De uitvoering van de werken zal, afhankelijk van het project, 8 tot 16 maanden in beslag nemen. De planning en het verloop van de projecten kan online gevolgd worden, en de buurtbewoners zullen extra geïnformeerd worden.

NATUURRESERVAAT ZAVELENBERG: VOLTOOIING VAN HET BEHEERPLAN NATUUR-ERFGOED

BESCHRIJVING VAN DE UITDAGING EN DOELEN

De Natuurordonnantie van 2012 stelt dat er voor natuurreservaten een beheerplan moet worden uitgewerkt dat heel precies het landschap beschrijft, het in zijn ecologische, stedenbouwkundige, historische en sociale context plaatst en de beheerdoelstellingen en middelen vastlegt voor een periode van 10 jaar. Is het landschap beschermd, dan moet er een gemengd beheerplan Natuur-Erfgoed voor worden opgesteld, zoals voor het natuurreservaat van de Zavelenberg. In dat geval wordt de inhoud van het erfgoedgedeelte bepaald in samenwerking met de Directie Monumenten en Landschappen (DML). Dit zijn de doelstellingen van de beheerplannen:

- Een landschappelijke, ecologische, historische en sociale beschrijving geven van de site, met de nadruk op de kenmerkende, overblijvende landelijke omgeving;
- De beheerdoelstellingen van de site vastleggen op landschappelijk (kenmerkend overblijvend landschap), ecologisch (bescherming van de biodiversiteit, gekoppeld aan een beheer d.m.v. extensieve veeteelt

en dus een ecologische landbouwproductie) en maatschappelijk vlak (wandelplek voor de omwonenden, doorgangszone met de groene wandeling);

- De middelen beschrijven om de site te beheren: extensieve veeteelt (1 dier/ha), heel gunstig voor de biodiversiteit, herstel van bosjes;
- Het beheerplan in 2016 laten goedkeuren, na een nog nader te bepalen openbaar onderzoek.

Dit beheerplan moet ook leiden tot een standaardmodel en een vaste structuur voor gemengde beheerplannen Natuur-Erfgoed voor gelijkaardige landschappen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

// WETTELIJKE EN GELIJKGESTELDE GEGEVENS

- Ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud;
- Besluit van 27 april 1992 betreffende de toekenning van het statuut van gewestelijk natuurreservaat aan de Zavelenberg;
- Koninklijk besluit van 26 april 1989 tot bescherming van de Zavelenberg voor zijn wetenschappelijke en esthetische waarde.

STAND VAN ZAKEN VÓÓR 2015 EN INGEZETTE MIDDELEN

Dit landschap wordt sinds 1992 beheerd door Leefmilieu Brussel, dat daarvoor een overeenkomst met een boer heeft gesloten. De overeenkomst loopt tot 2019 en legt een aantal regels vast voor het gebruik van de weides. Het beheer van de zones die niet bereikbaar zijn voor het vee voldoet perfect aan de doelstellingen voor natuurbehoud, maar dat geldt niet voor het grasland. Bepaalde tekortkomingen, in het bijzonder wat betreft de inhoud van de overeenkomst en de afwezigheid van een langetermijnvisie om de ruimte in stand te houden en te bestendigen, rechtvaardigen dan ook de opmaak van een beheerplan. Daarvoor zijn de volgende stappen nodig:

- Onderzoek op het terrein (oplijsting van de biodiversiteit en de vegetatie, opmerkelijke bomen, uitrusting, enz.), foto's;
- Historische onderzoeken;
- Opmaak van cartografische documenten;
- Overleg met de afdeling Groene ruimten, de Directie Monumenten en Landschappen en uitwerken van een gezamenlijke structuur voor een gemengd Natuur-Erfgoedplan;
- Aanpassing van het document in functie van de nieuwe structuur;
- Voorlegging en verzending van de documenten aan het Kabinet ter goedkeuring en akkoord, om het openbaar onderzoek in gang te kunnen zetten.

Dankzij die verschillende elementen kan het beheerplan worden opgesteld en kunnen met andere woorden de middelen en beheerdoelstellingen voor de site voor de komende 10 jaar worden vastgelegd.

RESULTATEN

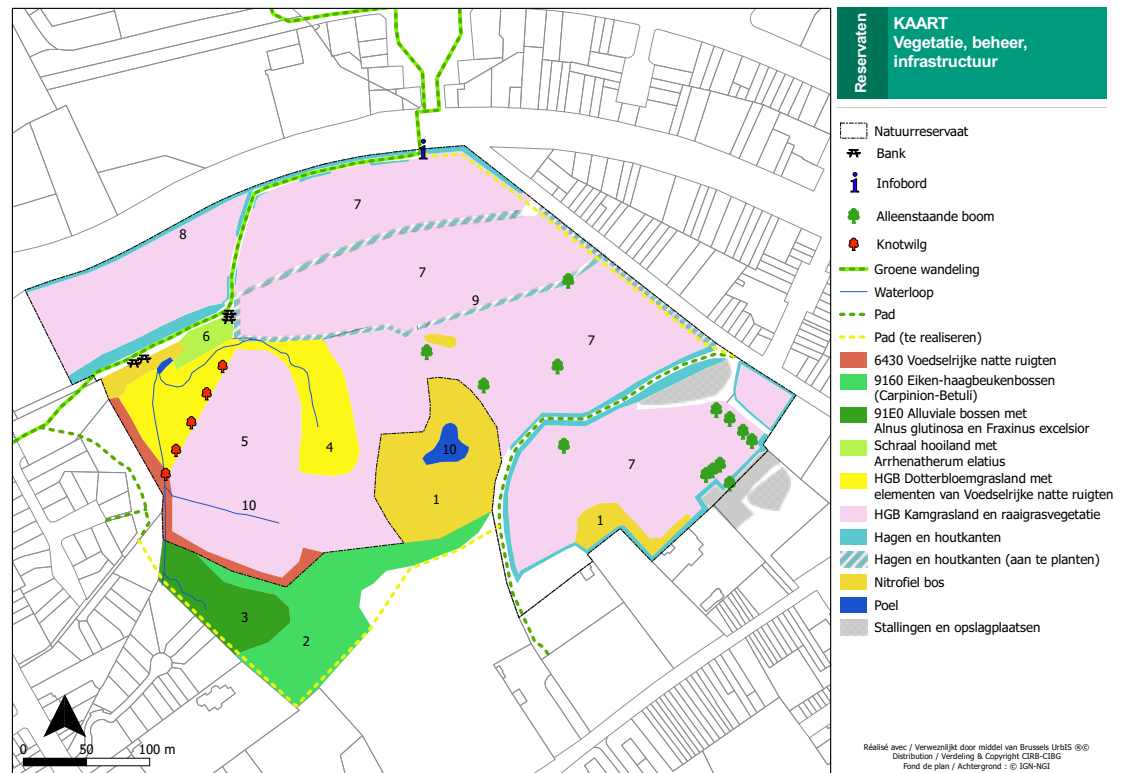
Op dit moment wordt het beheerplan voltooid op basis van de vastgelegde criteria en voldoet het aan de wetgeving voor natuur en beschermde landschappen. Zo schept het een kader voor het gebruik en voor de beheermiddelen van het terrein de komende 10 jaar. Dat is enorm handig als bijvoorbeeld de beheerder of eigenaar wijzigt. Het plan moet nu onderworpen worden aan een openbaar onderzoek.

De hele denkoefening heeft er trouwens voor gezorgd dat er nu een standaardmodel is voor een gemengd beheerplan Natuur-Erfgoed, naast een procedure voor het openbaar onderzoek en voor het verkrijgen van de nodige vergunningen.

VOORUITZICHTEN

In 2016 moet het openbaar onderzoek worden afgerond en het beheerplan worden goedgekeurd door de Regering, zodat het kan worden geïmplementeerd. Dat vereist de volgende acties:

- Bovenop het vaste beheer, de kleine,

geplande inrichtingen uitvoeren (hagen, paden, uitvoering van de landschaps- en biodiversiteitsdoelen, maar ook onthaal van het publiek);

- De voortzetting, na afloop van de overeenkomst, van de extensieve veeteelt plannen, door te verzekeren dat die verenigbaar is met de doelstellingen op het vlak van landschap en natuurbehoud en aansluit bij de Good Food-strategie;
- De overgang verzekeren, zoals beschreven voor de weides en de hoeve, van een conventionele hoeve naar een extensief beheer met biologische veeteelt. Daarvoor moet er binnen Leefmilieu Brussel een landbouweenheid komen die instaat voor het beheer van de landbouwzones waarvan de instelling de gronden beheert, te beginnen met het noordwesten van Brussel (Boudewijnpark III, Scheutbos, enz.).

NATURA 2000: DE AANWIJZINGSBESLUITEN OPSTELLEN

BESCHRIJVING VAN DE UITDAGING EN DOELEN

In het raam van de Natura 2000-ordeonnantie moest het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tegen 07/12/2010 normaal de Speciale Beschermingszones (SBZ) aanwijzen. Sinds 27/03/2015 is België in gebreke gesteld omdat het niet heeft voldaan aan de verplichting van gebieden van communautair belang als SBZ aan te wijzen en prioriteiten voor hun beheer vast te leggen en omdat het evenmin aan de verplichting heeft voldaan de vereiste beschermingsmaatregelen vast te leggen. Voor elk van de 48 als Natura 2000 aangewezen gebieden moet een specifiek beheerplan worden opgesteld.

Vanuit juridisch oogpunt zal dit project resulteren in een volledige implementatie van de bovengenoemde Natura 2000-richtlijnen, en dit volgens de modaliteiten beschreven in hoofdstuk 4 – Natura 2000-gebieden – van de ordeonnantie van 1 maart 2012 betreffende het Natuurbehoud.

Inhoudelijk genereert dit project de nodige kennis en info over de beheernoden en beheermaatregelen die noodzakelijk zijn om de aanwezige habitats en soorten in een gunstige staat van instandhouding te houden

en, waar mogelijk, te brengen. De besluiten en beheerplannen zijn referentiedocumenten voor, enerzijds, de organisatie van een actief natuurbeheer in de Natura 2000-gebieden en, anderzijds, de beoordeling en evaluatie van de impact van plannen en projecten in deze gebieden.

// WETTELIJKE EN GELIJKGESTELDE GEGEVENS

Hoofdstuk 4 van de ordeonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud regelt de omschrijving, de aanwijzing, de beschermingsmaatregelen, net als de beheermaatregelen voor de Natura 2000-gebieden. Deze bepalingen verzekeren de omzetting van de richtlijnen 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en van de wilde fauna en flora en 2009/147/EG van het Europees Par-

lement en de Raad inzake het behoud van de vogelstand.

STAND VAN ZAKEN VÓÓR 2015 EN INGEZETTE MIDDELEN

In de periode voor 2015 werden via verschillende overheidsopdrachten 3 instandhoudingdoelstellingrapporten opgesteld voor de 3 Brusselse habitatrichtlijngebieden (2006-2008). Deze rapporten omvatten de analyse van de aanwezige natuurwaarden en een beschrijving van de visie, knelpunten en doelstellingen voor het gebied. Daarnaast werden er voorontwerpbeheerplannen opgesteld voor de 48 deelgebieden van het Brusselse Natura 2000-netwerk (2006-2009). In 2014 werd een 1ste van de 3 voorontwerpen van aanwijzingsbesluiten goedgekeurd in 1ste lezing.

De uitvoering van de hieronder beschreven, in 2015 uitgevoerde, fasen vereiste een belangrijke multidisciplinaire bijdrage van verschillende werknemers binnen het Instituut. Zonder hierbij rekening te houden met minder tijdrovende, maar ook belangrijke zaken zoals het plaatsen van affiches in het kader van de openbare onderzoeken, en het opstellen en publiceren van webteksten.

Aanwijzing van de Natura 2000-gebieden:

- Speciale Beschermingszone II

- > organisatie van het openbaar onderzoek;
- > analyse van het openbaar onderzoek en voorbereiding van het ontwerpbesluit voor 2de lezing;
- > analyse van het advies van de Raad van State en voorbereiding van het ontwerpbesluit voor 3de lezing;
- > voorbereiding publicatie in Belgisch Staatsblad.
- Speciale Beschermingszones III en I
  - > technische afwerking van het voorontwerpbesluit voor 1ste lezing;
  - > organisatie van het openbaar onderzoek;
  - > analyse van het openbaar onderzoek en voorbereiding van het ontwerpbesluit voor 2de lezing.

Goedkeuring van de beheerplannen voor de Natura 2000-deelgebieden:

- lancering overheidsopdracht voor de

actualisering van het beheerplan Verwinkkelbos in functie van de instandhoudingsdoelen in het aanwijzingsbesluit en de in de natuurordonnantie beschreven procedure.

// BUDGET EN PERSONEEL

- Budget: € 10.000
- Personeel: 200 mandagen

RESULTATEN

Aantal uitgevoerde stappen in de aanwijzing van de Natura 2000-gebieden: 21 van de 30 stappen, opgenomen in de planning van het project, werden uitgevoerd, waarvan 19 in 2015.

In 2015 kon aanzienlijk vooruitgang worden geboekt in het dossier van de Natura 2000-aanwijzingsbesluiten. Het aanwijzingsbesluit voor de SBZ2 werd aan een openbaar onderzoek onderworpen en er werd in tweede lezing een akkoord over bereikt. Het advies van de Raad van State werd eind augustus ontvangen en bijgevoegd. Op 24/09/2015 keurde de regering het besluit goed. Over de aanwijzingsbesluiten voor de SBZ3 en 1 werd in eerste lezing een akkoord bereikt en ze werden in september-oktober-november aan een openbaar onderzoek onderworpen. De opmerkingen werden ingevoerd en eind december 2015 aan het kabinet voorgelegd. In 2016 is het doel de werkzaamheden ter

voorbereiding van de definitieve goedkeuring van de aanwijzingsbesluiten van de Natura 2000-gebieden voort te zetten.

VOORUITZICHTEN

AANWIJZING VAN DE NATURA 2000-GEBIEDEN

Voltooien van de 9 overblijvende etappes, wat moet resulteren in de definitieve aanwijzing van de Speciale Beschermingszones I en III. In essentie gaat het om de goedkeuring in tweede lezing van het ontwerpbesluit voor Speciale Beschermingszone I en de daaropvolgende integratie van de eventuele opmerkingen van de Raad van State voor de Speciale Beschermingszones I en III. Dit impliceert het voortzetten van het lopende werk, met het hierboven beschreven team.

GOEDKEURING VAN DE BEHEERPLANNEN VOOR DE NATURA 2000-DEEL-GEBIEDEN

2016 wordt een belangrijk jaar om de wettelijke procedure ter goedkeuring van de Natura 2000-beheerplannen op gang te trekken, te beginnen met het opstellen van een retroplanning. Ook zal er in 2016 een overheidsopdracht worden uitbesteed om de in 2006-2009 opgestelde ontwerpbeheerplannen te actualiseren in functie van de instandhoudingsdoelen en de in de natuurordonnantie beschreven procedure.

UITEENLOPENDE THEMATISCHE BENADERINGEN VOOR EEN BETER TRANS-
VERSAAL OPTREDEN

52

DIERENWELZIJN: EEN EERSTE BALANS NA DE BEVOEGDHEIDSOVERDRACHT

BESCHRIJVING VAN DE UITDAGING EN DOELEN

Na de zesde staatshervorming en de overdracht van de bevoegdheid dierenwelzijn naar Leefmilieu Brussel, kan het Instituut voor het eerst zelf maatregelen treffen om het dierenwelzijn te verbeteren, gelet op onze grootstedelijke context en met als doel om mens en dier in harmonie te laten samenleven. De nieuwe bevoegdheden betreffen onder andere het verstrekken van doelgerichte informatie, sensibilisering, samenwerking met externe partners, alsook controles op de naleving van de wetgeving en dialoog bij niet-naleving.

Om die verschillende elementen naar de praktijk te vertalen, werden een aantal actiepijlers bepaald. Allereerst moet het juridische kader geoptimaliseerd worden, moet er nagedacht worden over specifieke thema's en moeten de betrokken actoren ertoe aangezet worden om dierenwelzijn te bevorderen (subsidiëring...). Vervolgens moet niet-naleving van de wetgeving gepast worden aangepakt, met de nadruk op dialoog en responsabilisering. Er moet ook oog zijn voor synergieën, door duurzame partnerships op poten te zetten met dierenrechtenorganisaties, asielen, gemeen-

tes, de andere Gewesten... Tot slot kan ook een actief en didactisch communicatiebeleid nuttig zijn om de bevolking te sensibiliseren rond dierenwelzijn.

// WETTELIJKE EN GELIJKGESTELDE GEGEVENS

De huidige wetgeving is hoofdzakelijk een erfenis van het federale niveau: de wet van 14/08/1986 betreffende de bescherming en het welzijn der dieren en de meer dan 140 bijhorende koninklijke besluiten. Om het juridisch kader ter zake bij te schaven en een

denkcoëfening te houden over welbepaalde, specifieke thema's, aangepast aan de stedelijke context, heeft Brussel bijvoorbeeld reeds de identificatie en registratie van honden aangepast en werd beslist om een Brusselse Raad voor dierenwelzijn op te richten.

STAND VAN ZAKEN VÓÓR 2015 EN INGEZETTE MIDDELEN

Door de zesde staatshervorming is het Brussels Hoofdstedelijk Gewest sinds 01/07/2014 officieel bevoegd voor dierenwelzijn. Die bevoegdheid werd op 01/01/2015 evenwel

overgeheveld naar Leefmilieu Brussel, na afloop van een overgangperiode waarin de ambtenaren van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu de bijhorende taken bleven uitvoeren, onder het gezag van de verschillende Gewesten. Derhalve is het FOD-personeel belast met dierenwelzijn pas begin 2015 aan de slag gegaan bij de diensten van Leefmilieu Brussel.

Omdat het personeel in het begin van het jaar nog niet voltallig was, lag de nadruk vooral op de organisatie van de dienst en op de verplichte en prioritaire taken. In eerste instantie ging de aandacht naar wetgevingsprojecten en juridische adviezen. Daarnaast werden ook een aantal projecten ter bevordering van dierenwelzijn gesubsidieerd, opgezet door gemeenten, vzw's en een universiteit. Voorts werd er een systeem voor klachtenbeheer ingevoerd en was er ook de studiedag met als onderwerp 'Dierenwelzijn in stedelijk gebied'. Op communicatievlak werd er een logo en een communicatiestrategie ontwikkeld voor de Brusselse raad voor dierenwelzijn. De eerste personeelsversterking volgde in september 2015.

// **BUDGET EN PERSONEEL**

- Budget: € 625.000, inclusief personeel en de bedragen nodig voor het uitvoeren van

de bevoegdheid

- Personeel: 7 VTE, waarvan 3 afkomstig van de FOD.

RESULTATEN

Eind 2015 had de dienst via het onlineklachtenformulier in totaal 151 klachten ontvangen, waarvan er 107 werden behandeld. De 44 andere hadden te maken met de andere Gewesten en werden doorgespeeld naar hun bevoegde diensten. Van de afgesloten dossiers werden voor 7 gevallen de vastgestelde inbreuken opgelost door overleg. 51 dossiers werden afgesloten zonder overleg, en dat om verschillende redenen (geen inbreuk vastgesteld of klacht zonder voorwerp geworden). De dienst behandelde 12 erkenningsaanvragen, waarvan 10 voor inrichtingen waarvoor een erkenning vereist is en 2 voor laboratoria die proefdieren gebruiken. Verder waren er 68 vernieuwingen, 3 goedkeuringen van ethische commissies en 11 opleidingserkenningen. De dienst behandelde ook nog eens 15 subsidieaanvragen.

Verschillende wetgevingsprojecten zagen intussen al het daglicht, denken we bijvoorbeeld aan de oprichting van een Brusselse raad voor dierenwelzijn, die specifieke adviezen moet verstrekken binnen de gewestelijke context. Brussel heeft daarnaast al verschil-

lende partners aangezet tot gedrag dat het dierenwelzijn ten goede komt. Zo werd er een financiële steunregeling in het leven geroepen om bepaalde partijen gericht te helpen, zoals gemeenten die initiatieven nemen om het dierenwelzijn te bevorderen op een heel lokale schaal, of vzw's die zich inzetten op dit vlak. Er was een studiedag met de bedoeling de banden tussen de verschillende betrokken diensten aan te halen, en op dit moment wordt de laatste hand gelegd aan een Protocol voor samenwerking tussen de 3 Gewesten. Dergelijke synergieën zijn gunstig voor het dierenwelzijn. Er is ook een onlineformulier om gevallen van dieren mishandeling of -verwaarlozing te melden. Dat formulier helpt om dergelijke gevallen sneller op te merken en op te lossen.

VOORUITZICHTEN

Het Instituut wil het beleid en de wetgeving verder blijven evalueren, bijschaven en aanpassen, in functie van de stedelijke context. Het invoeren van de Brusselse raad voor dierenwelzijn wordt een van de grote uitdagingen voor 2016. Het Gewest zal actoren ook blijven aanzetten om dierenwelzijn te bevorderen en nog nauwer gaan samenwerken met de gemeentes. Het is ook raadzaam om de bestaande initiatieven inzake alternatieven voor dierproeven onder de loep te nemen, en daarnaast de synergieën binnen en buiten het Instituut te versterken. De

responsabilisering van mensen verloopt via het organiseren van inspecties, om zo permanent te controleren of de wetgeving wel wordt nageleefd. Door de uitbreiding van de dienst, maar ook dankzij onderzoek en een constructieve samenwerking, kunnen die controles doeltreffender worden uitgevoerd. Er zal ook een bewustmakingscampagne rond dierenwelzijn worden opgezet voor de bevolking.

WATERBEHEERPLAN: GOEDKEURING EN IMPLEMENTERING VAN HET TWEEDE BRUSSELSE PLAN (2016-2021)

BESCHRIJVING VAN DE UITDAGING EN DOELEN

In juli 2012 keurde het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn eerste Waterbeheerplan (WBP 1) goed. Dat plan bestreek de periode 2010-2015. In 2016 zal het Gewest een nieuw plan goedkeuren voor de periode 2016-2021. Dit nieuwe plan, opgemaakt in 2015, moet een geïntegreerd en globaal antwoord bieden op alle uitdagingen die gepaard gaan met waterbeheer. Het bevat acties die nodig zijn om die uitdagingen het hoofd te bieden, door zich te inspireren op de onnauwkeurigheden uit het vorige plan en door de ambities van dat plan bij te sturen. De evaluatie van het WBP 1 zette de bakens uit voor de opmaak van het nieuwe plan, zodat het WBP 2 toeziet op:

- de invoering van een structuur die beter beantwoordt aan de eisen van de Richtlijn en die het algemene begrip ervan vergemakkelijkt. Het plan is onderverdeeld in een beschrijvend gedeelte (stand van zaken, doelstellingen...) en een operationeel gedeelte, dat het te implementeren maatregelenprogramma (MP) beschrijft;
- de opmaak van een uitstootinventaris voor

de belangrijkste waterlopen, zodat er doelgerichter maatregelen genomen kunnen worden om de goede toestand van de waterlichamen te bevorderen;

- de opname van de vereisten uit de Overstromingsrichtlijn, om zo een omvattend en geïntegreerd antwoord te bieden op watergebonden uitdagingen;
- de herbeoordeling van afwijkingen op de milieudoelen.

// WETTELIJKE EN GELIJKGESTELDE GEGEVENS

Richtlijn 2000/60/EG van 23 oktober 2000 tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid verplicht de lidstaten om de 6 jaar een waterbeheerplan uit te werken en goed te keuren voor hun stroomgebiedsdistrict. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werd deze richtlijn omgezet door de ordonnantie van 20 oktober 2006 tot opstelling van een kader voor het waterbeleid. Hoofdstuk 5 van die ordonnantie gaat over het Waterbeheerplan en de instrumenten die eruit voortvloeien.

STAND VAN ZAKEN VÓÓR 2015 EN INGEZETTE MIDDELEN

Omdat het eerste beheerplan te laat werd goedgekeurd, was het niet mogelijk om alle prioritaire acties die erin beschreven stonden

uit te voeren. Van de 63 acties die de Regering goedkeurde, werden er 10 integraal gerealiseerd, zitten er 42 momenteel in een goedkeurings- of toepassingsfase en werden er 11 uiteindelijk niet uitgevoerd, hetzij wegens tijdsgebrek of budgettaire beperkingen, hetzij omdat de maatregelen niet meer ter zake deden omdat de context op het terrein of de prioriteiten waren gewijzigd. De ervaring opgedaan bij de opmaak en uitvoering van het eerste beheerplan vormt een solide basis om het twee-

de plan uit te schrijven en zo een coherenter en doeltreffender actieplan op te stellen.

Op basis van die lessen werkte Leefmilieu Brussel in 2015 een nieuw omvattend en ambitieus plan uit, waarin alle Europese verplichtingen vervat zitten. Het plan werd opgesteld in samenwerking met de andere Brusselse wateractoren, met name Hydrobru, Vivaqua en de BMWB.

De finale tekst begon vervolgens aan zijn wettelijk

parcours. Hij werd in juli 2015 in eerste lezing goedgekeurd door de Regering, om vervolgens ter advies te worden voorgelegd aan de bevoegde adviesraden. In oktober 2015 werd het plan in tweede lezing goedgekeurd, alvorens het te onderwerpen aan een openbaar onderzoek.

Terwijl de tekst zijn wettelijke parcours aflegde, werd ook het milieueffectenrapport (MER) opgesteld, verplicht bij elk plan. Het werd bij het ontwerpplan gevoegd tijdens het openbaar onderzoek, dat begon in november 2015 en afloopt in mei 2016. Het plan werd intussen al meermaals voorgesteld, onder andere tijdens de eerste Brusselse Ontmoetingen rond Water en tijdens de openbare infosessie. Het ontwerpplan wordt ook gepromoot met een nationale mediacampagne.

// BUDGET EN PERSONEEL

- Budget: € 160.000, hoofdzakelijk voor de communicatie rond het openbaar onderzoek (radiospots, infoavonden, drukkosten)
- Personeel: 390 mandagen voor de voltooiing van het beheerplan en de monitoring van het wettelijk parcours van de tekst

RESULTATEN

Het nieuwe WBP moet heel wat uitdagingen het hoofd bieden, in het bijzonder de goede kwaliteit van onze waterlopen, de instand-

houding van de grondwatervoorraden en het voorkomen en beheren van overstromingsrisico's. Het WBP is gekoppeld aan een Maatregelenprogramma, anders gezegd een reeks van concrete, prioritaire acties die uitgevoerd zullen worden dankzij diverse en onderling afgestemde beleidshefbomen (besluiten, subsidies, informatie, openbare investeringen...). Het gaat om maar liefst 120 voorgestelde maatregelen! Naast de maatregelen om de kwaliteit van ons hydrografisch netwerk te verbeteren, gaat er bijzondere aandacht uit naar alternatieven voor regenwaterbeheer. Het komt erop neer, teneinde overstromingen te bestrijden, om zodra het kan het regenwater te beheren daar waar het valt. De reacties van de adviesraden en van de burgers en verenigingen op het ontwerpplan, verzameld tijdens de verschillende ontmoetingen, waren trouwens bijzonder positief. Hoewel de waterbeheerproblematiek maar weinig bekend is bij de Brusselaars en bij hun politieke vertegenwoordigers, maken de enthousiaste deelname van burgerverenigingen, de actieve samenwerking van de andere actoren en naburige Gewesten, de naleving van de ambitieuze Europese voorschriften en de politieke betrokkenheid bij het WBP 2 het project tot een heus succesverhaal, dat zijn doelstellingen helemaal inlost.

Bovendien is het Plan een onmisbare voorbe-

reidende stap om de neuzen van de wateroperatoren mee in dezelfde richting te krijgen en gezamenlijke doelstellingen na te streven. De Europese eisen en de zeer ambitieuze doelstellingen van het Gewest zitten daar stuk voor stuk in vervat.

VOORUITZICHTEN

Het tweede Waterbeheerplan zou in september 2016 definitief moeten worden goedgekeurd. Dan komt het erop aan het ambitieuze maatregelenprogramma dat eraan gekoppeld is, gecoördineerd te implementeren. De uitvoering van die maatregelen zal bijdragen tot een betere kwaliteit van de Brusselse waterlopen en grondwatervoorraden. Ook overstromingsrisico's, waar bepaalde wijken uit het Gewest sterk mee te kampen hebben, kunnen zo beter beheerd worden.

Tot slot zullen alle getroffen maatregelen, zoals het weer bovengronds brengen van waterlopen of de heraanleg van vijvers, de leefomgeving van de Brusselaars verbeteren. Daar is evenwel de actieve betrokkenheid van de beleidsmakers en verschillende overheidsactoren voor nodig.

VOORBEELDFUNCTIE VAN DE OVERHEID OP HET VLAK VAN VERVOER: EERSTE RAPPORT OVER HET WAGENPARK VAN DE OVERHEIDSBEDRIJVEN

BESCHRIJVING VAN DE UITDAGING EN DOELEN

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest staat voor aanzienlijke uitdagingen om de luchtkwaliteit te verbeteren, in het bijzonder wat betreft de concentraties fijnstof en stikstofdioxide. Het gemotoriseerd vervoer en de vele dieselwagens zijn de grote boosdoeners. De overheid zou zijn steentje kunnen bijdragen door bijvoorbeeld minder vervuilende voertuigen op te nemen in haar wagenpark. Sinds augustus 2014 gelden daarvoor een aantal nieuwe verplichtingen. In 2015 kon Leefmilieu Brussel een eerste keer de naleving van die verplichtingen onder de loep nemen.

Krachtens het besluit van 15/05/2014 moet Leefmilieu Brussel een analyse doen van het wagenpark van de verschillende Brusselse overheden en zijn verslag overmaken aan de Regering en aan het Parlement.

Dat verslag is dus enerzijds een wettelijke verplichting, anderzijds geeft het Leefmilieu Brussel ook een beeld van de impact van het wagenpark, om op basis daarvan de gepaste

maatregelen voor te stellen en de overheden te helpen hun vloot ecologisch te beheren. Leefmilieu Brussel mag daarvoor trouwens kennis uitwisselen met andere overheden en de *best practices* ter zake promoten. Het uiteindelijke doel van deze verplichting is om de uitstoot van fijnstof en stikstofdioxide door overheidsvoertuigen terug te dringen.

// WETTELIJKE EN GELIJKGESTELDE GEGEVENS

- Brussels wetboek van lucht, klimaat en energiebeheersing (BWLKE) - 02/05/2013
- Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering betreffende het voorbeeldgedrag van de overheden inzake vervoer en ter

wijziging van het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 7 april 2011 betreffende de bedrijfsvervoerplannen

STAND VAN ZAKEN VÓÓR 2015 EN INGEZETTE MIDDELEN

Het besluit rond 'voorbeeldgedrag' trad in werking in augustus 2014. Daarvoor waren de gewestelijke en lokale overheden aan geen enkele verplichting gebonden op het vlak van milieuprestaties van hun wagenpark – met uitzondering van de 5 gewestelijke overheden met een vloot van meer dan 50 voertuigen. Zo kon Leefmilieu Brussel de precieze omvang en milieu-impact van het wagenpark van overheden maar moeilijk inschatten.

Nu zijn de gewestelijke en lokale overheden verplicht om:

- elk jaar een rapport op te maken van de milieuprestaties van hun vloot;
- rekening te houden met de minimale milieuprestaties bij de aankoop van nieuwe personenwagens (geen diesel, Ecoscore), vrachtwagens en bestelwagens (meest recente Euro-norm);
- milieucriteria op te nemen in de bestekken voor de aankoop van voertuigen.

Volgens de wetgeving moesten de overheden hun eerste rapport bezorgen tegen 31/01/2015, met daarin een overzicht van (de energieprestaties) van hun wagenpark. Na een paar herinneringen ontving Leefmilieu Brussel het rapport van (bijna) alle instellingen. Omdat het de eerste keer was, hadden de instellingen hier en daar wat hulp nodig om alles correct in te vullen. Die ondersteuning gebeurde via e-mail.

Leefmilieu Brussel nam de verstrekte gegevens vervolgens op in een nieuwe databank. Zodra alle gegevens waren ingevoerd, konden met de analyses beginnen.

De eerste resultaten werden aan de betreffende overheden voorgesteld tijdens een opleiding rond elektrische wagens ('roadshow') in juni.

Vervolgens stelde Leefmilieu Brussel een volledig evaluatierapport op, op basis van de ontvangen informatie. Dat gaat dus over de toestand van de wagenparken op 31 december 2014: hun kenmerken en milieuprestaties en de mate waarin ze de wettelijke criteria naleven.

Op het einde van 2015 werd het evaluatierapport ter goedkeuring overgemaakt aan de betrokken overheden, alvorens het te publiceren op de website begin 2016.

Samen met dat rapport verstuurde Leefmilieu Brussel ook de formulieren met betrekking tot de samenstelling van het wagenpark op 31/12/2015. De vlootgegevens van 2014 waren daar al op ingevuld, om het wat gemakkelijker te maken voor de overheden en het risico op fouten te verkleinen.

// BUDGET EN PERSONEEL

- Budget: € 3.000
- Personeel: 0,4 VTE
- Opmerking: Het gaat om de middelen die werden ingezet voor de uitvoering van het besluit: niet enkel het opstellen van het rapport, maar ook de organisatie van de vorming, het opstellen van de databank, contacten met de overheden, communicatie...

RESULTATEN

Door het opstellen van het rapport werd een stand van zaken gemaakt van de wagenparken – situatie 2014 – van de Brusselse overheden: hun kenmerken en milieuprestaties, alsook de mate waarin ze beantwoorden aan de wettelijke criteria.

De respons voor het indienen van het eerste verslag van het wagenpark was relatief hoog: van de 67 betrokken instellingen (die over een wagenpark beschikken), hebben er (maar) 4 geen verslag ingediend. Het gaat in totaal om 3.731 voertuigen. In 2014 reed 42% van de personenwagens op diesel. Dit zou door het besluit geleidelijk aan moeten dalen. Positief is dat 2% van de personenwagens in 2014 al volledig elektrisch reed.

Een 25-tal vlootbeheerders heeft deelgenomen aan de vorming "Ecologisch vlootbeheer" van Leefmilieu Brussel.

In 2015 is het bewustzijn rond de verplichting "voorbeeldgedrag" bij de overheden sterk toegenomen. Dat merken we onder andere aan het feit dat Leefmilieu Brussel in 2015 regelmatig geraadpleegd werd bij het opstellen van het bestek, om na te gaan of het voldoet aan de wettelijke bepalingen.

Het opstellen van het rapport heeft de kennis van Leefmilieu Brussel vergroot en zet de uitdagingen op scherp:

- naleven van het dieselverbod;
- verspreiden van kennis en informatie, in het bijzonder i.v.m. alternatieve brandstoffen, voorbeeldteksten voor bestekken...

Het creëren van de databank was een investering om het werk in de toekomst, zowel voor Leefmilieu Brussel als voor de overheden, te verlichten:

- de tabellen en grafieken voor het volgende evaluatierapport worden automatisch gegenereerd;
- de formulieren voor het jaarlijks verslag worden vanuit de databank voor iedere instelling vooraf ingevuld.

ter doet dan het totale ingeschreven wagenpark in het Brussels Gewest. Toch blijft het beantwoorden aan de verplichtingen, in het bijzonder het verbod op diesel en de Ecoscore-drempel voor personenwagens en MPV's (*Multiple Purpose Vehicles*), een belangrijke uitdaging. Naar de toekomst toe wil Leefmilieu Brussel het uitwisselen van *good practices* en ervaringen versterken.

[Klik hier](#) voor meer info over de wetgeving.

VOORUITZICHTEN

Het evaluatierapport dat werd opgesteld, heeft betrekking op een overgangsjaar. Het besluit is immers slechts in de loop van 2014 in werking getreden, terwijl een aantal aankoopbeslissingen door de lokale/gewestelijke overheden reeds voordien werd gemaakt, zonder daarbij rekening te kunnen houden met de nieuwe verplichtingen. Dit rapport geeft dus eerder een stand van zaken omtrent de wagenparken van de Brusselse overheden. Met de evaluatierapporten van de volgende jaren kunnen we nagaan hoe de publieke vloten evolueren.

Uit de analyse blijkt dat de wagenvloot van de Brusselse overheden het gemiddeld (iets) be-

EEN VOORTDURENDE VERBETERING VAN HET BESTAANDE BELEID

INVENTARIS VAN DE BODEMTOESTAND: GOEDKEURING VAN DE BESCHIKBARE GEGEVENS, OM EEN DEFINITIEVE INVENTARIS OP TE MAKEN

BESCHRIJVING VAN DE UITDAGING EN DOELEN

De goedkeuring van de inventaris van de bodemtoestand in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft als doel om de eigenaars en uitbaters van verontreinigde of vermoedelijk verontreinigde terreinen te informeren, door hen de informatie te bezorgen waarover Leefmilieu Brussel beschikt. Die personen kunnen dan die gegevens rechtzetten of vervolledigen, zodat er een betrouwbaardere en zo compleet mogelijke inventaris wordt aangelegd om iedereen die het aangaat te informeren over de bodemtoestand bij vastgoedtransacties en de inplanting van economische projecten.

De inventaris van de bodemtoestand speelt een centrale rol in het beheer van de verontreinigde bodems in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, omdat hij het mogelijk maakt om:

- De bestemming van de terreinen te plannen volgens hun bodemkwaliteit;
- Informatie te geven aan iedereen die de bodemtoestand van een bepaald terrein wil kennen, in het bijzonder eigenaars, kopers, houders en aanvragers van een milieu-

vergunning, alsook aanvragers van een stedenbouwkundige vergunning;

- De noodzaak van een verkennend bodemonderzoek te bepalen, en in voorkomend geval, te verplichten om de verontreiniging aan te pakken.

Daarom moeten de gegevens in deze inventaris zo betrouwbaar en volledig mogelijk zijn.

// WETTELIJKE EN GELIJKGESTELDE GEGEVENS

De wettelijke basis was in oorsprong de ordonnantie van 13 mei 2004 betreffende het beheer van verontreinigde bodems (B.S. 24 juni 2004). Die ordonnantie werd vervolgens opgeheven en vervangen door de ordonnantie van 5 maart 2009 betreffende het beheer en de sanering van verontreinigde bodems (B.S. 10 maart 2009), die een aantal procedures vastlegt voor de inventarisering van verontreinigde, niet-verontreinigde en vermoedelijk verontreinigde bodems, de validering van verzamelde data en de actualisering van inventarisgegevens.

STAND VAN ZAKEN VÓÓR 2015 EN INGEZETTE MIDDELEN

De validering van de inventaris van de bodemtoestand is gestart op 1 januari 2011. Die validering was aanvankelijk gericht op een totaal

van 21.000 terreinen en gespreid over 5 jaar (tot eind 2015). Tijdens een eerdere valideringsronde (2007-2009) werden reeds 2.580 terreinen goedgekeurd en opgenomen in de inventaris van de bodemtoestand, op basis van de ordonnantie van 13 mei 2004. Op 31 december 2014 waren 12.840 sites gevalideerd volgens de procedure van de ordonnantie van 5 maart 2009 (24.300 eigenaars gecontacteerd), waarvan er 10.750 werden opgenomen in de inventaris. De overige sites (2.090) werden niet in de inventaris opgenomen, omdat na heel wat minutieuze onderzoeken is gebleken dat de veronderstelling van verontreiniging niet gerechtvaardigd was. Eind 2014 bleven er nog 1.467 sites over.

Om die validering uit te voeren, werd begin 2011 een speciale dienst in het leven geroepen. Die heeft 9 mensen in dienst die fulltime bezig zijn met de validering. Tegen eind 2013 hadden ze al ongeveer 90% van de sites in kwestie (18.900) gevalideerd. Eind 2013 werd de dienst dan teruggebracht tot 4 ambtenaren, die als taak kregen om de resterende 10% (2.100 sites) te valideren over een periode van 2 jaar (gepland einde op 31 december 2015). Het ging daarbij om de meest complexe terreinen (verschillende risicoactiviteiten, herhaaldelijke kadastrale aanpassingen, studies en werken volgens verschillende wet-

gevingen...), waar dubbel zoveel tijd voor nodig was als voor de reeds eerder gevalideerde sites.

// BUDGET EN PERSONEEL

- Budget: € 82 voor aankoop van de gegevens van het Kadaster. Het werk gebeurde intern.
- Personeel: 5 VTE op de dienst voor validering van de inventaris.

RESULTATEN

Op 31 december 2015 waren ook de 1.467 resterende sites gevalideerd volgens de procedure van de ordonnantie van 5 maart 2009, en de genomen beslissingen werden meegeedeeld aan meer dan 2.400 eigenaars en uitbaters, waarbij ze de mogelijkheid kregen om, indien ze dat wensten, hun vaststellingen door te geven. Dankzij deze procedure konden 1.442 sites in de inventaris worden ingeschreven, slechts 25 terreinen werden niet opgenomen omdat er onvoldoende elementen waren die een vermoedelijke verontreiniging rechtvaardigden. Met deze laatste valideringen kon ook de volledige valideringsfase voor de inventaris van de bodemtoestand, gestart in 2011, worden afgesloten. Een dergelijke inventaris moet evenwel leven en dagelijks evolueren volgens de gemelde ongevallen/incidenten, de inplanting van potentieel ver-

ontreinigende nieuwe activiteiten, de afstoting of stopzetting van dergelijke activiteiten, de onderzoeken en saneringen uitgevoerd op de geïnventariseerde terreinen...

De gevalideerde inventaris stelt eigenaars en uitbaters in staat om hun vastgoedtransacties en economische projecten met meer kennis van zaken te plannen en te anticiperen op eventuele studie- of saneringsverplichtingen. Die planning is mogelijk geworden door het mechanisme van bodemattestering (om het even wie kan voor een bepaald terrein een bodemattest verkrijgen, waarin de beschikbare gegevens en de eventuele na te komen verplichtingen zijn vermeld) en de kaart van de bodemtoestand gepubliceerd op de website van Leefmilieu Brussel. Voor de validering van de inventaris ontdekten verkopers/kopers en uitbaters van terreinen de bodemtoestand en de bijhorende verplichtingen pas op het moment van de ondertekening van de verkoopakte bij de notaris, wat de projecten sterk vertraagde en soms zelfs blokkeerde.

Zo werden in 2015, in de lijn van en deels dankzij de geleverde inspanningen op het vlak van de inventaris, 28.866 bodemattesten afgeleverd voor vastgoedtransacties en de opstart/stopzetting van economische projecten; voor 935 percelen werd een verkennend bodemonderzoek gedaan, 670 van die percelen

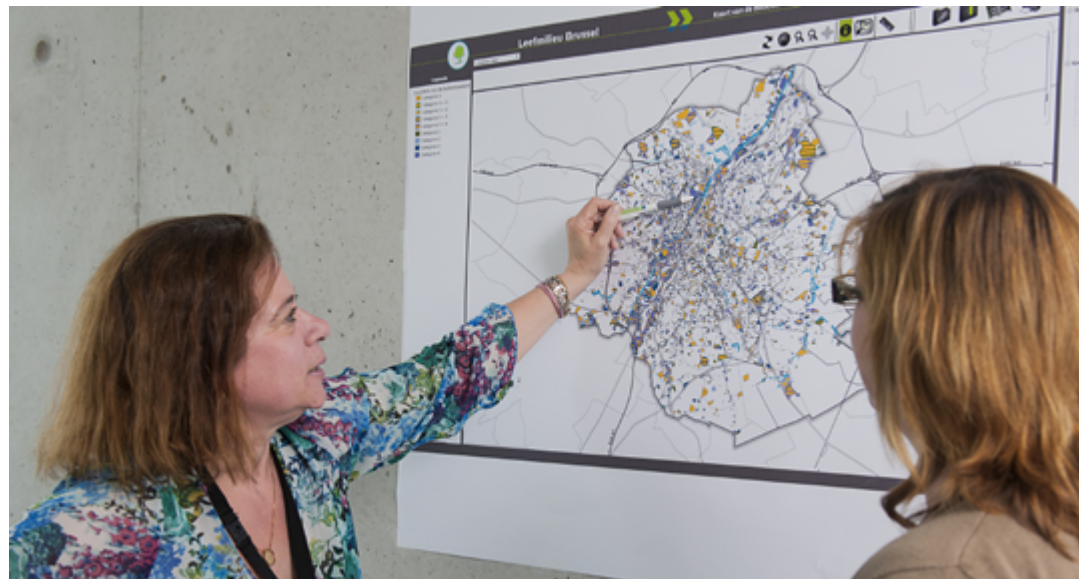
(72%) bleken verontreinigd te zijn, 153 onderzochte percelen werden gesaneerd (hetzij 16%).

VOORUITZICHTEN

De voornaamste uitdaging zal erin bestaan de inventaris van de bodemtoestand zo actueel mogelijk te houden om verkopers, kopers, investeerders, overheden en mensen geïnteresseerd in moestuinteelt zo snel, volledig en betrouwbaar mogelijk te informeren.

Die dagelijkse actualisering gebeurt via verschillende informaticatoepassingen, die het mogelijk maken de technische gegevens automatisch te importeren en ze, na controle, op te nemen in de inventaris van de bodemtoestand, zodat de inventaris en de bijhorende kaart meteen worden bijgewerkt.

Het gaat erom de technische gegevens verstrekt door de bodemverontreinigingsdeskundigen, de informatie over de milieuvergunningen (start, overdracht, stopzetting van activiteiten) en de meldingen van ongevallen waarbij een risico op bodemverontreiniging bestaat, te bundelen in de inventaris.

DOELTREFFEND COMMUNICEREN OVER INSPECTIEACTIVITEITEN, VERONTREINIGDE BODEMS EN DIERENWELZIJN: EEN TROEF VOOR DE NALEVING VAN DE MILIEUWETGEVING

BESCHRIJVING VAN DE UITDAGING EN DOELEN

Om te garanderen dat de Brusselse milieuwetgeving en de wetgeving inzake dierenwelzijn worden nageleefd, moeten gebruikers – zoals beroepssectoren en particulieren – goed ingelicht worden over de bestaande instrumenten. Informeren gebeurt aan de hand van een aantrekkelijke website, aangepaste brochures en informatiedragers, doelgerichte evenementen en meer professionalisme van de ambtenaren die in contact staan met het doelpubliek: zin voor dienstverlening, kunnen luisteren, duidelijk zijn, professioneel werken, zich permanent willen verbeteren. Een betere externe en interne communicatie zorgt er niet enkel voor dat de dienstverlening voor het publiek verbetert, maar ook dat we onze strategische en operationele doelstellingen halen wat betreft het bevorderen van de naleving van de milieuwetgeving en responsabilisering van de betrokken externe actoren. De professionalisering van de communicatie moet Leefmilieu Brussel ook sterken in zijn rol als expert en partner ten

aanzien van die actoren. Intern zorgt een betere communicatie voor meer duidelijkheid in wat er van iedereen wordt verwacht, en voor een betere doorstroming van de informatie aan de hand van doelgerichte en aangepaste informatiedragers.

De zesde staatshervorming, die dierenwelzijn en de doorvoer van afvalstoffen tot gewestelijke bevoegdheden maakte, en de gewestelijke beleidsverklaring, die voorziet in de herziening van de bodemordonnantie en van de bijhorende besluiten of in de goedkeuring van het nieuwe Inspectiewetboek, zijn belangrijke katalysatoren voor verandering, niet enkel voor onze doelgroepen, maar ook voor ons personeel. Doeltreffend, positief en gericht communiceren blijft een uitdaging van formaat.

STAND VAN ZAKEN VÓÓR 2015 EN INGEZETTE MIDDELEN

Een van de voornaamste informatiebronnen blijft de website. Een recente studie toont aan dat steeds meer mensen hun weg vinden naar onze website, maar legt ook bloot dat de informatie over onze taken en acties te karig is en van eerder povere kwaliteit. Bovendien blijkt uit de evaluatie van de bodemtoestand uit 2014 dat Leefmilieu Brussel beter moet communiceren op dat vlak: website, standaardbrieven, FAQ, contacten met de

ambtenaren... Op het vlak van dierenwelzijn, sinds begin 2015 een bevoegdheid van het Instituut, bestond er zelfs geen enkele aangepaste informatiedrager. Hetzelfde gold voor de bepalingen met betrekking tot het nieuwe Inspectiewetboek of tot de alternatieve administratieve boetes, die beter ingeburgerd zouden mogen zijn bij het grote publiek. Die wijzigingen vereisen een ommezwaai in de manier van werken van al ons personeel.

In het licht van die vaststellingen besloot de afdeling Inspectie en Verontreinigde bodems om een communicatiestrategie uit te werken, meer bepaald met het maken van een foto-reportage, de publicatie van bodembrochures en een informatiefiche over het Inspectiewetboek, en de opmaak van roll-ups rond bodem en dierenwelzijn. Daarnaast werden ook de "bodembrieven" herschreven, verschillende artikels gepubliceerd in uiteenlopende magazines en bewustmakingscampagnes opgezet voor de schoolgaande jeugd.

De website werd opgefrist en alle inhoud werd herschreven.

Verder waren er nog een aantal andere acties in 2015, zoals:

- 2 colloquia naar aanleiding van het Jaar van de bodem (mei en december)
- filmpjes over bodembeheer en de bijhorende uitdagingen
- promoacties van de inspectie (folders, enz.)

- het uitschrijven van een opdracht voor een logo en dergelijke voor de toekomstige Raad Dierenwelzijn
- een colloquium over dierenwelzijn

Naast deze begrote acties waren er ook een aantal interne initiatieven, zoals drie reflectiedagen met het management en een grote interne communicatiemeeting over het jaarverslag van 2015 en het werkprogramma voor 2016.

// BUDGET EN PERSONEEL

- Budget: € 125.000 voor de verschillende acties en publicaties
- Personeel: 0,8 VTE voor alle acties

RESULTATEN

De verschillende acties hebben hun vruchten afgeworpen. Op kwantitatief vlak:

- Er werden webpagina's over dierenwelzijn en verontreinigde bodems toegevoegd aan de website van Leefmilieu Brussel.
- De webpagina's rond het beheer van verontreinigde bodems werden 86.369 keer bezocht (57.847 FR en 28.522 NL), de inspectiegerelateerde pagina's werden 2.322 keer opgeklikt (1.615 FR en 707 NL).
- De drie colloquia (2 bodem, 1 dierenwelzijn) konden rekenen op respectievelijk 200, 160 en 70 deelnemers.

- De bodembrochures werden uitgebracht op een oplage van 7.000 exemplaren.

Op kwalitatief vlak:

- De website wordt op prijs gesteld en voldoet beter aan de verwachtingen van ons doelpubliek; er zijn meer documenten beschikbaar voor download en de aangeboden informatie is nuttiger en gebruiksvriendelijker.
- De externe bodempartners hebben hun verwachtingen uitgesproken in het tevredenheidsonderzoek. Tijdens de 2 colloquia werden ze uitstekend geïnformeerd over de actualiteit en de evolutie van de sector en er werden vruchtbare relaties aangeknoopt. De 4 publicaties en de update van de website vervulden hun rol om de informatie doelgericht te verhelderen, net zoals de filmpjes trouwens, die bij verschillende gelegenheden werden vertoond. De herschreven "bodembrieven" sluiten beter aan bij de wensen van het doelpubliek.
- De infofiche over het Inspectiewetboek werd uitgedeeld bij verschillende gelegenheden en contacten.
- De 3 eenheden van de afdeling kregen meer dan 500 mensen over de vloer tijdens de Open Bedrijvendag (04/11/2015), waarbij ze brochures uitdeelden en advies verstrekten.

- Dankzij de 3 reflectiedagen zijn de managementkwaliteit en de interne doorstroming van informatie erop vooruitgegaan. Hetzelfde geldt voor het beheer van dringende incidenten.

VOORUITZICHTEN

De website moet de komende maanden nog extra worden aangevuld en verbeterd en beter zichtbaar zijn bij elke gelegenheid. Het didactische aspect kan ook nog beter.

Het bodembeleid zal in de toekomst trouwens sterk evolueren op grond van de nieuwe ordonnantie, er zal dus een nieuwe informatiecampagne moeten komen met nieuwe informatiedragers. Onze mensen zullen voorbereid moeten zijn op nieuwe uitdagingen en projecten. Hetzelfde geldt voor de inspectie: de procedures werden bijgestuurd en aangepast en weldra treedt er een systeem voor kwaliteitszorg (ISO) in werking. De interne doorstroming van de informatie, het documentbeheer en de manier van werken zullen worden aangepakt, net zoals bij het beheer van dringende incidenten. We moeten meer en beter communiceren over onze inspectieopdrachten in 2016, aan de hand van extra informatiedragers (vademecum). Tot slot wordt 2016 op het vlak van dierenwelzijn een jaar van doelgerichte communicatie, zoals tijdens het colloquium naar voren kwam. De nodige budgetten zijn ook vrijgemaakt om didactische hulpmiddelen te ontwikkelen.

Colloquium rond dierenwelzijn in 2015, georganiseerd in de hoofdzetel van Leefmilieu Brussel op Thurn & Taxis.

10.000STE MILIEUVERGUNNING: TERUGBLIK OP EEN BEPROEFD INSTRUMENT

BESCHRIJVING VAN DE UITDAGING EN DOELEN

De afgifte van milieuvergunningen is een van de voornaamste taken van Leefmilieu Brussel. Het opzet van die vergunningen is tweeledig: de burgers en het leefmilieu beschermen tegen de impact van bedrijven, en de harmonieuze ontwikkeling van die bedrijven in de stedelijke context van Brussel-Hoofdstad. Bijgevolg is de afgifte van een milieuvergunning er eigenlijk op gericht de onderneming in kwestie te begeleiden en ze de mogelijkheid te bieden om te functioneren, mits bepaalde voorwaarden zijn ingevuld. De milieuvergunning heeft meerdere doelstellingen. Enerzijds behelst ze alle Europese verplichtingen, waarvan het einddoel meestal een globale bescherming van het leefmilieu is. Anderzijds bevat ze een reeks voorwaarden om de directe overlast voor de omwonenden te beperken, zodat de onderneming en de buurt perfect naast elkaar kunnen bestaan. Tot slot wordt er bij de opmaak van de vergunning ook op toegezien dat er zoveel mogelijk wordt uitgegaan van een realistisch kader, toegespitst op de economische ontwikkelingsperspectieven. Die 3 doelen nopen tot een multithematische en specifieke denkoefening die oog heeft voor de belangen

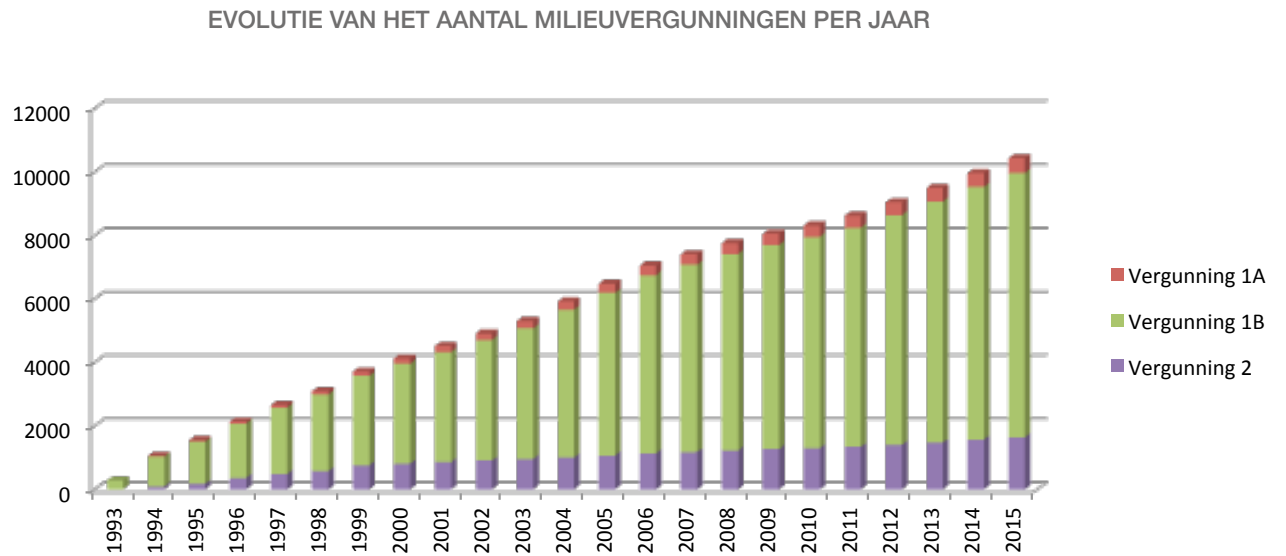
van zowel de onderneming, de burger als de overheidspartners, meer bepaald zij die belast zijn met de ontwikkelings- en beheerplannen voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

// WETTELIJKE EN GELIJKGESTELDE GEGEVENS

Ordonnantie van 5 juni 1997 betreffende de milieuvergunningen en de uitvoeringsbesluiten ervan. Deze ordonnantie omvat 3 grote Europese richtlijnen (effecten, Seveso en IED). De milieuvergunningen gaan trouwens ook uit van een veelheid aan andere wettelijke kaders, zoals de ordonnanties betreffende de strijd tegen geluidshinder en de bescherming tegen niet-ioniserende straling, het afvalplan, het BWLKE, enz.

STAND VAN ZAKEN VÓÓR 2015 EN INGEZETTE MIDDELEN

De milieuvergunningen worden voortdurend aangevuld met zaken waarmee rekening moet worden gehouden. Enkele van de meest recente: elektromagnetische stralen, de impact op de speciale natuurbeschermingszones, de opname van energieaudits voor grote energieverbruikers en parkeren buiten de openbare weg. Die komen bovenop de normen voor de lozing van afvalwater, veiligheid van personen, geluid, luchtkwaliteit, industriële veiligheid, mobiliteit, afvalbeheer, bodembescherming, enz. Daarnaast stellen we ook vast dat er de voor-

De grafiek staat voor het totale aantal milieuvergunningdossiers behandeld door Leefmilieu Brussel sinds 1993; de vergunningen worden onderverdeeld in 3 categorieën: in volgorde van belangrijkheid van de installaties zijn dat klasse 1A, klasse 1B en klasse 2. Wat die laatste klasse betreft, behandelt Leefmilieu Brussel enkel de aanvragen van openbare rechtspersonen, voor installaties van openbaar nut of voor installaties op een beschermde site.
Bron: Leefmilieu Brussel

bij jaren een toename is in het aantal dossiers, in de orde van 5% per jaar. Die stijging is ongetwijfeld het rechtstreekse gevolg van de doeltreffende inspanningen om bedrijven continu te sensibiliseren en te monitoren.

De afgifte van milieuvergunningen is een belangrijke en omvangrijke opdracht waar verschillende functies in tussenkomen: technisch deskundigen, secretariaat, juridische bijstand, gegevensbeheerders... De meeste medewerkers leveren ook een bijdrage aan andere doel-

stellingen of terugkerende activiteiten, denken we bijvoorbeeld aan het beheer van erkenningen of de deelname aan coördinatiegroepen. De opdracht evolueert trouwens voortdurend door de wijzigingen van de wetgeving, de politieke context, technologieën, enz. Door die evolutie staan dus voortdurend nieuwe projecten in de steigers. Een paar voorbeelden uit 2015: denkoefening over sectorale ontwerpbesluiten rond installaties in gebouwen, uitbouw van de nieuwe website Autonet die onze technische en procedurele kennis beheert, deelname aan

het project NOVA 5 voor het gegevensbeheer van de vergunningen, uitwerking van ondernemersguides, follow-up van studies gericht op de uitbreiding van onze kennis, follow-up van de wijzigingen aan de OMV gekoppeld aan de wijziging van het BWRO, herziening van de lijst met installaties, enz.

Die verschillende projecten worden minstens voor een deel uitgevoerd door de ambtenaren die bevoegd zijn voor de milieuvergunningen, een succesrecept gezien hun rijke ervaring. Het vastgelegde budget heeft overigens enkel betrekking op die flankerende projecten, in het bijzonder de projecten bedoeld om onze instrumenten en kennis te verbeteren.

// BUDGET EN PERSONEEL

- Budget: € 455.839
- Personeel: +/- 50 VTE

RESULTATEN

In 2015 hebben we meer dan 2.000 aanvragen en wijzigingen van milieuvergunningen behandeld. De lichte daling van 3% ten opzichte van 2014 heeft hoofdzakelijk te maken met een daling van het aantal wijzigingsdossiers. Die afname is ongetwijfeld toe te schrijven aan het feit dat we door de vele projecten die in 2015 tot stand kwamen, wat zijn afgedwaald van onze ondersteunende rol voor het bedrijfsleven en daardoor minder regularisatieaanvragen hebben gekregen.

We hebben dit jaar de 10.000ste milieuvergunning behandeld sinds Leefmilieu Brussel deze taak kreeg (het cijfer omvat enkel de niet-tijdelijke vergunningen voor installaties die geen asbest bevatten of niet over gsm-antennes gaan). Als we alles meetellen, dan overschrijden we ergens in de loop van 2016 de kaap van 25.000 behandelde dossiers.

Die 10.000 vergunningen hebben een enorme impact gehad op het gewestelijk leefmilieu. 10.000 bedrijven en installaties werden zo systematisch geanalyseerd en gecontroleerd. Voor elk daarvan mocht de bevolking haar bezorgdheden uitspreken of suggesties geven met betrekking tot de uitbating van die ondernemingen. Er werden beslissingen genomen over verbeteringen en over de uitbatingvoorwaarden van die bedrijven, om hun milieu-impact op een aanvaardbaar niveau te houden of te brengen. En dankzij onze medewerkers, die niet-aflatend hun kennis van alle industriële en ambachtelijke sectoren bijschaven, zijn de voorwaarden die opgelegd worden aan het bedrijfsleven bepaald in overleg met de sectoren, van specialist tot specialist en gelet op technische en economische beperkingen. Dat vergde een soms complexe interne organisatie op het vlak van beschikbaarheid en doorstroming van technische en specifieke informatie.

VOORUITZICHTEN

De uitdagingen voor 2016 zijn er allemaal op gericht de doeltreffendheid van de milieuvergunningen te verbeteren. Allereerst zal de overlegde opmaak van voorontwerpen van sectorbesluiten tegelijk voor meer stabiliteit en transparantie zorgen wat betreft de vereiste milieunormen, maar ook leiden tot een doeltreffender beheer van de aanvragen. Het gaat daarbij hoofdzakelijk om installaties op het vlak van gebouwenbeheer. Daarnaast zullen er in 2016 2 nieuwe tools boven het doopvont worden gehouden: NOVA 5 en Autonet 3. De invoering van NOVA 5 moet helpen om de kwaliteit van de transversale samenwerkingen met onze gemeentelijke partners en met Brussel Stedelijke Ontwikkeling (BSO) op te krikken. Autonet 3, een beheerplatform voor de kennis die de 19 gemeenten delen, wordt gebruiksvriendelijker.

Tot slot zal de website van Leefmilieu Brussel verder gebruikt worden om ondernemersguides te publiceren. Dat zal de transparantie en de kennis van de milieu- en administratieve vereisten bij de uitbaters ten goede komen.

EPB-WERKZAAMHEDEN: EEN REGLEMENTERING DIE DOOR DE SECTOR POSITIEF WORDT ONTHAALD

BESCHRIJVING VAN DE UITDAGING EN DOELEN

Het regeerakkoord van 2014 voorzag al in een evaluatie van de volledige EPB-regelgeving door de sector zelf, meer bepaald met het oog op de inwerkingtreding van de EPB-eisen 2015 voor nieuwe gebouwen, met prestatieniveaus die de passiefstandaard benaderen.

De evaluatie, die ook een raadpleging van de sector omvatte, had de volgende doelstellingen:

- Het vermogen van de sector bepalen om doeltreffend te beantwoorden aan de nieuwe EPB-eisen uit 2015.
- De budgettaire impact van de nieuwe eisen meten, om bepaalde maatregelen bij te sturen of zelfs te schrappen indien bleek dat ze geen directe invloed hadden op het vlak van energiebesparing, en dat met een toereikende kosten-doeltreffendheidsverhouding.
- Een omvattende en objectieve stand van zaken van de EPB-regelgeving voor werkzaamheden opmaken. Dit element is zodanig relevant dat er tussen de verschillende partijen overleg was over hun onenigheden,

om zo tot een consensus te komen.

- Bepalen welke acties geïmplementeerd moeten worden om tot een wetgeving te komen die energie-efficiënte vastgoedprojecten garandeert en tegelijk aspecten zoals kosten, termijnen en administratief beheer stroomlijnt.

// WETTELIJKE EN GELIJKGESTELDE GEGEVENS

- Richtlijn 2010/31/EU betreffende de energieprestatie van gebouwen.
- Ordonnantie van 7 juni 2007 houdende de energieprestatie van gebouwen (EPB) en het BWLKE van 2 mei 2013.
- BBHR van 21 december 2007 tot bepaling van de vereisten inzake energieprestatie en binnenklimaat van gebouwen, een eerste keer gewijzigd op 5 juni 2011 en vervolgens op 21 februari 2013 en nogmaals op 19 juni 2015.

STAND VAN ZAKEN VÓÓR 2015 EN INGEZETTE MIDDELEN

Het besluit van 5 juni 2011 legde EPB-eisen vast die gelijkaardig zijn aan de passiefstandaard van het PHP.

Die eisen werden bijgesteld na de onderhandelingen die met de sector gevoerd werden in het kader van het besluit van 21 februari 2013. De sector ging daarbij akkoord met EPB-eisen die gelijk zijn aan de passiefstandaard of die

standaard benaderen, mits twee belangrijke voorwaarden: enerzijds moest er een correctiemechanisme komen om rekening te houden met gebouwen met een ongunstige ligging, en anderzijds moest de berekeningsmethode die van de EPB-norm zijn en niet die van het PHP, zodat alle 3 de Gewesten dezelfde methode hanteren.

De gevraagde evaluatie werd uitgevoerd in de vorm van een verregaande raadpleging van alle stakeholders. Ze werd gedaan tussen mei en september 2015, door een consultant aangesteld via een aanbesteding. De evaluatie bestreek alle domeinen met betrekking tot de EPB-eisen voor werkzaamheden: sociaal-economische aspecten, EPB-eisen, procedures, software en begeleiding van de sector.

Daarbij werd de volgende evaluatiemethode gehanteerd:

- Stap 1 - bilaterale ontmoetingen tussen de betrokken actoren uit de bouw: de stakeholders, gegroepeerd per type (architecten, promotoren, aannemers...) werden bevroegd tijdens bilaterale meetings, aan de hand van een gemeenschappelijke vragenlijst. Die was een aantal weken voor de bilaterale meeting opgestuurd naar alle stakeholders, zodat ze hun antwoorden naar behoren konden voorbereiden.
- Stap 2 - rondetafelgesprekken: uit de ver-

zamelde antwoorden moest de consultant dan de verschillende meningen putten, die hij indeelde op basis van overeenstemming. Het resultaat van die oefening was een 'Convergentiematrix', die diende als uitgangspunt voor twee rondetafelgesprekken van een dag.

- Stap 3 - opmaak van het rapport: op basis van de gegevens verzameld tijdens de eerste twee stappen, maakte de consultant een verslag op met daarin een samenvatting van de gesprekken en een lijst van de voorstellen die de sector tijdens de evaluatie had gedaan.

// BUDGET EN PERSONEEL

- Budget: € 32.000 voor de evaluatie door een externe consultant
- Personeel: 0,3 VTE voor de follow-up van de evaluatie

RESULTATEN

Er vonden 10 bilaterale ontmoetingen plaats met de vertegenwoordigers van de verschillende sectoren, gevolgd door 2 rondetafelgesprekken van een dag met de verschillende stakeholders. Er werd een syntheserapport opgemaakt met daarin 42 voorstellen. De voorstellen van de sector wijzigen de wetgeving niet ingrijpend.

Op kwalitatief niveau verliep de raadpleging van de stakeholders uit de sector in een heel constructieve, positieve sfeer. De deelnemers

lieten duidelijk verstaan dat ze de evaluatie- en overlegprocedure sterk op prijs stelden. Ook de ernst en het professionalisme waarmee de procedure werd aangepakt, kon op veel bijval rekenen. De overgrote meerderheid van de getuigen sprak zijn globale steun uit voor de EPB-regelgeving 2015. De verschillende actoren waren het eens over het feit dat de prijzen van nieuwe woningen in Brussel te hoog zijn. Geen enkele partij is evenwel van mening dat een intrekking van de EPB-eisen van 2015 een ingrijpende impact zal hebben op de prijzen, omdat ze maar een van de vele factoren zijn. De sector heeft een set maatregelen gevraagd om het bouwproces vlotter te doen verlopen en de prijzen te doen dalen. Op 20 november 2015 nam de Regering akte van de EPB-evaluatie en keurde ze de voorstellen uit die evaluatie goed, samen met het actieplan om ze naar de praktijk te vertalen.

VOORUITZICHTEN

Er werd een planning opgesteld voor de uitvoering van het actieplan uit de EPB-evaluatie. Die planning loopt tot 2018. De acties zijn van uiteenlopende aard: wetswijzigingen, bijshaven van de EPB-software, communicatie en informatie aan het grote publiek en aan het bedrijfsleven, duidelijkere procedures en concepten, specifieke opleidingen rond EPB-optimalisering, enz.

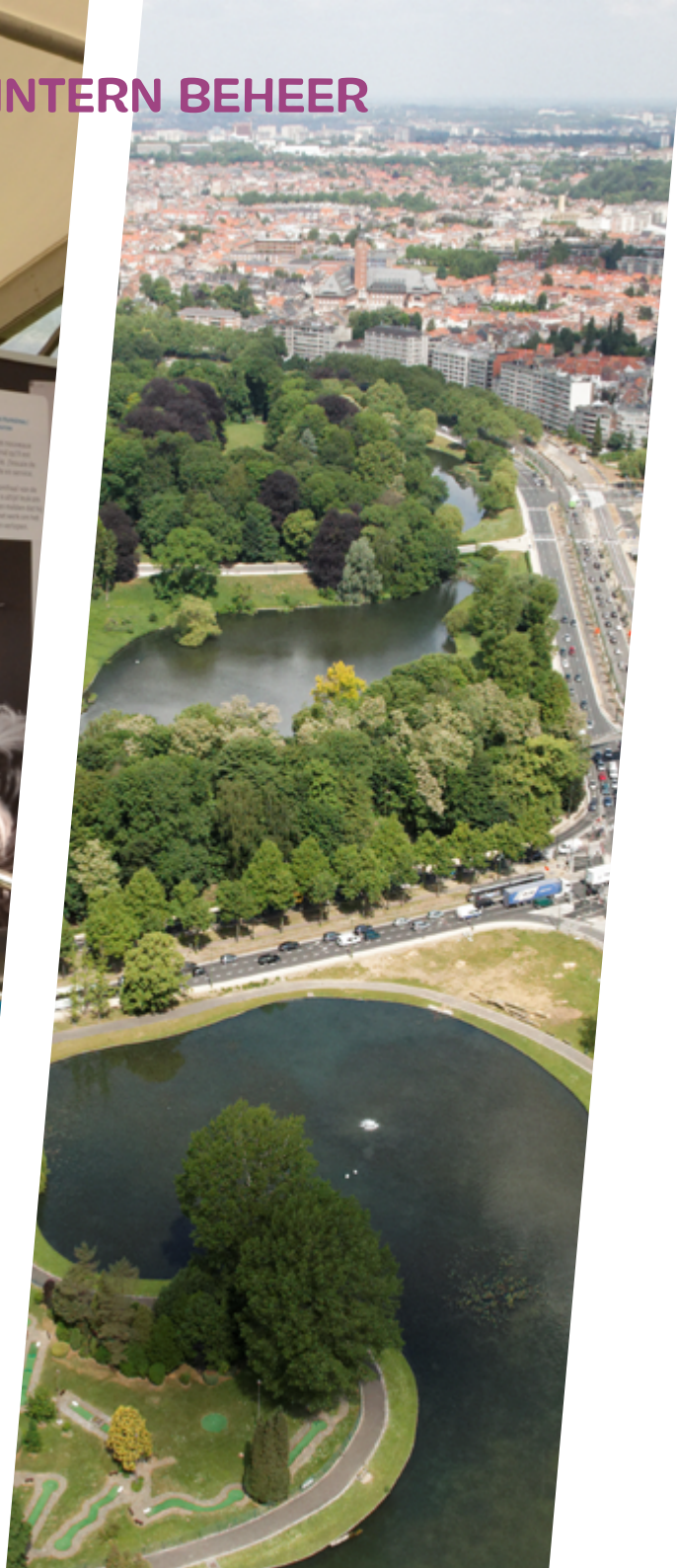
Bepaalde acties moeten worden uitgevoerd in samenwerking met andere spelers, zoals

de twee andere Gewesten (voor wijzigingen aan de berekeningsmethode of aan de software), beroepsverenigingen, andere overheden, enz. De uitvoering van die acties zal ook afhangen van de reactiviteit van de partners. Na de EPB-evaluatie werd meteen beslist om die oefening jaarlijks te herhalen (weliswaar in light-vorm, enkel met rondetafelgesprekken).

EEN DOELTREFFEND, MODERN EN DUURZAAM INTERN BEHEER

78

DIENST- EN BEDRIJFSFIETSEN: EEN FIETSENVLOOT VOOR EEN DUURZAMERE MOBILITEIT

BESCHRIJVING VAN DE UITDAGING EN DOELEN

De ontwikkeling van de actieve mobiliteit bij Leefmilieu Brussel past in het streven van het Instituut om op dat vlak een voortrekkersrol te spelen, en draagt zo bij tot de globale inspanning van het Brussels Gewest om de uitstoot van luchtverontreinigende stoffen gevoelig terug te schroeven. Om die ambitie waar te maken, kocht Leefmilieu Brussel in 2015 153 nieuwe fietsen aan. Die zijn enerzijds bestemd om het huidige park met 'dienstfietsen', die het personeel gebruikt voor werkverplaatsingen, verder uit te breiden. Daarnaast kreeg een aantal medewerkers ook een 'bedrijfsfiets', niet enkel voor hun werkverplaatsingen, maar ook voor hun woon-werkverkeer, geregeld aan de hand van een overeenkomst van terbeschikkingstelling. Dankzij de nieuwe aankoop telt de vloot nu 240 fietsen, waarvan 136 voor het personeel van de hoofdzetel en 104 voor de mensen op het terrein.

STAND VAN ZAKEN VÓÓR 2015 EN INGEZETTE MIDDELEN

Wat het woon-werkverkeer betreft, moesten mensen die komen werken met de fiets daar

vroeger hun eigen fiets voor gebruiken, in ruil voor een kilometervergoeding. Dat systeem bestaat nog steeds, maar wordt nu gecombineerd met een systeem van 'bedrijfsfietsen', aangepast aan het profiel en het gebruik van de medewerker. Zo zijn er vier soorten fietsen voorzien:

- Gewone, nieuwe fietsen (7 versnellingen), voor normaal gebruik.
- Gewone tweedehandsgietsen, occasiefietsen die helemaal onder handen werden genomen door een onderneming uit de sociale economie en die bedoeld zijn voor gebruikers die enkel ritjes maken tussen het Noordstation en Thurn & Taxis.
- Vouwfietsen, ideaal voor personeel dat het gebruik van de fiets combineert met het openbaar vervoer, en voor mensen die een gewone fiets niet veilig kunnen stallen.
- Elektrische fietsen, voor personeel dat minstens 10 kilometer per rit rijdt of een route met veel hellingen moet afleggen.

Zo kan iedereen een model kiezen dat het best past bij zijn of haar gebruik, volgens de bovenstaande voorwaarden. Alle werkgerelateerde verplaatsingen met bedrijfsfietsen zijn gedekt door de verzekering van Leefmilieu Brussel.

De dienstfietsen kunnen online gereserveerd worden. De vloot met dienstfietsen bestaat

uit dezelfde modellen, met daarbovenop een cargofiets om materiaal te vervoeren. Er werden beheerders binnen Leefmilieu Brussel aangesteld om het fietsenpark aan te vullen en te onderhouden.

// BUDGET EN PERSONEEL

- Budget: € 200.000 voor de aankoop van de fietsen en voor het onderhoudscontract
- Personeel: 1 VTE voor het vlootbeheer

RESULTATEN

De verdeling van het park qua hoeveelheden staat hieronder vermeld (zie grafieken).

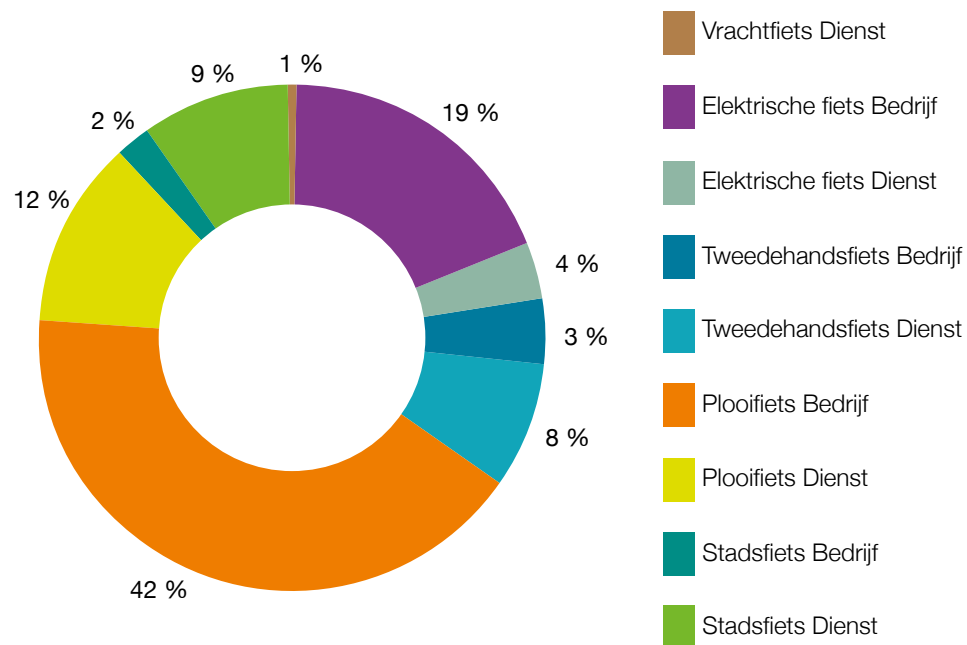
De kwalitatieve ex-postevaluatie van het project, na één jaar, wordt op dit moment gedaan in het kader van de mobiliteitsenquête. De eerste resultaten lijken alvast aan te tonen dat mensen de beschikbaarheid van fietsen zeer op prijs stellen en dat het gebruik van de auto sterk afneemt. De definitieve cijfers worden gepubliceerd in de loop van 2016.

VOORUITZICHTEN

De uitdagingen van het project bestaan erin zowel de tevredenheid van de gebruikers als hun aantal te verhogen. De resultaten van de mobiliteitsenquête en de budgettaire middelen zullen bepalen of het project de komende maanden of jaren kan worden voortgezet.

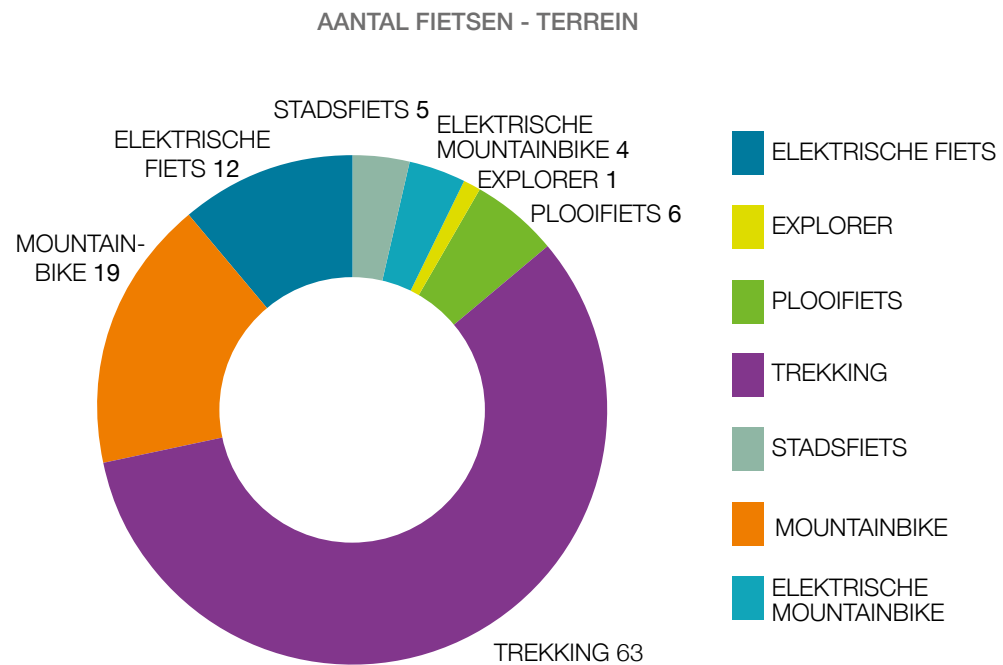

SPREIDINGSPERCENTAGE FIETSEN - SITE LEEFMILIEU BRUSSEL

Verdeling van het aantal dienst- en bedrijfsfietsen per type fiets.
Bron: Leefmilieu Brussel

Verdeling van de fietsen voor de mensen op het terrein, per type.
Bron: Leefmilieu Brussel

BEHEER VAN DE MATERIËLE MIDDELEN: PROJECTEN ROND CIRCULAIRE ECONOMIE OP HET ECONOMAAT

BESCHRIJVING VAN DE UITDAGING EN DOELEN

Voor zijn interne beheer trekt Leefmilieu Brussel steeds meer de kaart van projecten rond de circulaire economie, meer bepaald op het vlak van recyclage en hergebruik. Zo kregen de oude bureaus een tweede leven door ze te hergebruiken voor het nieuwe meubilair, werden er tweedehandstafels en -stoelen gebruikt in het restaurant, werden de mobiele kasten aangepast en zijn er tweedehandshietsen aangekocht. Daarnaast verkocht Leefmilieu Brussel een deel van zijn oud meubilair of afgeschreven voertuigen door voor een lage prijs, werden er werfoverschotten geschonken aan vzw's...

Met die projecten wil men een bijdrage leveren aan de globale inspanning om de uitstoot van luchtverontreinigende stoffen terug te dringen.

// WETTELIJKE EN GELIJKGESTELDE GEGEVENS

5 februari 2009 - Omzendbrief betreffende de opname van ecologische criteria en duurzameontwikkelingscriteria in de overheidsopdrachten voor leveringen en diensten (...).

STAND VAN ZAKEN VÓÓR 2015 EN INGEZETTE MIDDELEN

De verschillende projecten worden op uiteenlopende manier beheerd. Zo werd de recyclage van de bureaus toegewezen aan een externe firma. De fietsen op hun beurt werden onder handen genomen door een onderneming uit de sociale economie. Voor tweedehandstafels en -stoelen werd een oproep gedaan bij het personeel van Leefmilieu Brussel. En de wederverkoop van afgeschreven materiaal werd via een overheidsopdracht toegewezen aan de FOD Financiën, via zijn dienst 'Finshop'. Er werd een akkoord gesloten met dit centrum voor openbare verkoop, waardoor de administratieve kant van de verkoop overgeheveld werd naar het federale niveau, terwijl de praktische organisatie op gewestelijk niveau bleef. Dit systeem werd gebruikt voor de wederverkoop van 17 voertuigen die door de mecaniciens van Leefmilieu Brussel als afgeschreven werden verklaard. Daarop richtte het economaat een ruimte in waar de voertuigen bezocht konden worden, terwijl de veiling plaatsvond in de lokalen van Finshop. De volgende dag konden de nieuwe eigenaars hun voertuig dan komen ophalen.

// BUDGET

- Budget: € 3.750 incl. btw voor de tweede-

handsfietsen, € 29.211 inkomsten uit de wederverkoop van de voertuigen

RESULTATEN

De resultaten van de verschillende recyclage- en hergebruikprojecten, binnen een dynamiek van circulaire economie, waren de volgende:

- De renovatie van de bureautafels zorgde ervoor dat meer dan 400 bureautafels een nieuw leven kregen, door de poten te gebruiken voor de nieuwe werkposten en de planken voor de inrichting van loungebanken. Dankzij dit project werd er 50% minder uitgestoten dan bij de vervaardiging van nieuwe producten en op financieel vlak bespaarde men 65% ten opzichte van de aankoop van nieuw materiaal (€ 150 voor tweedehandsmateriaal, € 450 voor nieuw materiaal).
- De archiefkasten van de oude hoofdzetel werden gerecupereerd en opnieuw in elkaar gezet afhankelijk van de beschikbare oppervlakte en onderdelen (stijlen, planken).
- Er werden 25 tweedehandshietsen aangekocht en weer helemaal als nieuw gemaakt door mensen uit een socioprofessioneel inschakelingstraject.
- Leefmilieu Brussel bood ook meubilair, computermateriaal, voertuigen, gsm's en ander afgeschreven materiaal goedkoop

aan via de [Finshop](#), het Brusselse verkoopcentrum voor roerende goederen.

- Die verkoop leverde Leefmilieu Brussel € 29.211 op.
- Ook een aantal vzw's ontving afgeschreven materiaal.
- Onze oude postkasten, honderden lege ordners (als gevolg van de dematerialiseringsstrategie) en werfoverschotten kregen zo een nieuwe eigenaar.

In 2015 nam Leefmilieu Brussel ook deel aan de Europese Week van de Afvalvermindering, helemaal in het teken van de circulaire economie. Tijdens die week organiseerden de diensten Ecobeheer & Economaat een tijdelijke tentoonstelling met gerecupereerd meubilair. Al deze projecten hebben een positieve invloed op de globale uitstoot van verontreinigende stoffen, ook al is die dan moeilijk kwantificeerbaar op lokaal niveau. Zo is het model van de circulaire economie, na het terugdringen van het grondstoffengebruik, het meest doeltreffende model om de milieuprestaties van bedrijven (en burgers) te verbeteren.

VOORUITZICHTEN

Op het vlak van circulaire economie plannen we de inrichting van een nieuwe archiefzaal. Die zal, waar mogelijk, volledig of gedeeltelijk worden uitgerust met onderdelen van mobiele

kasten die niet meer gebruikt worden op de verschillende verdiepingen.

YOUTH GUARANTEE: AANWERVING VAN JONGE, LAAGGESCHOOLDE BRUSSE- LAARS OM ZE EEN VAK TE LEREN

BESCHRIJVING VAN DE UITDAGING EN DOELEN

Leefmilieu Brussel stapt mee in het Europese project 'Youth Guarantee', dat wil garanderen dat elke EU-jongere binnen een werkloosheidsperiode van maximaal zes maanden een baan, een leercontract, een aanvullende opleiding of een baan gecombineerd met een opleiding aangeboden krijgt. Dat biedt Leefmilieu Brussel de mogelijkheid om jonge Brusselse werkzoekenden met een getuigschrift van het hoger secundair onderwijs een eerste beroepservaring en maatschappelijke integratie via werk aan te bieden, met het oog op hun definitieve integratie op de arbeidsmarkt. Zo kan het Instituut zijn bestand met operationeel personeel gevoelig versterken en een preselectietraject uitbouwen om een reserve aan te leggen van reeds geëvalueerde kandidaten.

// WETTELIJKE EN GELIJKGESTELDE GEGEVENS

Overeenkomst met Actiris in het kader van het project 'CPE-OIP Youth Guarantee'.

STAND VAN ZAKEN VÓÓR 2015 EN INGEZETTE MIDDELEN

De Rosetta-overeenkomsten zorgden er voor dat 2015 al voor dat heel wat jongeren onder de 26 jaar aangeworven werden als parkwachter, tuinier, ecokantonnier, bosarbeider...

Voor de 'Youth Guarantee' moet de jongere wel ingeschreven staan als werkzoekende in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en geselecteerd zijn door Actiris. Zo kan hij voltijds aangenomen worden voor een maximale duur van 12 maanden. In het kader van het project CPE-OIP Youth Guarantee kan zijn voltijdse arbeidsovereenkomst wel niet worden verlengd. Die overeenkomst moet overigens ook een opleidingsgedeelte omvatten. Die opleidingen moeten verband houden met het beroep waarvoor ze zijn aangenomen en moeten gegeven worden tijdens de werkuren. Voor het omkaderend personeel werd ook een opleidingsprogramma tot vormende begeleider opgestart.

Het eigenlijke proces omvat verschillende fases. Allereerst worden de behoeften bij Leefmilieu Brussel bepaald en wordt er een voorstel gedaan aan Actiris dat als basis dient voor de opmaak van de overeenkomst. Vervolgens worden de vacatures gepubliceerd en organiseert Leefmilieu Brussel een infosessie voor de kandidaten. Dan worden de kandidaturen geselecteerd door een jury en worden de jon-

geren aangenomen. Tijdens de duur van hun overeenkomst worden ze intensief opgevolgd (opleidingen, evaluaties, motivatiegesprekken, coaching) en elk kwartaal geëvalueerd. Dankzij het proces kan er bovendien een wervingsreserve worden aangelegd.

// BUDGET EN PERSONEEL

- Budget: € 680.000 personeelskosten, waarvan € 640.000 terugbetaald door Actiris. Dat komt dus neer op € 40.000 voor premies, maaltijdcheques, abonnementen en bepaalde werkgeversbijdragen
- Personeel: er werd 1,5 VTE ingezet om de uitvoering van het project te beheren, waaronder 1 persoon met een contract van onbepaalde duur en 1 persoon met een Rosetta-overeenkomst 5020

RESULTATEN

In 2015 werden dankzij dit project 19 mensen aangeworven voor beroepen zoals onthaalmedewerker, administratief adjunct, werfopzichter, tuinman, parkwachter, mecaniciens, schrijnwerker, tuinier/boomsnoeier... Op het vlak van opleiding liep het aantal uren op tot respectievelijk 250 extern en 275 intern. Er waren ook individuele driemaandelijke functioneringsgesprekken om de jongeren de kans te geven zich verder te ontwikkelen, meer bepaald door werkpunten met hen

te bespreken. Met die evaluaties wordt trouwens rekening gehouden aan het einde van het project, om een wervingsreserve aan te leggen. De evaluaties worden gedaan door de begeleider van de jongere en door de projectverantwoordelijke van de HR-dienst, en gaan zowel over de kwaliteit van het geleverde werk als over het gedrag op het werk, het naleven van de uurroosters, kennis en vaardigheden.

Van de 19 jongeren die werden aangeworven, kregen er 3 een contract van bepaalde duur en 1 een contract van onbepaalde duur in dezelfde functie. Twee jongeren werden elders voor onbepaalde duur aangenomen, in een ander domein. Daarnaast werden nog eens 3 arbeiders en 8 bedienden toegevoegd aan de wervingsreserve.

VOORUITZICHTEN

De overeenkomst wordt voortgezet in 2016, met 27 plaatsen in dezelfde functies. Er staat ook een opleiding Mentor & Begeleider gepland voor omkaderend personeel (3 x 6 uur). Verder zal er ook een procedure worden uitgewerkt om geëvalueerde kandidaten op te nemen in de wervingsreserve, en wil men ook de formulieren voor evaluatie en follow-up van de jongeren verbeteren.

SOFTWARE SAP BO: ONTWIKKELING VAN EEN RAPPORTAGETOOL VOOR PROGRAMMA- EN BUDGET- MONITORING

BESCHRIJVING VAN DE UITDAGING EN DOELEN

De kwaliteit van het programma- en budget-beheer is van enorm belang voor Leefmilieu Brussel. Het Instituut kocht in 2014-2015 dan ook de software SAP BPC aan voor de invoer van het werkprogramma en van het budget. In 2015 werd de reportingtool SAP Business Objects (software voor data-analyse) ontwikkeld. Die tool maakt het mogelijk om een beeld te krijgen van de verwezenlijkingen van het Instituut en van de gehaalde doelstellingen, in functie van de ingezette budgetten. In wezen is de reportingtool erop gericht:

- gegevens doelgericht te gebruiken, in functie van de door de gebruikers gewenste analysechecklists;
- iedereen in realtime te informeren;
- gemakkelijker beslissingen te nemen;
- de betrokkenheid van de afdelingen te benadrukken in het dagelijks en planmatig beheer;
- betere resultaten te behalen.

STAND VAN ZAKEN VÓÓR 2015 EN INGEZETTE MIDDELEN

Voor 2015 werden de budget- en programmegegevens van het Instituut gebundeld in een Excel-bestand. Door de technische beperkingen van dat programma was het niet

mogelijk om beheercontroles te doen, noch om in realtime reportings uit te draaien voor gebruikers, waardoor de afdelingen hun eigen monitoringbestanden gingen ontwikkelen. Dankzij de SAP BPC-database, ontwikkeld in 2014 en 2015, kunnen alle programma- en

Ontwikkelde reportings	Nut van het rapport
Rapport 'Begroting'	Som, per begrotingsartikel (BA), van de bedragen ingegeven op de subprojecten geboekt op de BA's, om budgetverzoeken op elk begrotingsartikel en hun evolutie te beoordelen
Rapport 'Werkprogramma'	Detailweergave van de budgettaire en niet-budgettaire activiteiten uitgevoerd door het Instituut, met een hiërarchie van alle doelstellingen (van meest strategische tot meest operationele niveau)
Rapport 'Werkprogramma per departement'	Detailweergave van de activiteiten uitgevoerd door elk institutioneel niveau (van algemene directie tot dienst)
Rapport 'Werkprogramma per geografische site'	Specifiek rapport voor de afdelingen Groene ruimten en Natuur, om de activiteiten te bepalen verbonden aan een park beheerd door deze afdeling
Rapport 'Werkprogramma per medewerker'	Om de activiteiten te bepalen in het werkprogramma van een medewerker
Rapport 'Werkprogramma per eigendom'	Detailweergave van budgettaire en niet-budgettaire activiteiten, opgesplitst volgens thema of beroep

budgetgegevens van het Instituut nu meteen bekeken en uniform beheerd worden. Op die basis werd in 2015 voortgebouwd om reportings te ontwikkelen op maat van elk type gebruiker, om zo het activiteitenbeheer door het Instituut te verbeteren.

De verschillende afdelingen werden betrokken bij de ontwikkeling van die rapporten, om te verzekeren dat ze perfect aansloten bij hun behoeften. Vervolgens werd aan externe consultants gevraagd om de gewenste rapporten te ontwikkelen. Die werden vervolgens voorgesteld aan de eindgebruikers, om na te gaan of ze aan de verwachtingen voldeden. In overleg met de afdelingen werd het aantal gebruikers vastgesteld, om op basis daarvan de nodige licenties aan te kopen om de aangelegde reportings te kunnen gebruiken.

// BUDGET EN PERSONEEL

- Budget: € 90.000
- Personeel: 2 VTE om de verschillende taken te spreiden, met name het beheer van de informaticaontwikkelingen, analyses en veranderingsbeheer, en de aankoop van nieuwe licenties.

RESULTATEN

Dankzij de ontwikkeling beschikken de afdelingen en het begrotingsdepartement nu over

zes verschillende rapporten. Die rapporten maken het mogelijk om het werkprogramma te beschrijven, het te raadplegen aan de hand van verschillende leesfilters (departement, medewerker, eigendom, enz.) en dagelijks de gewenste boekhoudkundige en budgettaire informatie op te vragen. In bovenstaande tabel ziet u de rapporten.

In elk rapport kan ook gefilterd worden op prioritaire activiteiten, terugkerende projecten of activiteiten, en op ondersteunende of functiegerelateerde activiteiten.

Met deze nieuwe instrumenten kunnen de afdelingen hun dagelijks beheer nu regelen aan de hand van rapporten waarvan de gegevens meteen worden bijgewerkt. De rapporten zorgen ervoor dat aanpassingen gemakkelijker worden en dat de vereiste beslissingen sneller genomen kunnen worden, meer bepaald tijdens begrotingscontroles, en dat men op elk moment een beeld heeft van het uitvoeringspercentage, om op die manier de doeltreffendheid van procedures te verbeteren en financiële beslissingen te nemen op basis van duidelijke gegevens.

Ze hebben ook gediend als basis voor de opmaak, onderhandeling en voorstelling van het werkprogramma voor 2016 op het voogdijkabinet.

VOORUITZICHTEN

De huidige versie van SAP BPC en SAP BO werd eind 2015 geëvalueerd, om te bepalen welke nieuwe functies er nodig waren om de software te verbeteren. Die aanpassingen worden aangebracht in versie 2.0, die uitkomt in de loop van 2016.

BRUXELLES ENVIRONNEMENT
LES PHILIBERTS
- 1808 - 8100

DE ALGEMENE OPDRACHTEN VAN LEEFMILIEU BRUSSEL

Leefmilieu Brussel heeft veel opdrachten en die hebben betrekking op verschillende thema's en beroepen. Ze zijn opgesplitst in strategische doelstellingen die op hun beurt opgedeeld zijn in operationele doelstellingen en activiteiten of projecten. Voor dit verslag zullen wij ons beperken tot een korte voorstelling van alle opdrachten die georganiseerd zijn rond zeven werkpijlers. De eerste werkpijler betreft de bescherming van het leefmilieu ten dienste van de levenskwaliteit, de sociale cohesie, de economie en de werkgelegenheid. De tweede betreft de planning, m.a.w. de definiëring van strategische plannen en thema's voor verschillende materies. De derde betreft de ontwikkeling, de instandhouding en het beheer van de groene ruimten en de biodiversiteit, wat in het bijzonder het beheer van de groene ruimten en de natuur omvat. Vervolgens is er het duurzaam beheer van energie en gebouwen, met in het bijzonder de EPB en de energiepremies. Het informeren en sensibiliseren van verschillende doelgroepen is eveneens een belangrijke werkpijler voor Leefmilieu Brussel, maar ook onderzoek en gegevensanalyse, vooral rond luchtkwaliteit. Tot slot groepeerde de interne administratie alle ondersteunende activiteiten die essentieel zijn voor de goede werking van de organisatie.

BESCHERMING VAN HET LEEFMILIEU TEN DIENSTE VAN LEVENSKWALITEIT, SOCIALE COHESIE, ECONOMIE EN WERKGELEGENHEID

ONTPLOOIING/ONTWIKKELING VAN DE GROENE ECONOMIE INZAKE DUURZAME GEBOUWEN EN ENERGIE

Verantwoordelijke afdeling : Energie, lucht, klimaat en duurzame gebouwen

Leefmilieu Brussel bevordert, via het Gewestelijk Plan voor Circulaire Economie (GPCE), de transitie van ondernemingen uit de bouwsector naar duurzame bouwpraktijken. Dit om te voldoen aan de toenemende vraag, gestimuleerd door het milieu- en energiebeleid. Dit moet ook de werkgelegenheid voor de Brusselselaars ten goede komen.

Leefmilieu Brussel streeft ook naar meer samenwerking en samenhang in het door de gewestelijke overheid gevoerde beleid op het vlak van economie, milieu, onderzoek, werkgelegenheid en maatschappij. Het zorgt voor kennisoverdracht inzake het ontwerpen en renoveren van duurzame gebouwen bij de ontwerpers en beleidsmakers.

Tot slot blijft Leefmilieu Brussel de sectoren ondersteunen bij de uitvoering van energie- en milieureglementeringen die verband houden

met de bouw (architect, ingenieur, verwarmingstechnicus), door vervolmakingsopleidingen aan te bieden.

2015	# professionals	# dagen
28 opleidingen	550	71
8 seminars	619	8
1 workshop	38	1
37 evenementen	1.207	80

Voor 2015 wijst het succes eens te meer op de kwaliteit van de Seminars en Opleidingen Duurzaam Bouwen die we aanbieden aan de sector: meer dan 1.200 professionals namen deel aan een van de 80 dagen georganiseerd door Leefmilieu Brussel.
Bron: Leefmilieu Brussel, 2015

PREVENTIE VAN EN STRIJD TEGEN VERONTREINIGING EN HINDER

Verantwoordelijke afdeling : Vergunningen, water en strijd tegen overlast

Leefmilieu Brussel is bevoegd voor de toekenning van milieuvergunningen in verschillende domeinen, waaronder asbest (zie grafiek), en de afgifte van verschillende toelatingen naast de vergunningen.

Het Instituut zorgt ook voor de uitvoering van de energieaudits die vereist zijn voor grootver-

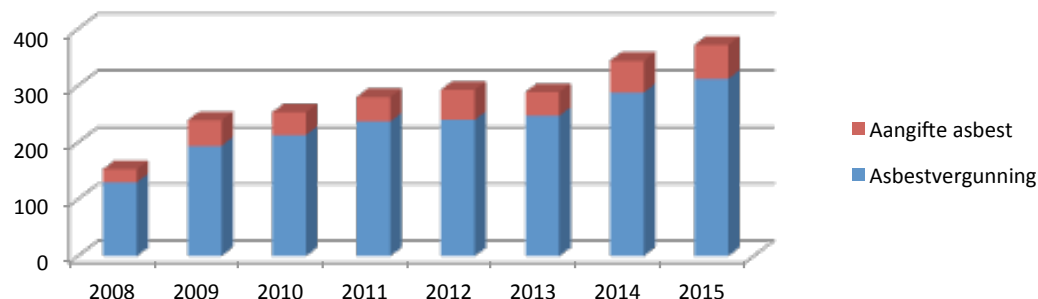
bruikers van energie, de uitvoering van de reglementering voor de bescherming tegen de effecten van elektromagnetische straling, enz. Daarnaast werkt Leefmilieu Brussel mee aan een gecoördineerd beheer van de overheidsacties voor de preventie en de bestrijding van verontreiniging en hinder. Het vervult ook de rol van deskundige in deze domeinen.

TRANSITIE NAAR EEN DUURZAMERE ECONOMIE AANMOEDIGEN, VOLGENS DE KRINGLOOPLOGICA

Verantwoordelijke afdeling: Informatie, coördinatie, duurzame stad

Leefmilieu Brussel ontwikkelt verschillende actiedomeinen, zowel op het niveau van het aanbod van ondernemingen als van de vraag van burgers en overheidsinstanties met betrekking tot de kringloopeconomie: de verandering van consumptie-/gedragswijzen, het beheer van grond- en afvalstoffen, de creatie van werkgelegenheid voor de Brusselselaars in sectoren die verband houden met het leefmilieu en de transitie van de economie. In deze laatste categorie vermelden we de acties ter ondersteuning van milieumanagement in de onderneming, de coördinatie van het GPCE en het Good Food-programma en andere acties die tot doel hebben een multisectoriële participatieve dynamiek te promoten.

EVOLUTIE VAN DE ASBESTWERVEN DIE AANLEIDING GEVEN TOT AANGIFTEN OF VERGUNNINGEN

De grafiek toont de aanhoudende toename van het aantal asbestwerken per jaar, om in 2015 de symbolische kaap van de 365 ingediende dossiers te halen, met andere woorden meer dan één dossier per dag. De aangiftes zijn het equivalent van de vergunningen voor werken van kleinere omvang.
Bron: Leefmilieu Brussel

BEHEER VAN AFVAL EN GRONDSTOFFEN IN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST VOLGENS DE KRINGLOOPLOGICA

Verantwoordelijke afdeling: Informatie, coördinatie, duurzame stad

Leefmilieu Brussel voert de verplichtingen uit van het Plan voor de preventie en het beheer van afvalstoffen, door monitoring van afvalproductie en de manieren van verwerking van afval in het Brussels Gewest en door plannen uit te werken voor jobcreatie voor de Brusselaars in de afval- en grondstoffensector.

Leefmilieu Brussel draagt ook bij aan de aanpassing van de Brusselse wetgeving in dit domein en werkt rond het thema op intergemeentelijk en Europees niveau.

EEN DYNAMIEK VAN LOKALE DUURZAME ONTWIKKELING EN VERBETERING VAN DE LEEFOMGEVING ONDERSTEUNEN

Verantwoordelijke afdeling: Informatie, coördinatie, duurzame stad

Het wijkniveau is heel belangrijk om de levenskwaliteit van de Brusselaars te verbeteren. Via deze schakel kan een duurzamere stad worden gebouwd, waar de uitdagingen op het vlak van milieu, samenleving, economie en bestuur nauw samenhangen.

Om de opkomst van duurzame wijken te ondersteunen, zorgt Leefmilieu Brussel voor bewustmaking, opleiding en aanmoediging van de actoren uit de sector door specifieke tools en stimulansen ter beschikking te stellen. Het

ondersteunt en begeleidt groepen van inwoners die zich inzetten om hun wijk te verbeteren of die collectieve initiatieven ontwikkelen ten voordele van duurzamere stedelijke leefwijzen. De 'projectoproepen' vormen een van de belangrijkste middelen voor ondersteuning en versterking.

Bovendien moedigt Leefmilieu Brussel ook de Brusselse gemeenten en OCMW's aan om actie te ondernemen om duurzame ontwikkeling te integreren in hun werkwijze, aan de hand van de projectoproepen van de Agenda IRIS 21.

CONSUMPTIE- EN GEDRAGSWIJZEN MET EEN LAGE MILIEU-IMPACT STIMULEREN

Verantwoordelijke afdeling: Informatie, coördinatie, duurzame stad

Leefmilieu Brussel promoot consumptie- en gedragswijzen met een lage milieu-impact bij de burgers. Hiervoor worden acties ontwikkeld

in het kader van de uitvoering van het hoofdstuk preventie van het Plan voor de preventie en het beheer van afvalstoffen (bv.: minder papierverspilling, minder verpakkingen, promotie van compostering, enz.). De voorbije jaren is duurzame voeding overigens geleidelijk op de voorgrond getreden als prioritaire doelstelling, op één lijn met het Europese beleid, gelet op de grote impact en de mogelijkheden die het biedt voor Brussel, vooral wat betreft activiteiten en werkgelegenheid. Daarbij profileert duurzame voeding zich steeds meer als een prioritaire doelstelling, die zelfs gekoppeld is aan een eigen themaprogramma: Good Food.

PREVENTIE EN BEHEER VAN VERONTREINIGDE BODEMS OM TE BOUWEN AAN EEN DUURZAME STAD

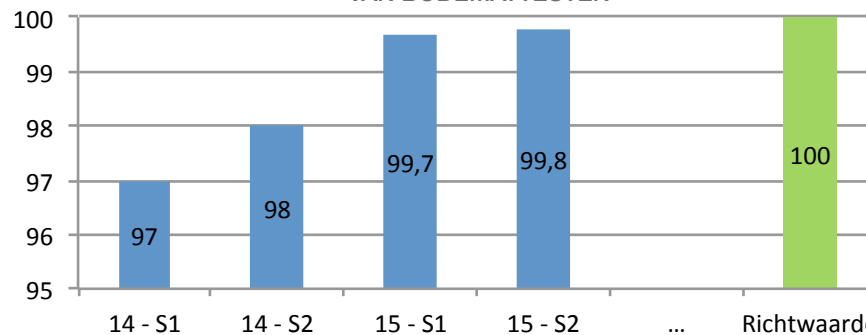
Verantwoordelijke afdeling: Inspectiedienst en verontreinigde bodems

Leefmilieu Brussel is belast met de uitvoering van de wetgeving betreffende verontreinigde bodems. Concreet stelt het de inventaris van de bodemtoestand op en houdt het deze up-to-date, informeert het de betrokken partijen over hun verplichtingen inzake bodembeheer (via het bodemattest dat de bodemtoestand van de percelen in het Gewest weergeeft en de kaart van de bodemtoestand), controleert het verontreinigende installaties en geeft het technische adviezen over de uitgevoerde studies en werkzaamheden. Leefmilieu Brussel streeft er ook naar braaklig-

gende en verontreinigde percelen opnieuw op te nemen in het economisch circuit door toekenning van premies en subsidies voor weesverontreiniging en door de invoering en het beheer van fondsen voor de behandeling van verontreiniging veroorzaakt door de meest verontreinigende sectoren... Deze maatregelen maken het mogelijk de volksgezondheid te beschermen, de levenskwaliteit en de leefomgeving van de Brusselaars te verbeteren en verontreinigde gronden te saneren met het oog op de herbestemming ervan voor nieuwe economische, residentiële en recreatieve activiteiten en activiteiten van algemeen belang.

In 2015 leverde Leefmilieu Brussel 28.866 attesten af, de aflevertermijnen verbeteren trouwens voortdurend (zie grafiek).

EVOLUTIE VAN HET NALEVEN VAN DE WETTELIJKE TERMIJN VOOR HET AFLEVEREN VAN BODEMATTESTEN

De voorbije vier semesters is de naleving van de wettelijke termijn voor afgifte van bodemattesten er constant op verbeterd, om in het tweede semester van 2015 op maar liefst 99,8% uit te komen.

Bron: Leefmilieu Brussel

INSPECTIES OM DE NALEIVING VAN DE WET TE BEVORDEREN

Verantwoordelijke afdeling: Inspectie en verontreinigde bodems

Leefmilieu Brussel ziet erop toe dat de milieuwetgeving wordt nageleefd in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest door inspecties uit te voeren in alle activiteitendomeinen die een impact hebben op het leefmilieu (afvalstoffen, asbest, laboratoria die ggo's gebruiken, verwarmingsinstallaties, elektromagnetische stralingen, geluidshinder, enz.). Zo kan Leefmilieu Brussel, bij aanhoudende inbreuken of het risico van milieuverontreiniging, de verantwoordelijke ertoe verplichten de nodige maatregelen te treffen om elk gevaar voor de volksgezondheid en het leefmilieu aan te pakken. Dialoog en bewustmaking krijgen altijd voorrang op bestraffing. Indien dit mislukt, of indien de vastgestelde overtredingen een gevaar voor het leefmilieu en voor de menselijke gezondheid kunnen inhouden, wordt echter een proces-verbaal opgesteld, en worden administratieve maatregelen getroffen of administratieve boetes opgelegd om dit onaanvaardig en misdadig gedrag te bestraffen en te doen ophouden. Leefmilieu Brussel plant ook preventieve controles om overtredingen, hinder en gevaar voor de volksgezondheid en schade aan het milieu te voorkomen, en treedt ook op wanneer burgers gevaren, hinder of

verontreiniging melden, om deze stop te zetten, te beperken of te verminderen, naargelang de bestaande wettelijke bepalingen.

WERKEN AAN EEN BELEID VOOR DE BESCHERMING EN BEVORDERING VAN DIERENWELZIJN IN EEN STEDELIJKE CONTEXT

Verantwoordelijke afdeling: Inspectie en verontreinigde bodems

Door de zesde staatshervorming is het thema 'dierenwelzijn' een gewestelijke bevoegdheid geworden en werd Leefmilieu Brussel aangewezen als administratie voor deze materie. Leefmilieu Brussel heeft de aspecten van dit nieuwe thema opgenomen in zijn werking en wil een beleid invoeren voor de bescherming en bevordering van het dierenwelzijn, aangepast aan een stedelijke context. Het staat in voor zowel de normen en het beheer- en uitvoeringsbeleid rond dierenwelzijn, als de controle op de naleving van de reglementeringen en de bestraffing van overtredingen in dit domein.

STRATEGISCHE EN THEMATISCHE PLANNEN

ONTWIKKELING VAN DE GEÏNTEGREERDE STRATEGIE VOOR LUCHT-KLIMAAT-ENERGIE EN DUURZAAM BOUWEN

Verantwoordelijke afdeling: Energie, lucht, klimaat en duurzame gebouwen

In toepassing van het Europese en internationale beleid inzake Lucht, Klimaat en Energie, staat het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor grote uitdagingen. Een gecoördineerde strategie is dan ook nodig om in te grijpen op het vlak van de belangrijkste actoren (gebouwen en vervoer in het bijzonder) en verschillende bevoegdheidsdomeinen erbij te betrekken. Het geïntegreerd Lucht-Klimaat-Energieplan begeleidt deze strategie. Het moet worden goedgekeurd door de Regering voordat het van toepassing wordt. Het omvat de verbindingen

tenissen aangegaan in het kader van de Europese Energie-klimaatstrategie 2020.

Het Brussels Wetboek van Lucht, Klimaat en Energiebeheersing (BWLKE) werd goedgekeurd op 2 mei 2013. Het zet verschillende Europese richtlijnen om en definieert het regelgevend referentiekader voor het Gewest.

Leefmilieu Brussel coördineert de uitwerking en de uitvoering van deze strategieën en reglementeringen, en vertegenwoordigt het Gewest in de bovengewestelijke coördinatieinstanties, zoals ENOVER, CCIM, NKC, die zorgen voor de uitwerking en de uitvoering van een gezamenlijk beleid in de drie Gewesten.

ONTWIKKELING VAN EEN STRATEGIE ROND DUURZAME VOEDING EN STADSLANDBOUW

Verantwoordelijke afdeling: Informatie, coördinatie, circulaire economie en duurzame stad

Voedingsmiddelen zijn goed voor een kwart van de milieu-impact van een Brussels gezin. Op Belgisch niveau wordt 31% van de broeikasgasuitstoot veroorzaakt door de voedingketen. De toegang tot kwaliteitsvolle voeding is meer dan ooit een uitdaging op een mo-

ment dat 32.000 mensen afhankelijk zijn van voedselhulp en een derde van de Brusselaars het moet stellen met een inkomen onder de armoedegrens.

Om die sociale, gezondheidsgerelateerde, ecologische en economische realiteit om te keren, keurde het Gewest eind 2015 de strategie 'Good Food - Naar een duurzaam voedingssysteem in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest' goed. De strategie omvat een hele rist maatregelen, van riek tot vork, met duidelijke doelstellingen tegen 2020.

Leefmilieu Brussel staat in voor de algemene coördinatie van de strategie en voor het grootste deel van de uitvoering ervan (eigen teelt, aanbod, vraag, voedingscultuur, voedselverspilling, innovatie, bestuur).

ONTWIKKELING VAN EEN INSPECTIESTRATEGIE IN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

Verantwoordelijke afdeling: Inspectie en verontreinigde bodems

Wat controle en toezicht betreft, is Leefmilieu Brussel belast met de ontwikkeling en de toepassing van het plan voor preventieve inspecties. Dit plan vormt een instrument voor de toepassing van – zowel de Europese als de gewestelijke – milieuwetgeving, en beschrijft de manier waarop Leefmilieu Brussel inspecties aanpakt. Het doel is dus de inspectiestrategie op middellange termijn te verklaren, die aan de basis ligt van het uitvoeringsbeleid van Leefmilieu Brussel, en tegelijk een overzicht te geven van de logica en de structuur van de maatregelen die nodig zijn om deze strategie uit te voeren. Het inspectieplan biedt ook het referentiekader voor de opstelling van het jaarlijks inspectieprogramma, een operationele tool die afhangt van de prioriteiten van het plan van preventieve inspecties. Dit geeft de specifieke inspectieactiviteiten vaste vorm en vergemakkelijkt de follow-up van de uitvoering ervan.

DE IMPACT VAN GELUIDSHINDER EN TRILLINGEN IN DE STAD OP DE LEVENSKWALITEIT VAN DE BURGERS VERMINDEREN

Verantwoordelijke afdeling: Vergunningen, water en strijd tegen overlast

Wat geluidshinder betreft, is Leefmilieu Brussel verantwoordelijk voor het bepalen van de toekomstvisie op geluidshinder en de uitvoering van het plan voor de preventie en be-

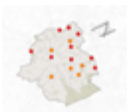
strijding van geluidshinder en trillingen in een stedelijke omgeving, dat werd goedgekeurd in 2009. Dit laatste beoogt de beheersing van de geluidsomgeving in het Gewest, om voor iedereen een goede levenskwaliteit te garanderen. Het Instituut beheert ook de gegevens over geluidshinder en trillingen, en beheert de klachten. Wat de specifieke problematiek van vluchten over Brussel betreft, helpt Leefmilieu

Brussel de Regering een duurzame en evenwichtige oplossing te vinden door objectieve en concrete gegevens te verstrekken (zie grafiek).

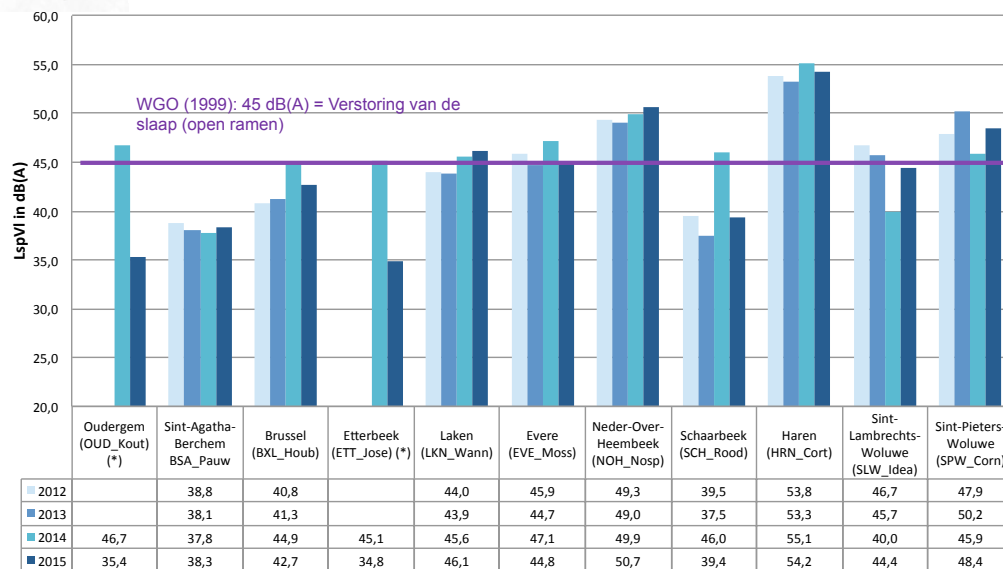
ZORGEN VOOR EEN DUURZAAM BEHEER VAN HET WATER IN DE STAD

Verantwoordelijke afdeling: Vergunningen, water en strijd tegen overlast

Leefmilieu Brussel staat in voor de ontwikkeling van de toekomstvisie op het geïntegreerd en duurzaam beheer van water, en zorgt voor een gecoördineerd beheer van de acties op het Brussels grondgebied. Het Instituut is dus verantwoordelijk voor de uitvoering van het Waterbeheerplan dat de Regering in 2012 heeft goedgekeurd, maar ook voor het Regengplan en de kaderordonnantie Water. Deze verschillende documenten beogen het behoud van een goede kwantiteit en kwaliteit van de 5 grondwaterlichamen in het Gewest, de monitoring van een honderdtal drinkwaterwinnings- en winningen van water voor industrieel gebruik, de monitoring van de waterlopen, vijvers en vochtige gebieden, de ontwikkeling van het Blauwe netwerk, maar ook andere doelstellingen zoals de verbetering van het rioleringsnet om het overstromingsrisico te beperken.

EVOLUTIE VAN HET JAARLIJKSE NACHTELIJKE SPECIFIEKE GELUIDSNIVEAU VAN VLIEGTUIGEN (LSPVL) IN DE VERSCHILLENDE STATIONS VOOR GELUIDSMETING

(*) station geïnstalleerd in 2014 => Lsp 2014 is niet berekend voor het volledige jaar

Deze grafiek toont de nachtelijke evolutie van het geluidsniveau van vliegtuigen (genoteerd als LspVI) gemeten aan de verschillende meetpunten, gedurende de 4 voorbije jaren. De impact van het spreidingsplan dat werd ingevoerd in 2014 (en weer afgevoerd in 2015) is duidelijk zichtbaar voor de meest belaste meetpunten.

Bron: Leefmilieu Brussel

VERMINDERING VAN DE LUCHT- VERONTREINIGING DOOR VERVOER AANMOEDIGEN

Verantwoordelijke afdeling: Vergunningen, water en strijd tegen overlast

Met betrekking tot de luchtverontreiniging door vervoer, pleit Leefmilieu Brussel voor een milieuvriendelijker wagenpark, alsook een vermindering van de impact van verplaatsingen die verband houden met ondernemingen en activiteitenterreinen. Hiertoe zorgt het, samen met de betrokken actoren, voor de coördinatie en de uitvoering van verschillende actieplannen, waaronder het Gewestelijk Vervoerplan (IRIS2-plan), het Lucht-Klimaatplan en wetgevende bepalingen zoals het BWLKE dat een beleid voor parkeren buiten de openbare weg voorziet, de verplichting voor ondernemingen om bedrijfsvervoerplannen (BVP) op te stellen, het besluit over de voorbeeldrol van de overheid inzake vervoer, enz.

Daarnaast is het belast met gerichte dringende maatregelen zoals het pollutiepiekplan en verschillende stimulerings- en begeleidingsmaatregelen zoals de Ecoscore-tool.

DE NATUUR EN DE GROENE EN BLAUWE INFRASTRUCTUUR IN DE STAD ONTWIKKELEN

Verantwoordelijke afdeling: Groene ruimten

Naar aanleiding van de ordonnantie Natuur uit 2012 werd er een ontwerpplan Natuur uitgewerkt. Dat ontwerp, opgesteld in samenwerking met onder andere de gemeenten, gewestelijke overheidsdiensten en verenigingen, werd in eerste lezing goedgekeurd door de Regering en in 2015 onderworpen aan een openbaar onderzoek. Het zou definitief goedgekeurd worden in de lente van 2016.

Dit ontwerpplan beschrijft de plaats die de natuur en de groene en blauwe infrastructuur moeten krijgen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het is erop gericht de Brusselaars meer natuur te bieden. Het focust op de verschillende acties die gemeenten en particulieren kunnen ondernemen om de ruimtes in te richten en te onderhouden, niet enkel ten voordele van de natuur, maar ook ten gunste van de algemene levenskwaliteit in de stad. Het legt de nadruk op 'nature based solutions'.

HET GEBRUIK VAN GEWAS- BESCHERMINGSMIDDELEN BEPERKEN IN DE STAD

Verantwoordelijke afdeling: Groene ruimten

Het Gewestelijk programma voor pesticidenreductie past in een gecoördineerd nationaal plan om de risico's van pesticidengebruik terug te dringen. Dat nationaal plan vloeit voort

uit de implementering van de Europese richtlijn 2009/128/EG. Het Belgische plan is opgesplitst in een federaal plan en drie gewestelijke plannen. Het bevat maar liefst 184 maatregelen. Die hebben betrekking op: de certificering van de kennis van professionele gebruikers en verkopers (fytolicensie), de voorwaarden om de producten op de markt te brengen, informatie, bescherming van kwetsbare zones (oppervlakte- en grondwater, openbare ruimten, kwetsbare bevolkingsgroepen...), het stimuleren van alternatieve oplossingen.

ONTWIKKELING, INSTANDHOUDING EN BEHEER VAN GROENE RUIMTEN EN BIODIVERSITEIT

ZORGEN VOOR EEN GEÏNTE- GREERD EN DUURZAAM BEHEER VAN HET BOS- EN NATUUR- ERFGOED

Verantwoordelijke afdeling: Bos- en natuurbeheer, metingen van de milieukwaliteit

Leefmilieu Brussel staat in voor het technisch beheer en het regelmatig onderhoud van de natuurgebieden en -reservaten, de bossen en het Zoniënwoud, garandeert voor alle Brusselaars de toegang ertoe en een kwaliteitsvol onthaal, en gaat tegelijk het verlies van biodiversiteit tegen. De beheer- en inrichtingsstra-

tegieën op langere termijn worden uitgevoerd met behulp van beheerplannen en de intergestelike Structuurvisie voor het Zoniënwood. De nadruk ligt hierbij op de verbindingen van het ecologisch netwerk en een natuurbeheer dat de spontane ontwikkeling van vegetatie en de diversiteit van biotopen en landschappen bevordert. Dit beheer gebeurt in naleving van de reglementering die het gebruik van pesticiden op het hele grondgebied verbiedt. Leefmilieu Brussel staat ook in voor het verzamelen van wetenschappelijke informatie over de bossen, wouden en natuurgebieden, en voor de communicatie erover met het publiek.

ONTWIKKELING EN AANLEG VAN NATUUR EN GROENE INFRASTRUCTUUR IN DE STAD

Verantwoordelijke afdeling: Beheer van de groene ruimten

Leefmilieu Brussel is bevoegd voor de aanleg en de restauratie van parken, openbare tuinen en de functionele en recreatieve voorzieningen in de groene ruimten. Gezien de bevolkingstoename moet het aanbod in het Gewest worden uitgebreid, en moet de ruimtelijke spreiding en de bereikbaarheid van de groene ruimten in de vijfhoek en in de eerste kroon verbeterd worden. Hiertoe worden alle mogelijkheden verkend: buurtparken, groendaken, binnenterreinen van huizenblokken,

spoorwegbermen...

Deze acties passen in het concept van het 'Groene netwerk'. Dit concept maakt al sinds 2002 deel uit van het Gewestelijk Ontwikkelingsplan, en beoogt het stimuleren van de kwalitatieve en kwantitatieve ontwikkeling van de groene ruimten door de ontwikkeling of de aanleg van puntvormige en lineaire ele-

Onderhoud van het speelplein aan de Hallepoort.

menten in het landschap, die geleidelijk met elkaar worden verbonden zodat een netwerk ontstaat. De aanleg van groene corridors die de groene ruimten en natuurgebieden met elkaar verbinden tot in het stadscentrum, moet de natuur dichterbij de Brusselaars brengen. Het Groene netwerk omvat ook andere aanvullende strategieën, zoals het Blauwe netwerk, het sociaal-recreatieve netwerk, het speelpleinnetwerk, het moestuinnetwerk en het ecologisch netwerk.

KWALITATIEF BEHEER VAN DE NATUUR EN DE GROENE INFRASTRUCTUUR IN DE STAD

Verantwoordelijke afdeling: Beheer van groene ruimten

Leefmilieu Brussel is belast met het tuinbouwkundig en technisch onderhoud van de groene ruimten en met de bewakingsopdracht in alle gewestelijke groene ruimten. Dit beheer van de groene infrastructuur en van de natuur moet toonaangevend zijn, zowel wat doeltreffendheid als wat de voorbeeldrol betreft. De kwaliteit van het onderhoud van de openbare ruimten leidt immers vanzelf tot respect, en dus tot minder beschadiging, minder rondslingerend afval, en een grotere aantrekkingskracht op en tevredenheid van de gebruikers. De onderhoudskwaliteit draagt bij tot het imago van het Gewest. Het beheer steunt op

Sites	Oppervlakte (ha)
Zoniënwood	1.657
Laarbeek	35
Dielegem	12
Poelbos	8
Verrewinkel	13
Buysdelle	5
Hauwaertkapel	2,5
Latour de Freins	2
Perckebos	1
Totaal bossen	1.735,5

Leefmilieu Brussel beheert meer dan 1.735 ha bos, verdeeld over 9 sites op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.
Bron: Leefmilieu Brussel

ecologische principes, zoals het bannen van gewasbeschermingsmiddelen en biociden, de reductie van chemische productiemiddelen, het hergebruik van groenafval in de vorm van compost, het behoud van dood hout in bossen, enz. Zo ontstaan ruimten die meer biodiversiteit aantrekken, met landschappen die aangenamer zijn voor de gebruikers. Het dagelijks beheer van de groene ruimten omvat de volgende taken: openen en afsluiten van de parken, onderhoud en schoonmaak, onthaal van het publiek, toezicht, bevorderen van verantwoord gedrag en animatie.

HET GEBRUIK VAN DE GROENE RUIMTEN PROMOTEN BIJ DE BURGERS EN DE TOEGANKELIJKHEID ERVAN GARANDEREN

Verantwoordelijke afdeling: Beheer van groene ruimten

Naast het dagelijks beheer en de aanleg voert Leefmilieu Brussel ook een beleid van animatie en sociale participatie in de groene ruimten. Deze laatste zijn immers belangrijke ontmoetingsplekken in de stad, en de parkwachters-animatoren beheren en organiseren tal van activiteiten en wijkfeesten om het gebruik ervan te promoten. Zowel sport en recrea-

tie als culturele activiteiten komen aan bod. Samenwerking met lokale verenigingen is dan ook belangrijk. In de parken worden elk jaar al bijna 500 evenementen gehouden. Deze moeten het handvest inzake geluidshinder, de afvalsorteerplicht en besparing op grondstoffen naleven. Tegelijk worden voor de bevolking bewustmakings- en informatieacties rond de groene ruimten en de natuur opgezet.

DUURZAAM BEHEER VAN ENERGIE EN GEBOUWEN

TOEPASSEN VAN DE REGLEMENTERING INZAKE DUURZAME GEBOUWEN EN ENERGIE

Verantwoordelijke afdeling: Energie, lucht, klimaat en duurzame gebouwen

Het Brussels Wetboek van Lucht, Klimaat en Energiebeheersing (BWLKE) bevat de belangrijkste regelgevende maatregelen ter zake en definieert meer bepaald de normen en voorschriften voor gebouwen (die, samen met het vervoer, in het Gewest de grootste impact hebben op de klimaatverandering). De reglementering heeft zowel betrekking op de verschillende aspecten (werken, certificatie, verwarming en klimaatregeling) van de energieprestatie van gebouwen (EPB) als op het PLAGE-programma. Leefmilieu Brussel zet zich in om methodes voor de berekening van de energieprestatie te ontwikkelen die correct en relevant zijn, in overleg met de twee andere Gewesten van het land, daar waar mogelijk. Dit voortdurend verbeteringsproces is bedoeld om de actoren op de markt een zo geïnformatiseerd mogelijk werkkader aan te bieden.

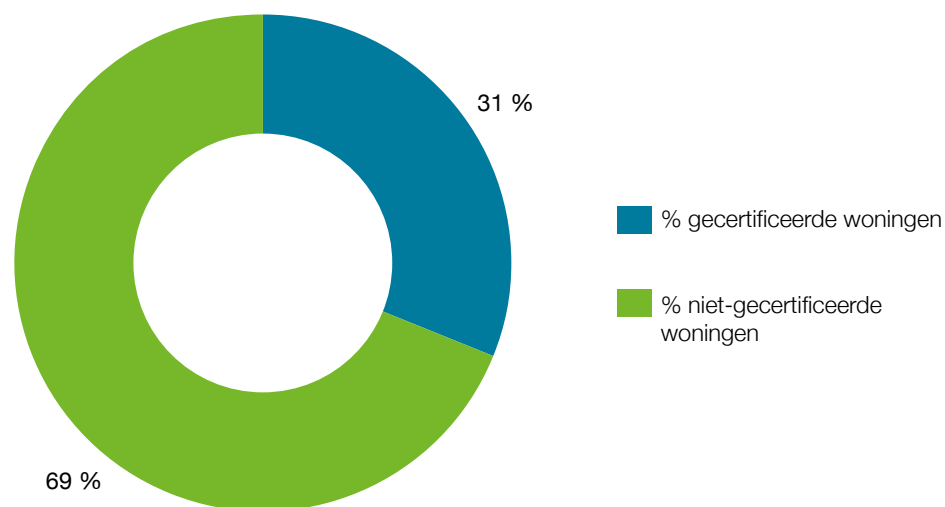
ORGANISATIE VAN DE ENERGIE-MARKTEN

Verantwoordelijke afdeling: Energie, lucht, klimaat en duurzame gebouwen

Conform de ordonnanties van 19 juli 2001 en 1 april 2004 betreffende de organisatie van de elektriciteits- en de gasmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, moet Leefmilieu Brussel aandacht besteden aan verschillende elementen zoals het black-out-risico in de winter en de noodzakelijke voorbereiding op juridisch, organisatorisch, technisch en financieel

vlak van de omschakeling op termijn van arm gas naar rijk gas. Leefmilieu Brussel moet ook het Europese debat volgen over de veralgemening van slimme meters en over de financiële impact ervan op de consumenten, maar ook de toename van het aantal afnemers in preciaire toestand op de energiemarkt, en de invoering door Brugel van een nieuw tariefsysteem voor de distributie en het evenwichtig beheer van de certificatenmarkt de komende jaren.

AANDEEL VAN DE GECERTIFICEERDE WONINGEN IN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

Tussen 01/04/2011 en 01/01/2016 werden 157.466 EPB-certificaten opgemaakt, waarvan 28.058 in 2015. Zo is 31% van het woningenpark nu gecertificeerd.

Bronnen: Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse en Leefmilieu Brussel

DE CONSUMENTEN STIMULEREN INZAKE DUURZAME GEBOUWEN EN ENERGIE

Verantwoordelijke afdeling: Energie, lucht, klimaat en duurzame gebouwen

De begeleiding van de consumenten is bedoeld om een geheel van diensten aan te bieden die, enerzijds, een zekere 'vorming'

ontwikkelen op het vlak van energie en duurzaam bouwen, en anderzijds zo goed mogelijk bepalen op welke manier Leefmilieu Brussel de consument kan helpen tot actie over te gaan, rekening houdend met zijn vermogen tot handelen. Deze diensten omvatten een proactieve begeleiding van gezinnen, kwetsbare doelgroepen, ondernemingen en over-

heden, alsook mechanismen voor financiële ondersteuning door toekenning van energiepremie.

INFORMATIE, BEWUSTMAKING EN VERTEGENWOORDIGING

INFORMEREN OVER EN BEWUSTMAKEN VOOR DE GROTE MILIEUTHEMA'S

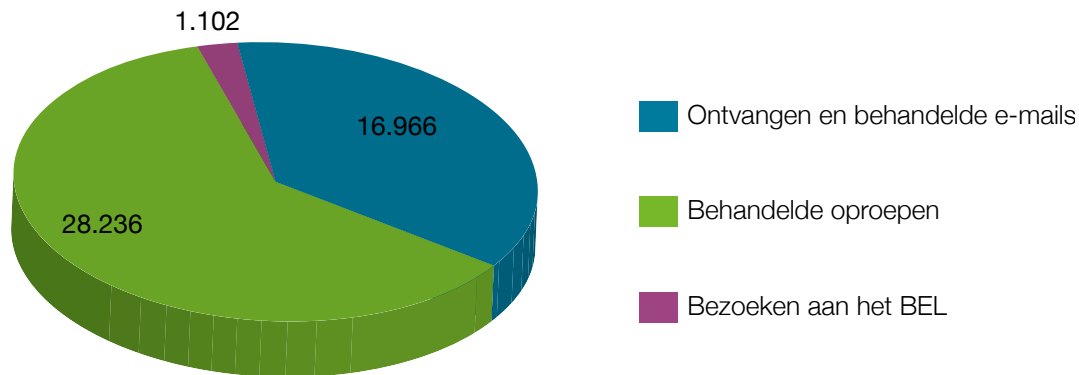
Verantwoordelijke afdeling: Informatie, coördinatie, duurzame stad

De verbetering van de staat van het leefmilieu veronderstelt ook een gedragswijziging. Om deze veranderingen aan te moedigen, wil Leefmilieu Brussel de burgers informeren en bewustmaken omtrent hun rechten en plichten inzake leefmilieu, maar ook omtrent alles wat bestaat en wat tot hun beschikking wordt gesteld om milieuvriendelijker te handelen. De bewustmakingsacties zijn ook bedoeld om burgerengagement te ondersteunen en te begeleiden, door milieuvriendelijke initiatieven in de kijker te zetten. Tot slot willen ze een positief beeld van Leefmilieu Brussel promoten door de rol, de opdrachten en het doel van zijn acties toe te lichten.

Onthaal van particulieren in een van de Energiehuizen.

AANTAL CONTACTEN MET DE GEBRUIKERS VAN LEEFMILIEU BRUSSEL IN 2015

UITVOERING VAN HET MILIEU- EDUCATIEBELEID

Verantwoordelijke afdeling: Informatie, coördinatie, duurzame stad

Het programma voor milieu- en energie-educatie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is opgebouwd rond twee prioriteiten: de kinderen bewustmaken van de grote milieu-uitdagingen en het milieubeheer van de school verbeteren. Om de uitwisseling van ervaringen en hulpmiddelen te bevorderen, de scholen te laten samenwerken en hun inspanningen zichtbaar te maken, heeft Leefmilieu Brussel het [BUBBLE](#)-netwerk in het leven geroepen. Dit netwerk is bedoeld om de scholen te motiveren en om een ruimte aan te bieden voor de erkenning van de inspanningen voor geleidelijke verbetering van hun milieu-impact.

Ook het BEL zal bijdragen tot het bereiken van deze doelstelling, door zijn permanente tentoonstellingsruimte.

DE STEDELIJKE BEKOMMERNIS INZAKE MILIEU EN KLIMAAT OP BOVENGEWESTELIJK NIVEAU BRENGEN

Verantwoordelijke afdeling: Informatie, coördinatie, duurzame stad

Leefmilieu Brussel neemt deel aan tal van coördinatiestructuren- en organisaties om het Belgisch standpunt te definiëren, zowel op Europees als op internationaal niveau, in dossiers die verband houden met milieu en energie. Deze medewerking vloeit enerzijds voort uit wettelijke verplichtingen (vooral samenwerkingsakkoorden) en anderzijds uit de

noodzaak samen te werken met de andere bevoegde Belgische beleidsniveaus. Leefmilieu Brussel draagt ook actief bij aan het netwerk van steden en aan thematische netwerken, om de belangen van de steden te kunnen verdedigen en goede ervaringen uit te wisselen met andere steden en Gewesten.

ONDERZOEK EN GEGEVENS- ANALYSE

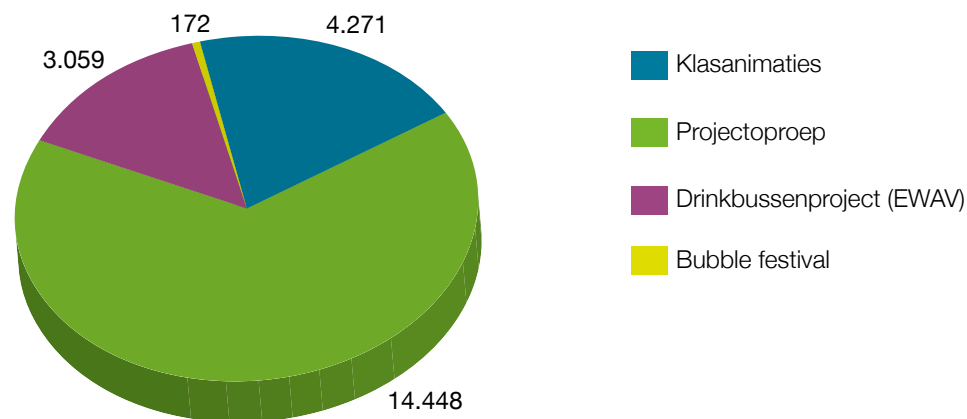
HET ONDERZOEKS- EN EXPERTISE- CENTRUM OP VLAK VAN LUCHT- KWALITEIT – GEZONDHEID

Verantwoordelijke afdeling: Bos- en natuurbeheer, Metingen van de milieukwaliteit

Leefmilieu Brussel monitort de luchtkwaliteit in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het Luchtlaboratorium controleert de kwaliteit van de omgevingslucht aan de hand van een netwerk van 10 meetstations die permanent de concentratie van verschillende verontreinigende stoffen registreren. Zo kan worden nagegaan of de luchtkwaliteitsnormen worden nageleefd die zijn vastgelegd in de Europese richtlijnen, en kan de dagelijkse luchtvervuilingsindex worden berekend.

Het Luchtlaboratorium zorgt ook voor de vertegenwoordiging in en de deelname aan de opdrachten van de Intergewestelijke Cel voor

DEELNAME VAN DE BRUSSELSE LEERLINGEN AAN EVENEMENTEN GEORGANISEERD DOOR LEEFMILIEU BRUSSEL

In 2014-15 namen in totaal 21.950 Nederlandstalige en Franstalige leerlingen deel aan verschillende evenementen georganiseerd door Leefmilieu Brussel.
Bron: Leefmilieu Brussel

het Leefmilieu (IRCEL), zoals gedefinieerd in het samenwerkingsakkoord. In 2000 werd een nieuwe parallelle dienst opgericht, de Regionale Cel voor Interventie bij Binnenhuisvervuiling (RCIB). Deze houdt zich bezig met problemen van binnenhuisvervuiling ter ondersteuning van medische diagnoses.

Deze expertisepool 'lucht-gezondheid-milieu' speelt een zeer belangrijke rol in alle boven-gewestelijke onderhandelingen in het domein van luchtkwaliteit en van het thema lucht-gezondheid.

MONITORING EN ANALYSE VAN DE STAAT, DE EVOLUTIE EN HET BEHEER VAN HET LEEFMILIEU

Verantwoordelijke afdeling: Bos- en natuurbeheer, Metingen van de milieukwaliteit

Leefmilieu Brussel verzamelt informatie over de kwaliteit van het leefmilieu en geeft deze door aan zijn doelgroepen, het publiceert ook verschillende analysedocumenten: de Staat van het Leefmilieu om de vier jaar, en de beknopte versie ervan om de twee jaar; de milieueffectenrapporten van de door het Instituut gecoördineerde plannen en programma's;

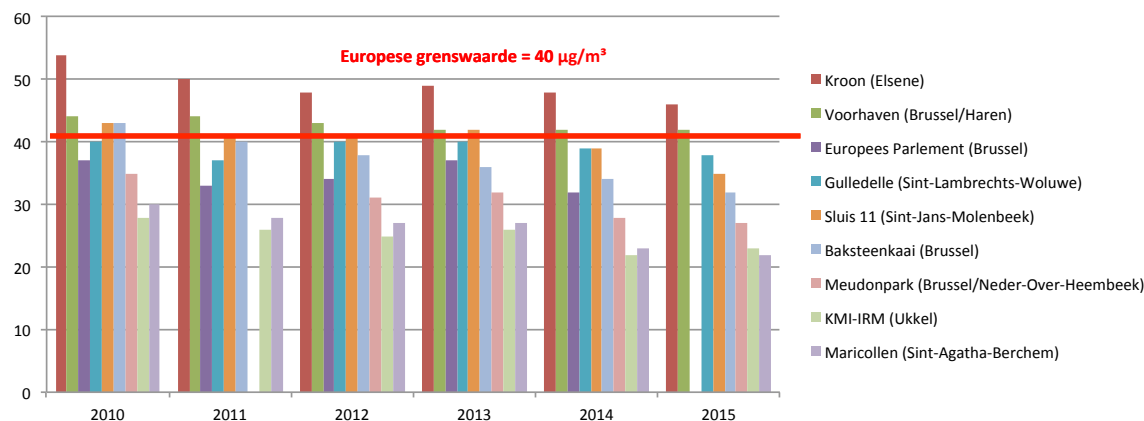
de Milieuatlas, enz. Aan de hand van deze verschillende documenten kan er een milieubalans worden opgemaakt en kan er aan milieubeheer worden gedaan.

Het organiseert ook de implementering van de INSPIRE-richtlijn en van de GEOBRU-ordonnantie.

Het is aanwezig bij (boven)gewestelijke onderhandelingen over de milieugegevens en geeft veel informatie door aan de Europese Commissie, en helpt het Gewest zo te voldoen aan zijn Europese rapporteringsplichten.

JAARLIJKSE CONCENTRATIE AAN STIKSTOFDIOXIDE (NO₂)

NO₂ is hoofdzakelijk afkomstig van het verkeer (2/3) en van de verwarming van gebouwen (1/3). We merken dat er de voorbije jaren een algemene daling is, maar de resultaten van twee meetstations (Kroon en Voorhaven) liggen nog steeds boven de Europese normen.
Bron: Leefmilieu Brussel

104

OPTREDEN ALS EXPERTISECENTRUM INZAKE GROENE RUIMTEN EN NATUUR VOOR OPENBARE EN PRIVÉACTOREN

Verantwoordelijke afdeling: Beheer van groene ruimten

Het beheer van de groene ruimten en van het biologisch erfgoed vereist een grondige wetenschappelijke en technische expertise die het mogelijk maakt plannen en strategieën te bepalen voor het beheer van de sites of habitats en van invasieve of zeldzame soorten. Deze onderzoeksexpertise maakt het niet alleen mogelijk beheerplannen op te stellen voor elke site, maar ook de gegevens te beheren

inzake groene ruimten en natuur. Dit vereist inbreng van zowel wetenschappers als technici die belast zijn met het dagelijks beheer, zodat er feedback mogelijk is. Zij zijn actief op het vlak van de groene en blauwe infrastructuur (Groen netwerk), de moestuinen, de speelpleinen en de speelinfrastructuur, de gewasbestrijdingsmiddelen en de toegankelijkheid voor mensen met een handicap. De diensten van de Groene ruimten zorgen ook voor de ontwikkeling van het Natuurplan en het Programma voor de reductie van pesticiden.

DE INTERNE ADMINISTRATIE

COÖRDINATIE VAN DE JURIDISCHE ACTIVITEITEN EN DE TRANSVERSALE JURIDISCHE DOSSIERS

Verantwoordelijke afdeling: Informatie, coördinatie, duurzame stad

Leefmilieu Brussel staat in voor de coördinatie en de coherentie van alle interne juridische raadplegingen en adviezen. Hiertoe worden verschillende interne middelen voor juridische coördinatie ingezet, voor de centralisatie, verspreiding en archivering van de juridische informatie, het beheer van de juridische aspecten van transversale dossiers zoals de zesde staats hervorming, de delegatie van bevoegdheden, de bescherming van persoonsgegevens en het toezicht op de omzetting/uitvoering van het internationaal recht en het recht van de Europese Unie, een juridisch toezicht en de follow-up van het proces 'Smart regulation / administratieve vereenvoudiging' op Europees, nationaal en Brussels niveau.

TOEZIEN OP DE BESCHIKBAARHEID VAN MATERIËLE MIDDELEN VOOR DE UITVOERING VAN DE OPDRACHTEN VAN DE ADMINISTRATIE

Verantwoordelijke afdeling: Logistiek

Leefmilieu Brussel moet alle afdelingen in staat stellen optimaal te werken. Gecentraliseerde diensten zorgen voor het aankoopbeheer en

onderhoud van het materiaal, en ook voor de verzekeringen. Dit omvat ook de aankoop, levering, het onderhoud en de herstellingen van het wagenpark, de tuinbouwmachines en machines voor onderhoud van de groene ruimten, allerlei gereedschap (ongeveer 300 machines), het meubilair en de uitrustingen van de werkruimten, de wetenschappelijke meet- en controleapparatuur, de werkkleding en alle grondstoffen die worden verbruikt voor de interne werking.

BEHEER VAN DE INFORMATIE EN DE ICT (INFORMATIE- EN COMMUNICATIETECHNOLOGIE)

Verantwoordelijke afdeling: Logistiek

De efficiënte behandeling en uitwisseling van informatie binnen Leefmilieu Brussel is essentieel voor een optimale interne werking die steunt op vlotte en doeltreffende uitwisselingen. Het Instituut beheert de informatiestromen op papier en in elektronisch formaat. Wat het digitale gedeelte betreft, beheert het Instituut het onderhoud en de ontwikkelingen van het informaticasysteem via een ticketsysteem VBIP. In 2015 werden 5.794 tickets behandeld en opgelost door het IT-departement. Wat het papieren gedeelte betreft, staat het Instituut in voor het beheer van de binnenkomende en uitgaande post. Het zorgt ook voor de archivering van papieren dossiers en computerbestanden.

BEHEER VAN HET ONROEREND ERFGOED VAN DE ADMINISTRATIE

Verantwoordelijke afdeling: Logistiek

Leefmilieu Brussel beheert een vastgoedpark van ongeveer 200 gebouwen die samen meer dan 25.000 m² beslaan, zonder onze hoofdzetel op Thurn & Taxis mee te tellen. Dit zijn hoofdzakelijk buitensites, beschermde gebouwen, de hoofdzetel en kunstwerken (bruggen, omwallingsmuren...) die verband houden met ons beheer van groene ruimten en natuurgebieden (parken, natuurreservaten, Groene wandeling, enz.). Dit vastgoedbeheer omvat het gebruik, de verzekeringen, het onderhoud en het reglementair maken, alsook de ontwikkeling (bouw, renovatie) en betaling van de vastgoed- en fiscale kosten die verband houden met dit patrimonium. Naast het onroerend erfgoed beheren

Loopbrug van de Groene wandeling over de spoorweg in Sint-Lambrechts-Woluwe.

de diensten ook de openbare infrastructuur die bestaat uit speelpleinen, fontein, bewegwijzering, verlichting en ander stadsmeubilair in de parken en bossen van het Gewest.

CONTROLE VAN DE CONFORMITEIT EN HET GEBRUIK VAN DE MIDDELEN EN VERBETERING VAN HET RISICIBEHEER

Verantwoordelijke afdeling: Personeel, HRM & Financiën

Leefmilieu Brussel versterkt doorlopend zijn mechanismen voor risicobeheer en verbetering van de doeltreffendheid en de doelmatigheid van zijn realisaties. Hiertoe wil het bereiken dat alle regels en regelgevende bepalingen voor het beheer van een Autonome Bestuursinstelling van eerste categorie gekend zijn, worden toegepast door de betrokken personeelsleden en, desgevallend, worden vertaald in interne procedures die alle administratieve cycli dekken. In 2015 vonden verschillende auditopdrachten plaats, in overeenstemming met het goedgekeurde auditplan, en leidde de beheercontrole tot een reeks indicatoren voor het Instituut. De follow-up tabellen worden momenteel ontwikkeld.

EEN DYNAMISCHE, AANTREKKELIJKE EN VERNIEUWENDE WERKGEVER ZIJN

Verantwoordelijke afdeling: Personeel, HRM & Financiën

Leefmilieu Brussel ziet toe op de ontwikkeling van het welzijn van zijn personeel door te streven naar een werking die voldoening schenkt, door een aangenaam, motiverend en responsabiliserend werkklimaat te handhaven en tegelijk informatie-uitwisseling, het gevoel erbij te horen en een bedrijfscultuur te bevorderen. Het ondersteunt ook de ontwikkeling van een managementstijl die gebaseerd is op het verantwoordelijkheidsgevoel en de tevredenheid van de betrokkenen.

De personeelsadministratie is belast met het betalen van de wedden, premies en toelagen aan het personeel, en met het beheer van de aanwezigheden/afwezigheden en de administratieve follow-up van de loopbaan van het personeel.

BEHEER VAN FINANCIËLE MIDDELEN

Verantwoordelijke afdeling: Personeel, HRM & Financiën

Leefmilieu Brussel zorgt dagelijks voor het budgettair en boekhoudkundig beheer van de uitgaven en de toegekende inkomsten. Als schatmeester van publieke middelen moet

het Instituut dit foutloos beheren. Het doel is absolute nauwkeurigheid in de processen te verzekeren om geloofwaardig te zijn in ieders ogen. Hiertoe worden regelmatig budget-uitvoeringsverslagen gepubliceerd en wordt een gecentraliseerde controle van de overheidsopdrachten en subsidies ingevoerd. Door informatisering van de processen voor de opstelling en follow-up van de uitvoering van het werkprogramma en van het budget kan de effectieve uitvoering van de voorspellingen nu in real time worden gevolgd.

Redactie en coördinatie: Guillaume Le Mayeur, Isabelle Degraeve
Herlezing: Frédéric Fontaine, Sylvie Clara, Isabelle Degraeve, Tom Penxten
Lay-out: Jean-Christophe Piette

Copyright foto's: Adams Yves p. 99 · Claes Xavier p. 1, 18, 19, 25, 29, 37, 38, 52, 53, 56, 57, 58, 59, 64, 67, 68, 71, 72, 75, 89, 93, 94, 108 · De Ribaucourt François p. 16, 30 · Demeuse Frédéric p. 18, 20, 22, 49, 50, 55, 105 · Didion Florence p. 78, 95 · Etterbeek p. 91 · Fonck Yves p. 1, 51, 109 · Ghys Arnaud p. 8, 10, 12, 13, 14, 28, 70, 83, 88, 94, 108 · Glavie Yvan p. 1, 4, 6, 23, 29, 30, 64, 77, 94 · Hubert Jérôme p. 34, 101 · Leefmilieu Brussel p. 21, 38, 39, 40, 47, 52, 63, 78, 81, 98, 103, 106 · Maindixaux Bénédicte p. 42, 43, 44, 45 · Molitor Mathieu p. 85 · Pierre Blondel Architectes - 354photographers p. 35 · Ricour Herman p. 60, 62 · Schmitt Simon p. 31, 41, 78 · Telemans Dieter p. 30, 33, 108 · Thinkstock p. 17, 87 · Vanlathem Aude p. 32 · Vldaphoto p. 107

Verantwoordelijke uitgevers: F. Fontaine & M. Gryseels – Havenlaan 86C/3000 – 1000 Brussel

02 775 75 75
WWW.LEEFMILIEU.BRUSSELS

